

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ

 SORUN YAYINLARI

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ

Derleyen : Mutlu Kurtuluş

SORUN YAYINLARI

Yönetim Yeri

Boyacı Ahmet Sokak Nuribey Han K/3 No: 307

Çemberlitaş/İst.

Yazışma ve İsteme Adresi: P.K. 231 Aksaray/İst.

SORUN YAYINLARI : 6
Birinci Baskı : Ağustos 1976

Dizgi ve Düzenleme : Özdem Kardeşler Matbaası Baskı : Ertu
Matbaası Cilt : Yalçın Mücellithanesi Kapak : Matbaa 70



"SÖZ SANIGIN,"



ENK
ERİ

İÇİNDEKİLER

	Sahife
İÇİNDEKİLER	7 — 8
ÖNSÖZ	9 — 16
I — DGM DOĞMADAN ÖNCE	17
1 — Devlet Güvenlik Mahkemeleri	
H. Veldet Velidedeoğlu	19 — 23
2 — Fransa'da Bir Duruşma İsmail Cem	24 — 27
3 — Güvenlik Mahkemeleri Halit Çelenk	28 — 32
4 — Anayasa Değişiklikleri ve	
Güvenlik Mahkemeleri Hayrettin Uysal	33 — 36
5 — Bir Uyarma Daha.. Halit Çelenk	37 — 41
6 — Siyasal Mahkemeler Kuruluyor M. Ali Aybar	42 — 45
7 — Siyasal Mahkemelere Dair M. Ali Aybar	46 — 48
8 — Türkiye'de Tehlikeli Bir	
Adli Yenilik Le Monde	49 — 51
9 — Devlet Güvenlik Mahkemeleri	
Ender Kâmil Boyacı	52 — 56
10 — Güvenlik Mahkemeleri, Siyasi	
Mücadele Alanı Haline Gelecek	
Prof. Faruk Erem	57 — 67
II — DGM VE ANAYASA MAHKEMESİ	69
1 — Devlet Güvenlik Mahkemelerinin	
Kuruluşu ve Yargılama Usulleri	
Hakkında Kanun	71 — 83
2 — DGM Hakkında Anayasa	
Mahkemesi Kararı	84 — 116

III — DGM NASIL BİR KURULUŞTUR?	117
1 — Devlet Güvenlik Mahkemeleri Halit Çelenk	119 — 138
2 — Demokrasi ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kemal Türkler, Prof. Nevzat Gürelli Prof. Öztekin Tosun, Orhan Apaydın Talip Öztürk	139 — 149
3 — DGM Sorunu Orhan Apaydın	150 — 153
IV — DGM'YE HAYIR	155
1 — İşçi Sınıfı ve Kamu Oyuna DİSK'in Uyarısı	157 — 165
2 — DGM Kanunu Önlenmelidir Behice Boran	166 — 169
3 — TSİP: «DGM'lerine Karşı Mücadelemiz Sonuna dek Sürecektir.»	170 — 171
4 — «DGM'ye Karşı Mücadele, Hukuk Devleti İçin Savaş Vermektir.» Ali Nejat Ölçen	172 — 174
5 — «DGM'nin Kuruluşuna Karşı Çıkılması Olanakları Bulunmasa Bile, Kuruluş Tarzı Üzerinde Durulması Gerekir.» Halil Tunç	175 — 176
— Sosyal Demokrat Sendikaların Başkanları DGM Önerisine Karşı Çıkacaklarını Açıkladılar	177
6 — Demokratik Kuruluşların «DGM'ye Hayır» Kampanyası Gittikçe Yoğunlaşıyor	178 — 188
7 — Sanatçılarımız DGM Konusunda ne Düşünüyor?	189 — 193
8 — DGM ve Cephe Partileri Halit Çelenk	194 — 198
9 — Yasak ve Tehlikeli Mümtaz Soysal	199 — 202
10 — Tesbih Mümtaz Soysal	203 — 206
11 — Başbakanın Bilgisizlikleri Prof. Dr. Öztekin Tosun	207 — 211
12 — Kutsal Görev Hıfzı Veldet Velidedeoğlu	212 — 219
V — DGM İLE İLGİLİ KISA HABERLER VE DGM'NİN FAALİYETLERİNDEN ÖRNEKLER	221 — 229

ÖNSÖZ

Ülkemizde özellikle son bir yıllık siyasal yaşamın en önemli yerinde Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) sorununun bulunduğu biliniyor. Gerici MC iktidarının, 1976 yılının ilkbaharını yaza bağlayan dönemde DGM ile ilgili yeni bir yasa çıkarma girişimlerine, ilerici, demokrat ve devrimci kişi ve kuruluşlar yoğun bir biçimde karşı çıktılar.

MC iktidarının bu girişimini ve bu girişime karşı verilen ilerici, demokrat savaşımın gerçek yönünü anlayabilmek için, DGM'nin ortaya çıkışının tarihi ve sosyal nedenlerine değinmek gerekir.

DGM, bilindiği gibi ülkemiz tarihinde «12 Mart Faşizmi» olarak nitelendirilen dönemin ürünüdür. Gerici egemen sınıfların böyle bir kuruma ve tüm anti demokratik girişimlere gereksinme duymalarının nedenini anlayabilmek için, gezegenimizdeki iki ekonomik ve sosyal sistemin son durumlarına bir göz atmak yeterlidir sanırız.

Dünya Kapitalist-emperyalist sistemi, tekелci sermaye aşamasında artık geriye doğru bir düşüşün içine girmiştir. Uluslararası tekелci sermaye, ham madde, üretim, iç ve dış pazar sorunlarını çözümleyeme-

mekte, emekçi sınıfların artan gereksinmelerini (ücret, sağlık, beslenme, konut, eğitim v.b.) karşılayamamaktadır. Tüm bunlar, kapitalist sistemdeki sınıf çatışmalarının hızla artmasına neden olmaktadır. Sosyalist sistemin büyük başarıları, kapitalist ülkeler işçi sınıfının kazanımları ve geri kalmış ülkelerdeki ulusal kurtuluş hareketleri, uluslararası tekelci sermayenin gerilemesini ve giderek düşüşünü sağlamaktadır.

Uluslararası tekelci sermayenin bağımlılığı altındaki Türkiye'nin, değişen dünya koşullarında yerini almaması düşünülemez.

Uluslararası tekelci sermaye ile tam veya ortaklık biçiminde bütünleşmiş yerli sermayenin karşısında büyük güçlükler bulunmaktadır. Bu güçlükler, özellikle finansman darlığı, yatırımların yetersizliği, üretimdeki gerilemeler, ihracatın arttırılamaması v.b. gibi kapitalizmin yapısından doğan ve ülke sanayiine damgasını vuran önemli sorunlardır. Emperyalist tekelere bağımlı, montaj ve tüketim ekonomisiyle ülkenin kalkınmasına, ulusal ve bağımsız sanayi gerçekleştirmeye olanak bulunmadığı açıktır.

Değişen dünyada ülkemiz egemen sınıflarının yaptıkları tercih, hiçbir bilimsel veriye dayanmamaktadır. Ülkemizdeki egemen tekelci sermayenin kolu kırılmadan, ileri teknoloji ile donatılmış ağır sanayi kurulmadan kalkınmaya ve emekçi sınıflara mutluluk getirmeye olanak yoktur.

Egemen sınıflar da bu gerçeği görmekte ve bilmektedirler. Ne var ki, kendi sınıfları yararına olan bu, «bağımlı ve çarpık kapitalist yapının geleneksel ve gittikçe şiddetlenen buhranının suçunu, işçi sınıfı ile, sömürüyü sınırlama mücadelesi veren sendikala-

ra'» ve gerçek demokrasiden yana kişi ve kuruluşlara yüklemeye çalışmaktadırlar. «Yine tekelci sermaye ve iktidarları, kendi suçlarının faturasını işçi sınıfı ve tüm emekçi halka ödetmek» istemektedirler².

27 Mayıs hareketinden sonra, 1961 Anayasasının getirdiği sınırlı da olsa demokratik hakların kolaylaştırdığı sosyal uyanışın egemen sınıflarda yarattığı tedirginlik, 1970 yıllarında büyük boyutlara ulaşmıştır. 1970 15-16 Haziranında işçi sınıfının sendikal hakları için verdiği savaşım ve bundan elde ettiği sonuçlar, egemen sınıflarda gerekli önlemlerin en etkin bir biçimde alınması gerektiği zorunluluğunun anlaşılmasına yol açtı.³ Egemen sınıflar, önce aydın çevrelerde başlayan ve gittikçe emekçi sınıflara yayılan bu uyanışı durdurmanın çarelerini aramaya başladılar. Buldukları çarelerin başında; görünürde bir parlamento-yu koruyarak, 1961 Anayasasının sağladığı demokratik hakları rafa kaldırıp, «sol» düşünce ve eylemleri baskı ve terörle sindirmek ve ezmeye çalışmak geliyordu. Böylelikle işçi ve emekçi sınıfların ilerici, demokratik hak ve özgürlüklerini ortadan kaldırmak ve sınıfsal savaşımında onu silahsız bırakmak amaçlanıyordu. Egemen sınıflar, 12 Marttan sonra bu planlarını uygulamaya koyuldular; Parlamento görünürde korundu, ancak, Anayasanın kişi ve kuruluşlara tanıdığı tüm düşünce ve eylem kapıları kapatıldı, işçi sınıfının dünya görüşünden yana tüm ilerici demokrat ve sosyalistlere karşı, bir Anayasa ve hukuk dev-

(1) Bk. «İşverenlerin Sendikalara Açtıkları Savaş» başlıklı yazı, DİSK dergisi, Sayı, 24. sh. 3

(2) y, a, g, y.

(3) Fazla bilgi için bk, T. Arınır-S. Öztürk, İşçi Sınıfı, Sendikalar ve 15-16 Haziran, Sorun Yayınları, İst. 1976

letinde görülmesi olanak dışı zulüm ve işkencelere girişildi, ilerici ve demokratik hareketler baskı ve zulümle sindirilmek istenildi, emekçi sınıfların tüm istemleri ve grevler yasaklandı, ertelendi, ilerici bir siyasi parti (TİP) kapatıldı ve bütün bunlar parlamento tarafından benimsenirken, bir şey daha gerçekleştirildi; Anayasayı, özgürlük düzenini ve onun garantilerini alt üst edecek biçimde değiştirmek.. Anayasa, bu amaçla bir kaç kez değiştirildi.

Ne varki, faşist rejim işçi sınıfı ve ilerici, demokrat muhalefet karşısında tutunamayıp 1973 seçimlerine gidilmesi zorunluğu ortaya çıkınca, sıkıyönetim rejimini, seçimlerden sonra da «sıkıyönetimsiz bir sıkıyönetim» biçiminde sürdürmenin yolları aranıldı. İşte DGM, egemen sınıflara bu yollardan başlıcası olarak görüldü ve Anayasa, 15.3.1973 tarihinde yeniden değiştirilerek, 136 ncı maddesine DGM ile ilgili hükümler sokuldu. Ve güya, DGM «anayasalaştırıldı». Bu değişikliğin arkasında da 26.6.1973 tarih ve 1773 sayılı «Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun» çıkarılarak bu Mahkemeler kuruldu.

Egemen sınıflar, DGM'nin kuruluş hazırlıklarını yaparlarken, ilerici, demokrat, sosyalist yazarlar, kişi ve kuruluşlar, bu mahkemelerin gereksizliğini, birçok bakımdan anayasaya ters düşeceklerini ve faaliyetleri ile başta «sol» düşünceler olmak üzere tüm ilerici, demokrat, sosyalist düşünce ve eylemlere karşı olumsuz bir rol oynayacağı konusunda uyarılarda bulunmuşlardır.

Gerçekten, bu çevrelerin haklı olarak işaret ettikleri gibi, DGM'ni açıkça faşist İtalya'daki «Devleti Korumaya Özel Mahkemeleri» ne benzetmekteydiler ve -is-

ter istemez- siyasi nitelikte mahkemeler olacaktı. Ve, -bizdeki kuruluş biçimiyle- Anayasanın «mahkemelerin bağımsızlığı» ilkesine aykırı düşecekleri gibi, «hakim teminatı-yargıç güvencesi», «tabii hakim-olağanüstü mahkeme» yönünden, «savunma hakkı» açısından da Anayasaya aykırı düşeceklerdi.

Yine işaret edildiği gibi, normal yargının bakabileceği işler için böyle özel mahkemeler kurmanın gereği yoktu. Kaldı ki, Fransa'da bu tür mahkemelerin bulunduğu söyleniyordu ama, bizdeki kuruluş biçimi ile Fransa'daki mahkemeler arasında bir benzerliğe nedense rastlanılmıyordu.

Ne var ki, bu uyarıların hiçbiri geçerli olmadı ve DGM kuruldu. Ancak, önceden yapılan eleştiri ve uyarıların üstünde durduğu mahzurlar uygulamada tek tek ortaya çıktılar.

Gerçekten, DGM kuruldukları günden bu yana, başta «sol» düşünce ve eylemlere, o düşüncenin savunucusu partilere varıncaya dek köstekleyici ve sindirici rol oynamaktan geri durmamışlardır. Sol düşünceli yığınla aydını yargılayıp mahkûm etmiş, siyasi bir partinin yöneticilerini (TEP) yargılamış ve yazdığı «Uygarlık Tarihi» adlı eseriyle İstanbul Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Doçent Server Tanilli'yi -Komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle- eserinden ötürü yargılamak suretiyle Üniversite'ye de elini atmıştır. Bunlar, birkaç örnektir.

Bu arada, Anayasaya aykırılığı açıkça görülen bu kuruluşların yasasına karşı Anayasa Mahkemesinde açılan iptal davası sonucunda, yasa, Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş ve iptal kararının bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.

Bu bir yıllık süre içinde aslında DGM derhal or-

tadan kalkmıyordu, ama yargılama yetkisi ortadan kalkmaktaydı, daha doğrusu DGM'nin yargılama yetkisinin ortadan kalkması gerekiyordu. Ne var ki, DGM, böyle bir Anayasal ve hukuki zorunluğa karşı görevlerine devam ettiler.

Bir yıllık sürenin yarısı aşılinca, bugünkü gerici MC iktidarı, DGM ile ilgili yeni bir yasayı parlamentodan geçirmeyi tezgahladı.

MC iktidarı böylece, tekelci sermayenin sınıfsal çıkarlarına aykırı düşen işçi ve emekçi sınıfların, barış, özgürlük, demokrasi ve toplumsal ilerlemeden yana savaşımına engel olmayı, özellikle bu mahkemelelerin kuruluşunun asıl amacı olan TCK.nun 141 ve 142. maddelerinin amansız uygulanmasını sağlayarak, işçi sınıfının örgütlenmesini durdurmayı yada geciktirmeyi amaçlamaktadır. MC iktidarının bu yoldaki çabaları, bizzat kendisi tarafından imzalanan Avrupa Güvenliği ve İşbirliği Antlaşmasında ifadesini bulan ilkelere de açıkça ters düşmektedir.*

DGM'nin yeniden kurulması yolunda MC iktidarının çabaları sonucunda parlamentoya sevk edilen yasa tasarısı üzerinde, iktidarı oluşturan partiler arasında da bir görüş birliğine varılamamıştır. Burjuvazinin kendi iç çelişkisinin bir sonucu olan bu durum yanında, parlamento içinde CHP, parlamento dışında ise tüm ilerici, demokrat, devrimci, halktan ve emekten yana kişi ve kuruluşlar, iktidarın bu girişimine şiddetle karşı çıktılar. Bu muhalefetin, parlamento dışında bayrağını DİSK yükseltmiştir. Bu şeref, başta ona aittir. Ancak, diğer kişi ve kuruluşlar, bu so-

(*) Avrupa Güvenliği ve İşbirliği (Helsinki) Konferansı, Sorun Yayınları, İst. 1976 S. 198.

mut hedefte tam bir ittifak halinde DİSK'in muhalefetine kendi güçlerini katmışlardır. Bundan, anti-faşist mücadelede belli hedeflere karşı ve belli ilkeler etrafında tüm ilerici, demokrat ve devrimci güçlerin, işçi sınıfı öncülüğünde bir cephe birliği kurmaları halinde başarıya ulaşabilecekleri ve faşizmi durdurmaya ve çekilmeye zorlayabilecekleri yolunda, asla unutulmaması gereken önemli dersler çıkmaktadır.* DGM, ile ilgili yeni yasanın, parlamentodan çıkışının -şimdilik- önlenmiş oluşu, bize, bu gerçeği açıkça ispat etmektedir. Ancak, unutulmamalıdır ki, DGM, bundan sonraki aşamalarda da egemen sınıfların gündeminde bir numaralı sorun olarak kalacaktır. Bu nedenle, işçi sınıfı ve onun bugün için biricik devrimci, demokratik, sınıfsal sendikal örgütü DİSK'in öncülüğünde kazanılan bugünkü başarıyı sürdürmek ve faşizmin her türlü girişimine karşı, somut hedefler ve ilkeler çerçevesinde tüm ilerici, devrimci ve demokrat güçlerin cephe birliğini sağlayabilmek gerekmektedir. Böyle bir birlik gerçekleştirildiğinde faşizmin yenilgisi daha kolay ve daha çabuk gerçekleştirilmiş olacaktır.



Elinizdeki kitap, DGM ile ilgili olarak, onların doğumundan önce başlayan savaşımın yazı, bildiri, demeç, mahkeme kararı olarak çeşitli belgelerini bir araya getirmektedir.

(*) İlerici hareketin «bölünmüşlüğü» üzerine fazlaca dramatize edilen görüşlerin birer yanılgı olduğunu kanıtlamak bakımından, ülkemizde DGM'ye karşı başarıyla yürütülen savaşım güzel ve anlamlı bir cevaptır.

Bu konudaki tüm yazıları ve söylenenleri toplamayı çok arzu ederdik. Ancak, o takdirde çok hacimli bir eser ortaya çıkacaktı. Mali olanakların kısıtlılığı bizi ister istemez bir seçme yapmaya götürdü. Böylesine bir davranışın, DGM ile ilgili olarak verilen savaşımın aşamalarını en yetkili kalemelerin aracılığı ile, bir çırpıda gözden geçirmek olanağını okuyucuya vermek gibi bir başka gerekçesi de var. Diğer yayınlarında olduğu gibi, bu kitabıyla da SORUN YAYINLARI, ülke sorunlarından önemli birine değinmekle okuyucuya faydalı olmaya çalıştı...

SORUN YAYINLARI

I

DGM DOĞMADAN ÖNCE

1. GÜVENLİK MAHKEMELERİ

ORD. PROF. DR. H. V. VELİDEDEOĞLU

Bir süreden beri ülkede, devlet güvenliğiyle ilgili suç işliyenleri yargılamak üzere, «Güvenlik Mahkemeleri» adı altında, özel mahkemeler kurulacağından söz ediliyor ve yetkili kişiler bunları «ihtisas mahkemeleri» olarak nitelendiriyor.

Eğer bunlar, özel bir yasa ile, bugünkü yargı sistemi içinde —meselâ «çocuk mahkemeleri» gibi— birer uzmanlık mahkemesi olacaksa, büyük bir sakıncası yoktur. Hemen bütün siyasal partilerin, Millî Birlik ve Kontenjan gruplarının Başbakanla görüşen liderleri, böyle özel mahkemelerin kurulmasından yana olduklarını basına açıkladıklarına göre, demekki, normal yargı yerlerinin yanında böyle güvenlik ihtisas mahkemelerinin kurulmasında bir zorunluk vardır. Bunlar için özel bir yargılama usulü yasası da hazırlamak gerekecek ve bu mahkemelerin hangi suçlarla ilgili davalara bakacakları herhalde belirlenecektir.

Askerî ve Sivil Sıkıyönetim

Ne var ki durum, pek bizim düşündüğümüz gibi görülüyor. Bu mahkemelerin olağan değil, olağan-

üstü mahkeme niteliği taşıyacağı anlaşıyor. Asıl kötüsü, bunların, normal yargı yanında, özel ve olağanüstü bir yargı kurumu niteliğiyle **Anayasal kurul olarak** düşünülmesidir.

Türkiye'de üç cephede ölüm - kalım savaşı yapıldığı bir dönemde olağanüstü yargı mercii olarak kurulan İstiklâl Mahkemelerine bile 1921 Anayasasının bünyesinde yer verilmemişti. Şimdi bu iş, Cumhuriyetimizin 50. yılında yapılacak! Zaten Cumhuriyet Bayramını, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da yine «Askerî Sıkıyönetim» rejimi altında kutlayacağız. Bu rejim, anayasal, fakat olağanüstü ve geçici bir rejimdir.

Eğer güvenlik mahkemeleri gerçekten Sıkıyönetim mahkemelerinin yerini alacaksa, Cumhuriyetin 50. yılını, sürekli «Sivil Sıkıyönetim» rejimi altında kutlayacağız demektir.

Millî Mücadelenin ve Cumhuriyetin olağanüstü olaylar döneminde «İstiklâl Mahkemeleri» çağını yaşamış olan bizim gibiler için, dönüp dolaşıp, yarım yüzyıl sonra yine aynı noktaya gelindiğini görmek, çok hazin olacaktır!

İstiklâl Mahkemeleri, savaş sırasında devletin varlığını tehlikeye koyan kimi olayları önlemek amacıyla kurulmuştu ve geçici nitelik taşıyordu. Nitekim geldi ve geçti.

Şimdi ise Millî Güvenlik Mahkemeleri rejimi, bir Anayasa kurumu niteliğinde sürekli bir rejim olarak kurulmak isteniyor. Ülkede yepyeni bir dönem başlayacak demektir bu!

Kişisel olarak biz, sürekli «Güvenlik Mahkemeleri» kurulmaktansa, Sıkıyönetim idaresinin, gerektiği kadar, sürmesinden yanayız. Çünkü bu yönetim na-

sıl olsa bir gün gereksiz olur ve kalkar¹. Oysa Güvenlik Mahkemelerinin sürekli olması tasarlanıyor.

Sakıncaları

;

Bu mahkemelerin Anayasa bünyesinde kurulmasının şimdiden görülebilen **sakıncalarından birkaçı** şöyle belirtilebilir:

● Eğer bu mahkemeler, kişilerin anayasal özgürlük ve dokunulmazlığı üzerinde tasarruf yetkisi ile donatılacaksa, gün gelir, onu kuranlar için bile, «güven» değil, «güvensizlik» unsuru olarak, ülkenin siyasal ve düşünsel atmosferi üzerinde Demoklesin kılıcı gibi sallanabilir. «Sivil Sıkıyönetim» rejimi bir ülke için «Askeri Sıkıyönetim» den bin kat daha tehlikelidir. Gelmiş geçmiş faşist ülkeler ve çağımızın faşist ve komünist ülkeleri, sürekli «Sivil Sıkıyönetim» altındadırlar. Oralarda düşünsel insan dehâsı yeşerememektedir. Çünkü böyle ülkelerde en masum ve iyi niyetli eleştirilere bile, bir takım «rezilet» sahiplerince kötü niyet isnat edilerek, o eleştiriyi yapmanın ocağının söndürülmesi işten değildir.

● Anayasa'nın bünyesinde yer alacak olan «Gü-

-
- (1) Bu düşüncemiz için —İngiltere'nin Tarihi diye yazdığı kiptan bir nüshasını çeyrek yüzyıl önce çok nâzik ve iltifatlı deyimlerle imzalayarak bize de armağan etmiş olan— «Eski dost»lar, ellerine kalemi alıp olmadık iftiralar dök-türerek: «İşte bak, ben yazmamış mıydım; bu zat ülkede askeri yönetim istiyor» diye belki bize yine saldıracaklar. Varsın boş yere saldırsınlar. Biz, «Askerin politikaya karışmaması gerekliliği» üzerindeki düşüncelerimizi vaktiyle hiç-bir kuşkuyla meydan vermiyecek biçimde açıklamıştık: (TÜRKİYE'DE ÜÇ DEVİR, s. 186). Eğer bunu okumamış-larsa lütfen okusunlar. Okudukları halde, bile bile bu ifti-rayı atıyorlarsa, o zaman 15 Eylül tarihli Cumhuriyet'te çı-kan yazımızın son bölümünü okusunlar!

venlik Mahkemeleri»nin büyük bir sakıncası da, ileride bunların kaldırılması için yine Anayasa değişikliği yoluna gitme zorunluğunun bulunmasıdır. Bu ise, Anayasa istikrarının büsbütün yok edilmesi demek olacaktır.

● Başka bir sakınca da, Güvenlik Mahkemesi üyelerinin seçiminde kendini gösterebilir: Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yüksek Hâkimler Kurulu gibi devletin temel adalet kurumlarının üye seçimlerinde politikanın ne büyük rol oynadığının, her partinin ve hele iktidar partilerinin bu üyeliklere kendi felsefelerinin doğrultusunda bulunan kişileri seçtirmek için nasıl bir çaba içine girdiklerinin türlü örnekleri daha unutulmadı. O mahkeme ve kurullara eskiden, belirli bir partinin adayı olarak seçilip parlamento üyeliği yapmış olanlar bile girme olanağını buldu.

● Diğer bir sakınca da, «muhalefet» durumunda düşünülebilir: Her iktidar, dilediği muhalefeti etmek için, Güvenlik Mahkemesini bir araç olarak kullanmanın yolunu arayabilir. Son 25 yılımız hep muhalefeti «karınca gibi» ezmenin yollarını aramakla geçti zaten! Eğer bu yol bulunabilirse, vay muhalefetin durumuna! Daha şimdiden 'sağ basında Ana Muhalefet Partisi için: «Müzmin muhalefet», «Ebedî muhalefet» gibi nitelermeler yapılmaktadır. Eğer Güvenlik Mahkemelerinin üyeleri iktidar partisinin felsefesine kaydırılabilirse, muhalefet partileri, özellikle Ana Muhalefet Partisi için artık: «İmkânsız muhalefet» nitelermesini kullanmak gerekecektir.

● Bir sakınca da, düşünce özgürlüğü ve basınla ilgilidir: Eğer kısıtlı bir basın yasası çıkarılır ve bundaki müeyyideleri uygulama yetkisi Güvenlik Mahkemelerine verilirse, karşıt düşüncede olan kişilerin, birbirini ezdirmek için nasıl çirkin jurnallara başvuru-

racasını düşünmek bile insanı tiksindiriyor. Son Sıkıyönetim rejiminde bunun iğrenç örneklerini başında çok gördük. O zaman, vay düşünce özgürlüğünün haline!

Gerçi Tanrının yarattığı en mükemmel ve yüce varlık olan insan kafasını sürekli olarak cendere baskısı altında tutmak olanaksızdır. Kışın çelik borular içinde dönan suyun —ne denli güçlü olursa olsun— bu boruları er geç patlattığı gibi, insan kafası da kendisini sıkıştıran cendereyi bir gün mutlaka parçalar. Bunu ben söylemiyorum, tarihteki, hatta günümüzdeki yüzlerce örnek söylüyor.

Fakat ne oluyorsa, «dön baba dön» dünyasında dönüp durarak, bir zamanlar ön safında gittiği uluslar topluluğunda şimdi sürekli olarak geride kalan Türk ulusuna oluyor.

Sonuç

● Eğer mutlaka gerekiyorsa, «Güvenlik Mahkemeleri»ni normal yargının dışında olağanüstü bir Anayasa kurumu olarak değil, özel yasa ile olağan bir ihtisas mahkemesi olarak kurmak, ülkenin geleceği bakımından, en doğru yol olsa gerek. Hiç değilse, değiştirmek gerektiği zaman Anayasa değil, Güvenlik Mahkemesine ilişkin özel yasa değiştirilir.

Ülkede sosyal huzuru kuralım derken, gelecekteki huzursuzlukların tohumlarını atmaktan sakınlım!

2. FRANSA'DA BİR DURUŞMA

İsmail CEM

«Devlet Güvenlik Mahkemeleri»nin tartışmalarında sık sık Fransa'ya atıf yapılmaktadır. Bu benzetmelerin aslında yetersiz, hattâ anlamsız olduğunu öne sürenler, her çeşit özgürlüğün ve güvenliğin, hoşgörünün varolduğu bir toplumla bizimkini karşılaştırmamanın sakatlığına işaret etmişlerdi. O ortamda zararsız olabilecek bir kurumun bizim ortamımızda yol açacağı tersliklere dikkati çekmişlerdi.

Bu benzetmelerin, «Orda oluyor bizde neden olmasın?» düşüncelerinin yanlışlığını gösterebilmek amacıyla, aşağıda bir örnek veriyoruz. Fransız Devlet Güvenlik Mahkemesinin geçen hafta karara bağlanan son duruşmasını, bütün saflarıyla ve aynen Fransız basınından naklediyoruz.

Nouvel Observateur, 2 ekim 1972: «Brötanyalılar örgütünün onbir militanı bugün Paris'te Devlet Güvenlik Mahkemesi önüne çıkıyorlar. (Brötanya, Fransa'da bir bölgenin adıdır. Bir grup Brötanyalı, Fransanın, bu bölgesine gereken ilgiyi vermediği görüşündedir. «Baskıyı» kırmak ve dikkatleri çekmek amacıyla çeşitli gösteriler yapmış, patlayıcı maddeler kulla-

narak saldırıya geçmişlerdir. Sözkonusu dâva, bu türden onsekiz tedhiş hareketiyle ilgilidir.)

Sanık durumunda olan onbir kişiden beşi tutukludur. Ötekiler serbesttir. Bu sanıkların biri doktor, biri işçi, biri esnaf, biri öğrenci, biri şirket temsilcisi, ötekiler küçük çiftçidir.

İddia, onların sürekli tedhiş hareketlerini hazırlayıp uygulamalarıdır. (Biri hariç, ötekiler iddiayı kabul etmişlerdir.) İddianamede yer alan suçlardan bazıları şöyledir :

● Bir arkadaşlarının tutuklanması sırasında, bölgenin başlıca sorunlarından olan süt meselesini protesto amacıyla birkaç süt toplama kamyonunu dinamitle uçurmuşlardır.

● Topraklardaki doğal örtüyü temizleyen buldozerlerin büyük çiftçiye ek toprak yarattığı, küçük çiftçilerin ise ekmeğine engel olduğu gerekçesiyle, devlete ait birkaç buldozeri havaya uçurmuşlardır.

● Dinan kasabasının kaymakamlık binasını ve adliyesini, Redon'un vergi dairesini «Sömürgeci mekanizmanın bölümleri oldukları» gerekçesiyle dinamitlemişlerdir.

● Bir Fransız kahramanının heykelini «Brötanya halkına eziyet etmiş olduğu» düşüncesiyle dinamitlemişlerdir.

● «Brötanya topraklarını peşkeş çektiği» iddiasıyla, büyük bir emlak satım bürosu sahibinin villasını dinamitlemişlerdir.

Le Monde, 6 ekim 1972: Brötanyalı onbir sanığın ikinci duruşması, beklenildiği üzere bir gösteriyle başlamıştır. Sanıklardan biri, savunmasında Bröton dilini kullanmaya başlayınca duruşma yargıcı onun sözünü kesmiştir. Sanık ısrar ettiğinde, yargıç görevlileri çağırarak onu dışarı çıkarttırmıştır. Bu arada,

öteki sanıklar bağırmaya başlamış, fakat daha sonra ilk sanık tekrar içeri gelip savunmasına Fransızca devam etmiştir. (...)

Yargıçlar Kurulu Başkanı Romeiro duruşma başlarken bir konuşma yapmış ve tartışmaların çerçevesini taraflara hatırlatmıştır. Yargıç Romeiro, şunları söylemiştir: «Fransız hukukunda, düşünce suçu diye bir şey yoktur. Kendini Brötanyalı diye tanıtmaya herkesin hakkı vardır. Savaştan önce, Alsashılar bu nitelikleriyle milletvekili olmuşlardı. Son seçimlere, aynı görüşü savunan kişiler Brötanya'dan adaylığını koymuş ve bundan ötürü hiçbir tenkide uğramamıştır. Burada yargılayacağımız, maddi olaylardır; bu olaylara ilham veren fikirler değildir.»

Le Monde, 11 ekim 1972: «Brötanyalı onbir sanığın duruşmasında savcı iddianameyi okumuş ve şu cezaların verilmesini talep etmiştir: Tedhişçi grubun lideri J. Charpantier için beş yıl hapis, dört sanık için üç ilâ dört yıl hapis, bir sanık için iki yıl hapis. Savcı, 'bu cezaların «tecilsiz» olarak verilmesini, (yâni suçluların mutlaka ve hemen cezaevine konmasını) istemiştir. Bunların dışındaki dört sanığın «tecilli» olarak hapis cezasına çarptırılmalarını isteyen savcı, bir sanık hakkında da talepte bulunmayarak onunla ilgili cezayı yargıçların kararlaştırmasını önermiştir.»

Le Monde, 12 ekim 1972: «Brötanyalı onbir sanığın duruşması Paris'teki Devlet Güvenliği Mahkemesinde karara bağlanmıştır.

Karardan önce konuşan savcı, her sanığın durumuna tekrar değinmiştir. Benzer bölgesel sorunların Fransa'nın çeşitli yerlerinde varolduğunu belirten duruşma savcısı, son yıllarda durumun düzeldiğini ve bölgesel eşitliğe doğru gidildiğini sözlerine eklemiştir. Savcı, ayrıca, bazı tanıkların **Brötanya kültü-**

rünü merkezi devlet öldürüyor yolundaki iddialarını cevaplamış ve bunun yanlış olduğunu söylemiştir. Savcı, örnek olarak, Brütanya'da Brötan dilinde yayınlar yapılmasını göstermiştir.

(Onbir sanıktan biri suçsuz olduğunu söylemiştir. İkisi, hareketleri desteklediğini fakat fiilen olaylara katılmadığını açıklamıştır. Sekiz sanık, kamyon ve buldozerleri dinamitle havaya uçurduklarını, resmi dairelerle bir özel villayı kundakladıklarını belirterek suçlu kabul etmişlerdir.)

Duruşma yargıcının kararı şu şekildedir: Üç sanık beraat etmiştir. Öteki sekiz sanık bir yıldan beş yıla kadar değişen cezalarla, fakat «tecilli» olarak hüküm giymişlerdir. (Yâni, bu suçlular cezaevine girmeyecek, eğer ilerde yeniden suç işlerlerse bu süre o suçun cezasına eklenecektir.) Bilindiği gibi, duruşma savcısı iddianamesinde cezaların tecilsiz olarak verilmesini istemişti.

Kararın okunmasından sonra suçlular Yargıçlar Kurulunun açıkladığı sonucu sevinçle karşılamışlardır.»

Devlet Güvenlik Mahkemesi, Fransa ortamında işte böyle işlemektedir...

(Milliyet, 18 Ekim 1972)

3. GÜVENLİK MAHKEMELERİ

Halit ÇELENK

Bir süreden beri basında «Devlet Güvenlik Mahkemeleri» adıyla yeni mahkemelerin kurulacağı haberleri yer almaktadır. Bu haberlere göre, Sıkıyönetimin sona ermesi halinde, Sıkıyönetim Mahkemelerinde görülmekte olan davalara hangi mahkemeler tarafından bakılacağı, özellikle Anayasa Mahkemesi'nin, Sıkıyönetim yasası ile ilgili son iptal kararından sonra, bir sorun haline gelmiştir.

Bilindiği gibi Anayasa Mahkemesi, Sıkıyönetim yasasının, Sıkıyönetimin sona ermesi halinde de Sıkıyönetim Mahkemelerinin görevlerini sürdüreceklerine dair 23. maddesini Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir. Bu iptal kararına göre Sıkıyönetim kalktıktan sonra, Sıkıyönetim mahkemelerinin görevleri de sona erecek ve görmekte oldukları davalara artık bakamayacaklardır. İşte bu davaları görmek üzere «Devlet Güvenlik Mahkemeleri»nin kurulacağı anlaşılmaktadır.

Neden Yeni Mahkemeler?

Basından öğrendiğimize göre, yeni Anayasa değişikliği ve bu arada Güvenlik Mahkemelerinin ku-

ruluş hazırlıklarını yapmak üzere görev alan Partiler-arası Komisyon, Sıkıyönetimin kaldırılmasından sonra, Sıkıyönetim Mahkemelerinin elinde bulunan davaların genel mahkemelere gönderilmesine taraftar olmamıştır. Bundan ötürü de komisyon, Anayasa'nın 136. maddesine Güvenlik Mahkemeleri ile ilgili geçici bir fıkra eklemek suretiyle meseleyi çözmeyi düşünmüş, sözü geçen davaların bu yolla yeni kurulacak «Devlet Güvenlik Mahkemeleri»nde görülmesini uygun bulmuştur..¹

Anlaşılmaktadır ki, Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş nedeni, Sıkıyönetimin sona ermesinden sonra, Sıkıyönetim Mahkemelerinin elinde bulunan davaların genel mahkemelere gönderilmek istenmemesidir.

Bugün Sıkıyönetim Mahkemelerinin elinde bulunan davaları görmek üzere ister yasa, ister Anayasa değişikliği yolu ile olsun, yeni mahkemeler kurarak soruna çözüm getirmek mümkün müdür? «Önceden» işlenmiş suçlar hakkında açılmış veya açılacak davaları, «Sonradan» kurulacak mahkemelerde yargılamak. Anayasa'mızın «tabii hakim»² ilkesine ve hukuk biliminin temel prensip ve kurallarına uygun düşecek midir? İnancımıza göre bu yol, Anayasa'mızın esprisine ve «tabii hakim» ilkesine aykırı düşecektir.

Tabii hakim «Juge Naturel» özet olarak, «suçun işlenmesinden önce» yasa ile belli edilmiş olan hâkim-

(1) Cumhuriyet Gazetesi. 26 Kasım 1972.

(2) Anayasa, Madde: 32, Gerekçe: «Bir kimsenin tabii hâkimi» deyişi ile «Bir kimsenin kanunen tabi olduğu mahkeme» deyişi arasında hiçbir fark görülmemiş ve sırf kavram karışıklığını önlemek için ikinci deyim tercih edilmiştir... Bu deyim, olağanüstü mahkemelerin kurulmasına izin vermez.»

dir. Yani önceden ve belki de davalar düşünölmeksizin gösterilen hâkim, tabii hâkimdir.

Kişi, suç işlediği zaman kendisini hangi hâkimin yargılayacağını bilmelidir. Bu hâkim, suçun işlenmesinden önce yasanın gösterdiği hâkimdir. Kişi bunu bilirse adalete güven duyabilir. Ama eğer kişi suç işledikten sonra, kendisini yargılamak üzere özel bir mahkeme kurulduğunu görürse adalete güveni sarsılır, ondan kuşku duyar. Bu, yalnız kişiyi değil, toplumsal vicdanı da rahatsız eder. Toplumun bütün bireyleri bundan tedirgin olur.

Tabii hâkim kavramı toplumların hukuksal hayatında yüzyılların deneylerinin bir ürünüdür. Birçok ölkelerin Anayasalarında bu kavrama önemli bir yer verilmiştir. Kişi güvenliği açısından bu bir «teminat»tır.

«Tabii hâkim kanunla önceden kurulmuş her bakımdan yetkili mahkemenin hâkimi diye tarif edilebilir. Tabii hâkim esası, yürütme erkinin yargılama makamları üzerindeki muhtemel tesirini önlemek için kabul edilmiş bir teminat tedbiridir. Tabii olmayan yani olağanüstü hâkim de bir olaydan sonra sırf o olay için kurulmuş veya olaya göre sonradan yetkili kılınmış mahkemenin hâkimidir.»³ Çünkü suç işlendikten ve özellikle sanıkları da belli olduktan sonra bu suçlarla ilgili davaları görmek üzere kurulan bir mahkemeye olağan mahkeme ve bu mahkemelerin hâkimine de tabii hâkim denilemez. Böyle bir mahkeme, olağanüstü mahkeme niteliği kazanmakta ve kişinin güvenliğini ortadan kaldırmaktadır.

«Davayı görececek hâkimin kanunla gösterilmiş olması ile, kanunun bunu suçun işlenmesinden evvel

yapmış olması arasında fark vardır. Suçtan sonra —bilhassa o suçun sanıklarının belli olmasından sonra— hâkimin kanunla gösterilmiş olması olağanüstü mahkeme kurmak demektir. Anayasa bunu yasaklamıştır. (Madde: 32).»⁴

Anayasa Mahkemesi Ne Diyor?

Yüksek Mahkeme'nin tabii hâkim konusundaki düşüncesi şöyledir:

«32. Madde — Hiç kimse tabii hâkiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi tabii hâkiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz — şeklindeki hükümlerle olağanüstü mercilerin tabii hâkim olamayacağı belirtilmektedir.

«Anayasa Komisyonu raporunda ise —Herkesin, kanunun genel olarak koyduğu görev ve yetki esasları ile belli olan hâkim tarafından muhakeme edilmesi, şahıs güvenliğinin baş şartıdır. Kişinin kanunî yani tabii hâkimden başka mercilerde muhakeme edilmesi, bu alanda özel muameleye tabi tutulması, hukuk devletinin asla kabul edemiyeceği bir tutum teşkil eder — ibareleri ve bunlarla 32. Madde esasları vuzuh kazanmaktadır. Bunlardan anlaşılmaktadır ki, genel olarak ve herkes için kurulmuş, görev ve yetkileri kanunla belli edilmiş olan mahkemeler tabii mahkeme ve bunların hâkimleri de tabii hâkimdir. Bunlardan gayrı merciler umumî değil özeldir, ve madde prensiplerine aykırıdır.»⁵

(4) Erem. Ceza'Usûlü Hukuku. Baskı 1970 Sayfa: 87 ve devamı.

(5) Anayasa Mahkemesi. 28.3.1963 gün. 1963/4 es. 1963/71 K.

İlkeden Vazgeçilemez

«Adaletin gerçekten var sayılabileceği ve gelişebileceği tek ortam demokrasidir. Zira yalnız demokrasilerde adaleti siyasi rejim anlayışına alet etmek iddiasına ve teşebbüsüne rastlanmaz. Başka bir deyimle bu iddia ve teşebbüslere rastlanmaya başlandığında demokrasiden uzaklaşmak tehlikeleri belirmiş demektir. İçinde yaşadığımız asrın «adalet çağı» olmasını istemek demokrasiyi istemekle mümkündür. Fakat bu istek, bazı kavramlara verilecek anlamda ve uygulamada aldanmamakla yerine getirilebilir. Böylesine önemli kavramların başında Tabii Hâkim gelir.»⁶

Sonuç

Devlet Güvenlik Mahkemeleri ister Anayasa, ister yasa değişikliği yoluyla kurulsun, daha önce işlenmiş ve sanıkları belli olmuş suçlar açısından Anayasamızın «Tabii Hâkim» ilkesine ve hukuk biliminin temel prensiplerine aykırı düşecektir. Kuruluş Anayasa değişikliği yoluyla gerçekleştirildiği takdirde bu, Anayasa hükümleri arasında bir çelişki yaratacaktır. Sıkıyönetim sona erdiği takdirde Sıkıyönetim Mahkemelerinin elinde bulunan davaların, genel mahkemelere güven duyularak bu mahkemelere devredilmesi inancımıza göre en çıkar yol olacaktır.

(Cumhuriyet, 16 Aralık 1972)

4. ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ VE GÜVENLİK MAHKEMELERİ

Hayrettin UYSAL

Hükümet ve bazı partilerce 1961 Anayasasında ikinci kez büyük ölçüde bir değişiklik yapılmak istenilmektedir. Eğer bu değişiklikle, bazı çevrelerin istediği noktaya varılırsa; Türkiye'de tam demokratik, çağdaş, isteme hakları var olan, toplumcu yönü ağır basan, özgürlükçü bir Anayasa vardır demek artık mümkün olamayacaktır.

Uzun uğraşlar sonucu, tam demokratik bir ülke olma gereksinmesinin bize kazandırdığı 1961 Anayasası, bazı kişilerin ve partilerin görüşlerinde, «lüks bir Anayasa» olarak görülmekte ve nitelendirilmekte devam edilmektedir.

Bugün, siyasal iktidarın sosyal ve ekonomik boyutları kavrayamaması ülke sorunlarını çözememe ve anıyamama bilgisizliği ve becerisizliği karşısında; kusur hep Anayasada gösterilerek ilkel bir yola sapılmıştır.

Anayasa sürekli olarak bir geri mantığın; Çağdaş olmıyan düşüncenin; köklü ve tam bir demokrasi kurmaktan kaçan, sorunları gerçek boyutlarından kaydırmaya çalışan bazı partiler tarafından tahrip edil-

mektedir. Bu tahribin nereye kadar gideceğini kestirmek mümkün değil. Şu var ki, Meclislerde çoğunluğu tutan sağ kanat partileri, birbiriyle Anayasa değişikliklerinin de yarış halinde bulunuyorlar. Öyle ki mümkün görseler, Anayasanın belki de bir kaç maddesi dışında tümünü değiştirme gibi bir yöne sapacaklardır.

Çünkü, 1961 Anayasası; 27 Mayıs devriminin ülkemize getirdiği bir Anayasadır. 27 Mayıs devrimine karşı ne denli ve kinli «bir karşı devrim» gücü bulunduğu, hiç kimsenin kuşku duyamayacağı kadar açık bir gerçektir.

12 Mart'tan bu yana siyasal iktidarı elinde bulunduranlar, «Anayasanın şu maddesi, bu maddesi değiştirilmek isteniliyor» diye diye adeta 1961 Anayasasında bir «restorasyon» yapmaya girişmişler ve bunu da başarmışlardır.

Anayasalarda değişiklik yapılmaz mı, elbette ki yapılır. Ben, katı bir görüşle Anayasaların değişmez, mutlak bir belge olması gerektiğini savunmuyorum. Yalnız diyorum ki, Anayasalarda yapılmak istenilen değişiklikler, çağın atılımlarına uygun, ileriye dönük, kişi ve toplumun mutluluğu için yapılmalıdır. Eğer Anayasada yapılan değişiklikler, özgürlüğü kısmak, demokrasiyi bir kesimin çıkarlarına işletmek, rejimi güdümlü hale sokmak, bilimi çoraklaştırmak, toplumu tek yönlü bir uydu haline getirmek, sosyal muhtevalı muhalefetten kurtulmak için isteniliyorsa, bu en başta «sosyoloji»nin insan yapısında saptadığı «oluş»a, ihtiyaca, çağın dinamizmine karşı olur.

Böyle bir «sistem»e Türkiye'yi bağlamak Atatürkçülüğe de, çağdaş olmaya da ters düşer.

12 Mart Muhtırası Anayasacı boyutu esas almış, bu boyutun gerektirdiği reformlara siyasal mekaniz-

manın süratle ve Atatürkçü bir görüşle dönüşmesini istemiştir. Oysa, arka arkaya gelen Anayasa değişiklikleri, açık bir üslup ve işlem ile bu Anayasacı ve Atatürkçü boyuttan uzaklaşma yönünde gelişmiştir.

Bir belli siyasal çizgi üzerinde seyreden bu gelişmeden; çağdaş olmıyan bu yansımadan, kuşku duymamak mümkün mü? Türkiye'de ne yapılmak isteniyor?

Son Anayasa değişikliği istemleri içinde bulunan «Devlet Güvenlik Mahkemeleri» ise, bu siyasal çizginin, seyir ve hareket noktasının hangi düğümde toplanmak istenildiğini gösterme bakımından çok ilginçtir.

Eğer «Devlet Güvenlik Mahkemeleri» adı altında bir özel mahkeme kurulma yetkisi alınırsa, bu mahkemelerin, siyasal iktidarlarca, Türkiye'de en başta **sosyal boyutlu muhalefeti** ezmek için kullanılacağından hiç kimsenin kuşkusu olmasın.

Bir amaca varmak için, belli görüşleri yapısına sindirmiş özel bir mahkemenin kadrosu elbetteki bu çerçeveye uygun olarak saptanacaktır. Öyle ki, genellikle siyasal iktidarların denetimi altında bulunacak olan bu örgüt, yine siyasal iktidarların kontrolü altında olan kolluk ve güvenlik örgütlerinin ürettiği her belgeyi, Anayasa içi de olsa her sol kavramı, her sosyal görüşü siyasal iktidarlar etkisinde yargılayacaktır.

Bizde daha bir türlü gerçek «liberal» olamamış sağ partilerin iktidar olduğu sürece, ülkede bir «cadı kazanı» dönemi açılmasına bu değişikliklerle olanak sağlamak Atatürkçülüğ müdür?

Bir genel mahkeme düzeni içinde «Tabii hâkiminden başka bir mercie çıkarılmaması gereken kişi»yi olağanüstü nitelikte kurulmuş bir özel mahkemeye

çıkarmak hukukun ve gerçek demokrasinin bir temel ilkesini de yok saymaktır.

Diğer taraftan getirilmek istenilen bu «Devlet Güvenlik Mahkemeleri»nde yalnızca sıkıyönetimden arta kalan —sıkıyönetim kalktığı zaman— davaların görüşülmesi değil, sürekli olarak işliyecek olan bu özel mahkemeler, ilk «teşhis» ve «yorumlarını» siyasal iktidarların yaptığı, bu iktidarlarca uygun olmyan, tüm fikirleri, örneğin bir sanat eserini, bir bilim yapıtını yargılayabileceklerdir.

Bir geri kalmış ÷lke÷e, özel kurulan, «olağanüstü» nitelikte olan, adına da «Devlet Güvenlik Mahkemesi» denilen bir örgüt ne yapar? Hangi maksatlar için işler?

Belirtmek isterim ki, kadrosu sivil de olsa, yargı erkinin bağımsızlığı, tarafsızlığı esası, genel ve tabii yargı organından apayrı bir «muhteva» ve mekanizma içinde işliyecek olan bu mahkemelerce kökünden sarsılır.

Geçmişler, bütün dünyada, böyle mahkemelerin insanlığa getirdiğı «mezalim» örnekleri ile doludur.

Anayasa'da bu değişiklikler yapılmamalıdır.

(Yeni Ortam, 25 Aralık 1972)

5. BİR UYARMA DAHA.,

Halit ÇELENK

«İktidar güçlerinin tek kişi veya organda toplanması zulmün kaynağıdır. Bu tür yönetimlerde iktidar kötüye kullanılmaktadır. Bunu önlemenin yolu iktidarın iktidarı durdurmasıdır. Bu nedenle iktidarı bir güç ve yetki olarak parçalara bölünüz. Bölünen bu güçlerin her birini bir organa veriniz. Organlar bağımsız olarak bu güçleri kullansınlar. Bu organlar arasında bir denge kurunuz. Böylece güç gücü durduracak, güçler arasında dengeli bir düzen sağlanmış olacak ve bu yolla kişinin doğal hak ve özgürlükleri güvenlik altına alınmış olacaktır.»

Constitutionalisme'in babası denilen, ünlü Fransız düşünürü Charles Montesquieu, 1748'lerde yayınladığı «Yasaların Ruhu» adlı yapıtında özetle bunları söylüyordu. Bu düşüncelerin ortaya atıldığı o dönemlerde toplumlara mutlak yet, istibdat, tiranlık ve benzeri yönetim biçimleri egemendi. «Güçler birliği» denilen bu keyfi yönetimlerde yasama, yürütme ve yargı erkleri tek kişi veya organın elinde bulunuyordu. Bu güçleri kendinde toplayan kişi ya da organ bütün bu yetkileri her türlü denetimden uzak, keyfince kul-

lanmaktaydı. Böyle bir yönetimde kişi haklarından, özgürlüklerinden söz etmek mümkün değildi. Hak, adalet, eşitlik soyut kavramlar olmaktan öteye gide-
mezdi. «Güçler birliği» ne ilk karşı çıkanlar John Locke ve Montesquieu oldu. Özellikle Montesquieu «Güç-
lerin ayrılması» gereğini savunarak «Güçler ayrılığı»
ilkesinin temelini attı.

İktidar Freni

«Güçler ayrılığı» ilkesi kısa zamanda Avrupa ve Amerika'ya yayıldı ve benimsendi. 1784 yılında İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisine girdi. 1787 yılında Amerikan Anayasasında yer aldı. Daha sonra sayısız anayasal ilkeyi benimsedi. Çağdaş kamu hukuku, anayasa hukuku ona önemli yer verdi. Günümüzün anayasalarında değişik biçimlerde uygulanan bu ilkeye, iktidar freni denilen ve keyfilikleri önleyen tedbirlerin en önemlisi ve siyasal özgürlüklerin kaynağı gözü ile bakılmaktadır.

«Güçler ayrılığı» ilkesine göre yasama, yürütme ve yargı yetkileri ayrı bağımsız organlar tarafından kullanılacak ve özellikle yargı yetkisini kullanan organlar yasama ve yürütme organlarının etkisinden uzak, tamamen bağımsız çalışacaktır. Yasama yetkisini yasama organı yani parlamento, yürütme yetkisini yürütme organı yani hükümet ve yargı yetkisini de mahkemeler kullanacaktır.

İşte «Yargının bağımsızlığı» hukuk alanında çetin, tarihsel ve sosyal mücadeleler sonunda erişilmiş bir aşamanın ürünü olmuştur. Güçler ayrılığını benimseyen Anayasamız da yasama, yürütme ve yargı güçlerini ayırmış, onları ayrı organlara vermiş ve «Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız mahke-

melerce kullanılır» diyerek yargının bağımsızlığını temel bir ilke olarak saptamıştır.¹

Nasıl Sağlanacak? ,

Çağdaş hukuk bilimi, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakim teminatı olmadan yargı yetkisinin «serbestçe» kullanılamıyacağını söyler. Gerçekten, böyle bir güvenceden yoksun hakimlerden kurulu bir mahkemenin bağımsızlığından söz etmek olanaksızdır. Bu nedenlerledir ki Anayasamız, mahkemelerin bağımsızlığını sağlamak amacı ile açık hükümler getirmiştir. Bu hükümlere göre «Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.»²

Anayasamız hakimlik teminatı için bu tedbirleri de yeterli görmemiş «Bağımsızlığı» güvenlik altına alabilmek, mahkemeleri siyasal iktidarın etkisinden uzak tutabilmek için «Yüksek Hakimler Kurulu» müessesesini getirmiştir. Hakimlerin özlük ve disiplin işlerini tamamen hakimlerden oluşan bu kurul yürütecektir. «Yargı görevinin bağımsızlığını sağlayacak unsurların başında «hakimlik teminatı» gelmektedir. İyi bir adalet, bağımsız hakimlere ihtiyaç gösterir. Hakimlerin bağımsız olmaları ise teminata kavuşmalarıyla mümkündür... 134. maddede işaret edilen ve hakimlik mesleğinin ve hakimlerinin özlük işlerini düzenleyecek olan kanundaki bütün konularda karar vermek yetkisi yalnız ve yalnız Yüksek Hakimler Kuruluna verilmiştir. Bu suretle, yürütme organının, hakimlerin atanması, meslekte yükseltilmeleri, görev

(1) Anayasa Madde: 7

(2) Anayasa Madde: 132/2

yerlerinin değiştirilmesi veya görevlerine kanunda belli edilen hallerde son verilmesi konularında veya hakimın meslek hayatıyla ilgili sair konularda herhangi bir tasarrufta bulunabilme yolu kapatılmıştır.»³

Demek ki Anayasamız yargının bağımsızlığı, hakimlik teminatı konusunda titiz davranmış, mahkemeleri siyasal iktidarın, yürütme organının baskı ve etkisinden uzak bulundurmak için gerekli tedbirleri göstermiştir.

Güvenlik Mahkemeleri

Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş hazırlıklarının sürmekte olduğu, Partilerarası Komisyon çalışmalarının devam ettiği, bu mahkemelerde görev alacak hakimlerin atanma biçimleri üzerinde yeni önerilerin getirildiği bugünlerde yukarıda açıklanan «Bağımsız yargı»nın ilke ve kurallarını hatırlamamak ve bu yönden endişe duymamak mümkün olmuyor.

Biz Devlet Güvenlik Mahkemelerinin, daha önce işlenmiş suçlar açısından, Anayasamızın «Tabii Hakim» ilkesine aykırı düşeceği inancında olduğumuzu gerekçeleri ile açıklamış bulunuyoruz⁴. Konunun önemli ve belki de en önemli yanı «Bağımsızlık» yönüdür. Mahkemenin bağımsızlığı adaletin bağımsızlığı demektir. Bağımlı bir mahkemeden adalet beklemek mümkün değildir. Hakim teminatının, bağımsızlığın en önemli ögesi olduğu açıktır. Bugün Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması için Anayasa değişikliği yoluna gidilmektedir. Ara rejim de denilen olağanüstü bir siyasal dönemde Anayasa değişikliği

(3) Anayasa Madde: 133'ün gerekçesi.

(4) Cumhuriyet, 16/12/1972

yoluna gitmenin sakıncaları bir yana, yargı gibi önemli bir konuda, ileride doğacak ve karşılanması güç sakıncaları önlemek bakımından, bağımsızlık ve hakim teminatı üzerinde her zamandan daha çok duyarlılık göstermek, hukuk devletine bağlılığın bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş nedeni üzerinde düşünülürken zihinlerde beliren duraksama ve sorulara doyurucu bir cevap aramanın zamanı gelmiş ve geçmek üzeredir.

Eğer kurulacak yeni mahkemeler, Anayasamızın yukarıda açıklanan bağımsızlık, hakim teminatı ilkelerine uygun ve yürütme organı ile siyasal iktidarın her türlü müdahalesinden uzak bir yöntemle kurulacaksa, yurdumuzda bu nitelikte, tecrübeli hakimlerden kuruluş genel mahkemeler vardır. Bu mahkemeler, kuşkusuz sözü edilen davaları görmeye yetkili ve yeterlidir. Görülecek davaların ivedilikle sonuçlanmasını sağlamak için tedbir almak da mümkündür. Bu hale göre, Devlet Güvenlik Mahkemeleri adı altında yeni mahkemeler kurmanın inandırıcı gerekçeleri nelerdir?

Sonuç

Kurulacak mahkemeler bu niteliklerden yoksun olacaksa bu, Anayasamızın «yargı» ile ilgili hükümlerine aykırı düşeceği gibi, hukukun temel ilkeleri ile de uyuşamayacaktır. «Olağanüstü» nitelik taşıyacak bir tür yargı organlarına «Olağan» gözü ile bakmak «Hukuk Devleti» anlayışı ile de bağdaşmaz.

Her iki halde de Devlet Güvenlik Mahkemelerini kurmanın haklı gerekçelerini bulmak ve göstermek mümkün değildir.

6. SİYASAL MAHKEMELER KURULUYOR

Mehmet Ali AYBAR

Mahkemelerin siyasal iktidar karşısında bağımsız olmaları, kişi dokunulmazlığının, düşünce özgürlüğünün ve demokrasinin bir gereğidir. Dünün mutlak hükümdarlıklarında, günümüzün totaliter rejimlerinde mahkemeler, siyasal iktidardan bağımsız değildir. İnsanların insan olmaktan gelen bir takım hakları, özgürlükleri bulunduğu inancının yerleşmesi sonucundadır ki, siyasal gücü ellerinde bulunduranların hiç kimseyi yakalatmaya, tutuklamaya ve adamlarına yargılatıp darağacına ya da zindana göndermeğe yetkisi olmadığı ortaya çıkmış; suçun kanuniliği ve şahsiliği ilkeleri, sanığın en kısa zamanda hakim önüne çıkarılması ilkesi ve mahkemelerin bağımsızlığı, demokratik rejimin temel direklerini teşkil etmiştir.

Bu ilkeler Büyük Fransız İhtilâliyle uygulama alanına girmiş, özel mahkemeler, keyfi tutuklamalar (lettres de cachets) kaldırılmıştır. Ne var ki, genç Fransız demokrasisinin iktidarı ele geçiren egemen çevreleri, koltuklarını sağlamlaştırmak için, ilân ettikleri kişi dokunulmazlığı ve mahkemelerin bağımsız-

sızlığı ilkelerini askıya almışlar ve bunu ulusal egemenlik temel ilkesinin sözde sonucuymuş gibi göstererek, askıya almışlar, özel siyasi mahkemeler kurmuşlar, siyasal hasımlarını tasfiye etmişlerdir. Örneğin 16. Lui'yi Konvansiyon, yani Anayasa yapmak için seçilmiş siyasal bir meclis yargılamış ve ölüm cezasına çarptırılmıştır. Tutuklu binlerce eski rejim mensubu da özel siyasal mahkemelerde hüküm giymişlerdir. Bu yargılamalar giderek Fransız ihtilâlcilerinin birbirlerini yok etmelerine ve terör hareketine yol açmıştır. Ama o günlerde demokratik rejim uygulamasının tâ başlarında yaşanıyordu ve bütün bu işler ihtilâlin ateşi içinde yapılıyordu. Sonradan iyice anlaşıldı ki, kişi dokunulmazlığı, dinî, felsefî, siyasi inanç özgürlüğü mahkemelerin bağımsızlığı demokrasinin vazgeçilmez öğeleridir. Artık günümüzde düşünce suçu ve siyasal mahkemelerin varlığı, totaliter, faşist bir rejim karşısında bulunulduğunun delili sayılmaktadır.

«Ya Fransa? Devlet Güvenlik Mahkemeleri var Fransa'da. Fransa demokrasi değil mi?» diyenler var Başta Sayın Melen, Demirel ve öteki sağcı liderler, «Fransa'dan daha ileri demokrasi mi olacağız» diyorlar. Hemen cevap verelim: Fransa'da demokrasi toplumun yaşamına mal olmuştur ve bu siyasal mahkemelerin kurulmuş olmasına rağmen, demokrasi yaşamaktadır Fransa'da. Bunların kısa tarihçesi şöyle: Mareşal Pétain, sol devlet adamlarını, demokratları yargılatmak üzere Rioma'da kurdu bu siyasal mahkemelerin ilkinin. Yani faşist Vişi (Vichy) rejimi. Kuruluşta işbirlikçileri yargılamak için, De Gaulle yeniden kurdu bunları. Durum normale dönünce siyasal mahkemeler ortadan kalktı. Cezayir savaşı sırasında bir daha iktidara gelen De Gaulle Devlet Güvenlik

Mahkemeleri adı ile tekrar kurdu bunları. Ama şiddetli tepkilere yol açtı. Hattâ Danıştay kuruluş karar-namesini iptal etti. Kamu hukuku uzmanları bunların demokrasi ile bağdaşmadığını yazdılar..

Evet bu siyasal yargı mercilerine rağmen Fransa'da demokrasi yaşamaktadır. Çünkü halk demokrasiye çoktan sahip çıkmıştır ve onu korumaktadır. Devletin iç ve dış güvenliği ile ilgili suçlara bakan bu mahkemeler, Komünist Partisini, Sosyalist Partisini, Troçkist ya da Maocu kuruluşları yasak etme gücünü bulamıyor kendinde. Bu mahkemeler, sol yayınları toplatmak yasaklamak gücünü de bulamamıştır. Çünkü yukarda işaret ettiğimiz gibi, Fransa'da demokrasi topluma mal olmuştur. Ama bizde durum ne olmaktadır?

Sol düşünce, sol eylem, devlet güvenliğine, ulusun birliğine ve Cumhuriyete karşı gibi gösterilerek tasfiye edilmeğe kalkılacaktır. Sade sol görüşler, sol eylemler mi? Hayır! Dışa bağlı kapkaççı kapitalist düzenin çıkarlarına karşı olan her görüş, her eylem Devlet Güvenlik Mahkemelerinin hışmına uğrayacaktır. Çünkü devlet güvenliği, ulusun birliği ya da cumhuriyete karşı olmak gibi kavramlar, eğer her biri için kesin tanımlar getirilmez ve maddi manevi suç öğeleri kesinlikle saptanmazsa, elâstiki kavramlardır. Bunların ya da benzeri kavramların maksada göre nasıl anlamlandırılabilceğini tahmin etmek zor değildir. Örneğin devletin güvenliğinden söz edilirken sorun objektif olarak ele alınacak olursa, egemen sınıf ve çevrelerin çıkarlarıyla devlet düzeni eş anlamda kullanılabilir. Böyle olunca da kapitalist sistem yerine sosyalist bir sistemden söz etmek, devlet güvenliği aleyhinde suç sayılır. Kuşkusuz demokrasilerde böyle bir mantık yürütülemez. Çünkü bu, düşün-

ce, bilim ve inanç özgürlüklerine ters düşer ve sağlıklı demokratik dengenin inkârı olur. Sorunun can noktası demokrasilerde düşün (fikir) suçu olmamasıdır. Düşünce plânında kaldıkça, her türlü düşünce ve bunların açıklanması serbesttir. Ancak rejimin fiilen zora başvurularak değiştirilmesine teşebbüs yasaaktır demokrasilerde.

(Yeni Ortam, 11 Şubat 1973)

7. SİYASAL MAHKEMELERE DAİR

Mehmet Ali AYBAR

Gelelim gene Güvenlik Mahkemelerine, önce de belirttiğim gibi bunlar birer siyasal mahkeme olacaktır. Birincisi, bakacakları davalar siyasal niteliktedir. Görünürde devletin güvenliği aleyhine işlenmiş suçları ele alacaklar. Fakat bu etiket arkasında iktidar çevrelerinin çıkarlarıyla -bağdaşmıyan tüm düşünce ve eylemleri yargılayacaktır bu mahkemeler. Zira kanunlarımızda devlet güvenliği ile ilgili denenen fiiller, birer suç kavramı olarak son derece elâstikidir. Gerçekte ülkenin bütünlüğünü ve ulusun birliğini parçalamayı ya da Türkiye Cumhuriyetini yok etmeyi hedef alan suçların, bu amacı sağlamaya elverişli araç ve gereçlerle başlatılmış ya da başlatılmak üzere bulunan cebir ve şiddet fiilleri olması şarttır. Oysa bizde kimi düşünceler de, kapitalizme karşı olan düşünceler de suçtur. «Bulutlandı hava! Bana ördek dedin» misali, «Sosyalizm, kapitalizmi zorla devirmeyi önerir; sosyalist görüşler savunduğuna göre, devleti cebir ve şiddetle devirmeyi öneriyorsun» denilerek yapışılır insanların yakasına. Sosyalizm neyi önerir, neyi önermez, hangi koşullarda önerir, hangi-

lerinde önermez; nihayet sosyalist düşünce gerçeklere bilimsel açıdan bakma ve değerlendirme çabasıdır ve ceza hukukuna göre, düşünce planıyla ihtilâlcî eylem planı ayrı şeylerdir; hesaba katılmaz bu ayrımlar. Maksat Sol'u tasfiyedir. Güvenlik Mahkemeleri bunun için kurulmaktadır. Ama sol olmazsa, demokrasi de olmazmış! Kimin umurunda. Zaten gerçek demokrasiyi isteyen kim? Dumanı doğru çıksın yeter. Bir sorun, «Anayasaya sokulunca demokratik olur» biçiminde savunuda bulunanlar da var; «Aptestsiz namaz kılınmaz. Ben kıldım oldu!» Atalar'sözündeki gibi...

Sol düşünce ve eylemi tasfiye etmek için kurulan bu mahkemeler, üstelik yargıç ve savcılarının atanışı bakımından da siyasal merci niteliğindedir. Bunların bir kısmı asker. Asker savcı ve yargıçların atanışları ise, bilindiği gibi, «yürütme»nin elindedir ve Anayasanın yargı bağımsızlığı ilkesi bakımından tatmin edici olmaktan uzaktır. Güvenlik Mahkemesinin sivil savcı ve yargıçlarına gelince, bunların da atanışı hükümetin elinde olacaktır. Zira her boş yer için Bakanlar Kurulu iki aday gösterecek ve Yüksek Hakimler Kurulu ile Yüksek Savcılar Kurulu bu iki adaydan birini seçecektir. Yani hükümetin seçtiklerini seçecektir. Hakim ve savcıların tarafsızlığından kuşku duymayız. Ama hukuk bilimi bakımından ve Anayasamız açısından yukarıki seçim usulünün mahkemenin bağımsızlığı ilkesine ters düştüğü ve Güvenlik Mahkemesine siyasal bir merci niteliği verdiği de kuşkusuzdur.

İleri sürülen bir görüşü daha cevaplamak gerekir. Bu mahkemelerin, tıpkı Ticaret Mahkemeleri gibi, tıpkı Toplu Basın Mahkemeleri gibi bir uzmanlar mahkemesi olacağı devlet güvenliği aleyhindeki suç-

lar üzerinde uzmanlaşmış bir heyet bulunacağı iddia ediliyor. Bu mahkemenin bakacağı suçlar, yukarıda belirtildiği gibi, düşünce fiillerini de kapsamı içine alan özellikle sol düşünce ve eylemleri yasaklamayı amaçlıyan, siyasal ve elâstiki suç kavramlarıdır. Bir takım siyasal düşüncelerin tasfiyesine yönelik siyasal belgelerdir. Oysa demokrasilerde siyasal görüş, yurttaşların tümünün vazgeçilmez hak ve özgürlüklerinden olup rejimin dayanağını teşkil etmektedir. Bunun sonucu olarak demokrasilerde siyasal düşünce suçları yaratılamaz ve bu anti-demokratik suçları yargılamak üzere «ihtisas» mahkemeleri kurulamaz. «Ya Fransa?» diye soruluyor. Bu soruya bir önceki yazımda cevap verdim. Tekrar edeyim: Fransa bu mahkemelere rağmen bir demokrasidir. Çünkü halk demokrasiye sahip çıkmaktadır. Ve Fransa'da sol kanat önümüzdeki seçimlerde belki iktidara gelecek kadar güçlenmiştir. Bu mahkemeleri Fransa'da Peain gibi Hitler'le işbirliği yapmış olan bir faşist mareşal ile, De Gaulle gibi Sol'a karşı ve otoriter rejim taraflısı bir general kurmuştur. Üstelik başka hiç bir demokraside böyle bir mahkeme yoktur.

Son Anayasa değişiklikleri demokrasinin, 12 Mart'tan sonra ayakta kalabilmiş öğelerinden pek çoğunun silip süpürülmesine yeşil ışık tutacaktır. Ve seçim ister yapılsın, ister yapılmassın Türkiye bir süredir dar ve karanlık boğazlardan geçecektir.

8. TÜRKİYE'DE TEHLİKELİ BİR ADLİ YENİLİK

Ankara yöneticileri, olağanüstü mahkemeler kurmayı düşünürken, Türkiye'de siyasal tutukluların durumunu konu alan bir film, geçtiğimiz hafta Strasbourg'da, Avrupa Konseyi'nin bir salonunda gösterildi. Muhabirimiz Jean - Claude, filmin yirmi dört dakika sürdüğü ve 28 kişinin ifadeleri gözönünde bulundurularak çekilmiş olduğunu belirtiyor. Bu tanıkların altısı, ki bunlardan biri de romancı Yaşar Kemal'dir, isimlerinin açıklanmasını ve film de yüzlerinin gösterilmesini kabul ettiler.

Türkiye resmi çevreleri, Avrupa Konseyi'nin, «Türkiye'de demokratik özgürlüklere gösterilen saygı» üzerindeki tartışmaları haziran ayına erteleme konusundaki kararı karşısında rahat bir nefes aldı.

Yöneticiler, dışarıda yapılan eleştirilere büyük dikkat göstermelerine rağmen, ülkedeki baskı politikasını devam ettirmek konusunda ki kararlarından da vazgeçmiş değiller. Şimdi hazırladıkları yeni bir kanun, «kanunu ve düzeni» koruma bahanesi ile, şimdiye kadar zaten sert bir şekilde bastırılmış, sosyalist hareketlerin son kalıntılarını da yok etmeye yöneliyor.

Böylece amacının, Adalet Bakanı Hayri Mumcu-

oğlu tarafından Sıkıyönetim kalktıktan sonra ülkede «sükûneti» devam ettirmek olarak belirtildiği Devlet Güvenlik Mahkemeleri ile ilgili bir kanun tasarısı, Meclis'e sunuldu. Rejim, Türkiye sol kanadının bünyesinde, şiddet metodlarına başvuranlarla böyle bir şey tasvip etmeyenler arasında bir ayırım yapmamakta direndiği sürece, tasarı ilerici çevreler arasında büyük bir endişe yaratmaya devam edeceğe benzemektedir.

İlkelerinin son anayasa değişikliğiyle kabul edildiği olağanüstü mahkemeler, biri başkan olmak üzere üç sivil ve iki asker, beş hâkimden oluşacak. Bu hâkimler, daha önceden Hâkimler Yüksek Kurulu'nun fikrini almış olan Adalet Bakanı'nın önerisi sonunda Bakanlar Kurulu tarafından, üç yıllık bir süre için görevlendirilecekler. Avrupa Konseyi'nde bulunan Hollanda Milletvekili Dankert, Ankara'ya yaptığı bir ziyaret sırasında, böyle bir tedbirin, Avrupa İnsan Hakları Beyannamesi'ne aykırı olduğunu belirterek, hâkimlerin hükümet tarafından atanması olayını «Kabulü mümkün olmayan» bir olay olarak nitelemiştir.

Parlamento'ya sunulan kanun, tehlikeli bir adli yenilik içeriyor: Hâkimler, eğer gerekli bulurlarsa, dava metinlerinin basın tarafından yayınlanmasını yasaklama hakkına sahip olacaklar. Şimdi görev yapan sıkıyönetim mahkemelerinin yerini alacak olan olağanüstü mahkemeler, rejime karşı işlenen suçları yargılayacaklar:

Hükümet açısından, yeni olağanüstü tedbirler, çabuk ve sert bir şekilde her türlü şiddet hareketini cezalandırmayı sağlayacak. Aynı tasarıda, dernekler, gösteriler, toplantılar, mitingler ile ilgili kanunları olduğu gibi grev ve lokavt ile ilgili kanunları da ihlâl etme suçundan tutuklanan kimselerin Devlet Gü-

venlik Mahkemelerinin önüne çıkarılacağı belirtiliyor.

Böylece, hükümetin, yalnızca şiddet faaliyetlerini durdurma değil, aynı zamanda ve özellikle, her türlü akımın gelişmesini engellemek istediği gayet açık olarak ortaya çıkıyor.

(LE MONDE, Yeni Ortam, 27 Mayıs 1973)

9. DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ

Ender Kâmil BOYACI

Türkiye bir tasfiye döneminde dir. 1960 - 1970 döneminde palazlanan, biti kanlanan sanayici zümre ile bankacılar grubu, bürokrasinin iktidar üzerinde ortaklık kurmak yönündeki isteklerini reddederek, iktidara bundan böyle tek başına sahip olmak isteğini açıkça belirtmiş ve askerî bürokrasinin rejime bir müdahalesi biçiminde görünen 12 MART hareketini de tasfiye ederek siyasal iktidarı Naim Talu gibi bir bankacının kişiliğinde kesinlikle ele geçirmiştir. Askerî bürokrasinin başkan adayı Gürler'in tasfiyesi, Talu'nun başbakanlığı, AP - CGP koalisyonu bunun işaretleridir. Önümüzdeki yıllar son derece bunalımlı yıllar olacaktır. Muhalefet en keskin çizgilere ve en büyük boyutlara varacaktır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri sivil ve asker bürokrasinin ve işçi sınıfı ile diğer çalışan sınıfların keskin ve büyük boyutlu, örgütlü veya örgütsüz muhalefetini ezmek için kurulmaktadır. HUZURU SAĞLAMAK sözünün altındaki gerçek budur.

Türkiye'yi avucunun içine alan, holdingleri ile özel kesimde, Ordu Yardımlaşma Kurumu gibi sermayesi milyarları aşan bir kuruluşla askerî kesimde et-

kin duruma geçen sanayici - bankacı - mali zümrenin oluşturduğu finans - kapital zümresi, bugün için banker - sanayici - en yüksek rütbeli subaylar kesimlerinin ileri gelen kişilerinden oluşmaktadır. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşu, oluşması, kuruluş biçimi ve üyeliklerinin dağıtımı bu oluşumun dışında düşünülemez.

Sırf sivilleri yargılayan normal adliye mahkemelerinin ve sırf askerleri ve asker kişilere eşit sayılan kişileri yargılayan askeri mahkemelerin yanısıra, üst planda, 1960 - 1970 yıllarında oluşan ve 1973'de «ke-male eren» ittifaka uygun olarak, sivil ve asker yargıçların yanyana görev yapacağı bir özel mahkeme kuruluşu da 1971 olağanüstü rejiminin sürekli olması gereğiyle öngörülmüştür. «Banker - Sanayici - Yüksek Rütbeli Asker» ittifakının hukuk plânındaki görünüşlerinden biri de, asker - sivil yargıçların ortaklaşa karar verecekleri Devlet Güvenlik Mahkemesidir.

Kuruluşu, yargıçlarının atanmaları ve soruşturma ve yargılama usul ve yetkileri tümüyle olağanüstü bunalım dönemine ait olması gereken Devlet Güvenlik Mahkemeleri, anayasaya ek madde konarak, anayasa içine sokulmuştur. Bunlar bir anayasa müessesesi değil, «dâvetsiz misafir»dir. Bunların kaldırılması için de anayasayı değiştirmek gerekecektir. 2/3 sandalye çoğunluğunun sağlanması düşünülürse, bu güç olacaktır. Bu mahkemelerin EBEDÎ olmak amacı ile kurulduğu akla gelmektedir. Ne var ki, otoriter - totaliter rejimlerin hiç biri bile bu gibi özel mahkemeler için anayasalarını değiştirmemişlerdir. Fransa Devlet Güvenlik Mahkemesi de Anayasa içinde yer almaz; orada gerektiğinde basit bir yasama tasarrufu ile mahkemeler kaldırılabilir durumdadır.

Doğrusu egemen güçler bu mahkemelerin «anarşi ile mücadele» maskesi altında her türlü muhalefeti ezmek için işlemlerini öngörmüşlerdir.

Bu tür mahkemelerin demokratik rejimlerde yeri yoktur. Terör ve baskı dönemlerinin dikta heveslerinin uyandığı dönemlerin mahkemeleridir bunlar... Türkiye'de «demokrasinin bütün kurumlarıyla işlediğini», Avrupalı efendilere şecaat arzederken sirkatini söyleyen demokrasi düşmanı güçler kimi kandırırlar?

Devlet Güvenlik Mahkemesi önüne çıkan bir sanık, bu mahkemelerin birer komisyon olduğunu; ismen «mahkeme» olduğunu ve verecekleri hükmün yoklukla malûl olduğunu ileri sürer ve savunma yapmayacağını, çünkü verilecek kararın önceden saptandığını bildirirse ne olacaktır? Önseçimle gelen üyelerin dolduracağı bu mahkemelerin, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne ve uymayı taahhüt ettiğimiz uluslararası hukuk sözleşmelerine aykırı olduğu açıktır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri, demokratik hukuk devletinin diktatöryal rejim yönünde açık bir sapmadır. Türk hukukunda «Hukuk Devleti» ilkesinin kesin yenilgisidir.

Genelkurmay eski başkanlarından biri, toplumumuzun uyanış hızının ekonomik gelişme hızından çok olduğunu bildirmişti. Bu durumda hızla uyanan bir toplumu, «tek parti döneminin zaptiye devleti dönemindeki gibi susturmak mümkün müdür? Böyle olunca olağanüstü siyasal mahkemelerinin kararları geri tepen bir silah durumuna geçecek, belki de ileride siyasal ve ekonomik bir iktidar değişimi olduğunda bu mahkemeler kaldırılmayıp bu kez bu mahkemelerde bu mahkemeleri kuranlar ve kurduranlar, «Devlete ve rejime hıyanet», «yurt bütünlüğünü bozmak», ya-

bancılarla işbirliği» gibi suçlardan yargılanıp hüküm giyebilecektir.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu gerçekleşir ve Anayasa'nın 136'ncı maddesine yapılan ekler Anayasa Mahkemesi'nde iptal ettirilmezse, bu mahkemeler zaten ÖLÜ doğmuş olacaktır. Başarı şansı azdır. Vereceği kararlar, öfke ve tepki yaratacak, Türkiye'nin dış âlemdeki itibarını daha da azaltacaktır.

Tarihi, ekonomiyi, sosyolojiyi hiç mi hiç bilmeyen finans - kapital zümresinin ideolog taslakları, 1971'lerden beri bu mahkemelerin kurulmasıyla huzurun tesis edileceğini söylemekle, öldürücü bir hata yapmışlardır. Bu hatanın faturasını kimin ödeyeceği şimdiden belli değildir...

Demokratik ülkelerde hiçbir hukukçu mahkemelerin korku aracı olmasına hiçbir zaman taraftar olamaz. Güvenlik Mahkemeleri kurularak korku ve terör havası getirilecekse, bunun sonucu bellidir. Rüzgâr eken, fırtına biçer!

Hukukta önemli olan maddeler değil, maddeleri uygulayacak kişilerin tutumudur. Zihniyetleri sicilli ve ipikleri pazara çıkmış, şaibeli ve suçlu AP - CGP takımının iktidarında, Devlet Güvenlik Mahkemeleri terör ve korku mahkemeleri olacağı benzer.

12 MART'zede Demirel, «Bunalımdan rejim güçlü çıkacak» diyor. Haklıdır... Kafasındaki «parlamentar sivil dikta - sivil sıkıyönetim» rejimi için her olanak kendisine fazlasıyla verilmiş ve Süleyman Bey, iktidar döneminde yapamadığı işleri iktidardan uzakta olduğu halde becermiştir.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Demirel'in uydurma demokrasisinin temel organlarından biri olacaktır. «Sivil sıkıyönetim - parlamentar dikta rejiminin» ezme, yoketme aracı olarak bu mahkemeler Demirel

ve takımının istediği biçimde çalışacaktır.

Ne var ki, tetiği her çekişte geri tepecek bir silahtır; Devlet Güvenlik Mahkemeleri, sonunda tetiği çeken vuracaktır.

Tahkikat Komisyonlarının tetiğini çeken DP'nin vurulması gibi...

Cumhurbaşkanının, Anayasanın 136'ncı maddesinde yapılan değişikliklerin iptali için Anayasa Mahkemesinde dava açması ve çıkacak olan Güvenlik Mahkemeleri Kanunu'nu veto etmesi «Hukuk Devleti» ve «Hukuka Bağlı Devlet» ilkelerinin doğal sonucu olacaktır.

Dileğimiz, bu terör makinalarının işletilmesine başlanmadan önce, tarihin küflü sayfalarına, doğmadan ölmüş bir çocuk olarak intikal etmesidir...»

(Yeni Ortam, 16 Haziran 1973)

10. GÜVENLİK MAHKEMELERİ, SİYASİ MÜCADELE ALANI HALİNE GELECEK,

Türkiye Barolar Birliği Başkanı Prof. Erem'in, Korutürk'e Gönderdiği Mektup Açıklandı

Türkiye Barolar Birliği Başkanı Profesör Faruk Erem'in Devlet Güvenlik Mahkemeleri kanun tasarısının parlamentoda görüşülmesi sırasında Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk ile Adalet Bakanı Hayri Mumcuoğlu'na gönderdiği mektuplar ve tasarının Anayasa aykırılığı öne sürülen rapor açıklanmıştır.

Profesör Faruk Erem'in Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e gönderdiği mektupta «Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununun Anayasa değişikliklerine bile aykırı düşen maksatlı, aşırı hükümler ihtiva ettiği» belirtilmekte, «Değişik Anayasa'yı bile aşan bu tasarının ilerde uygulanması halinde, bu kerre, tasarının dahi yürütmece aşılabacağı kuşkusuz içindeyiz» denilmektedir.

Türkiye Barolar Birliği Başkanı Erem'in eleştir-
diği Devlet Güvenlik Mahkemeleri tasarısının mad-
deleri aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

Erem'in Cumhurbaşkanı Korutürk'e gönderdiği mektup şöyledir:

«Cumhurbaşkanlığı Yüksek Katına

Devlet Güvenlik Mahkemeleri hakkındaki Kanun «Tasarı» sı yüksek takdirlerinize sunulmuş bulunmaktadır. Türkiye Barolar Birliği anarşist davranışlara karşı olduğunu zamanında kamuoyuna açıklamış, İhtisas «Mahkeme» si şeklindeki kuruluşlarda sakınca görülmiyeceği kanaatinde olduğunu da belirtmişti. Tasarıda ise tutulan yolun açıklanan amacı aştığı, politik isteklerin, Adaleti belli bir yöne sürüklemek çabasında olduğu görülmektedir.

Yargı Hükümü

Anayasanın yargıya ilişkin hükümlerinin değiştirilmesini aynı politik isteklerin baskısı altında elde etmiş olan bir anlayışın ne sonuç vereceğini ancak ilerde izlemek mümkün olabilecektir. Fakat Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu Tasarısı, Anayasa değişikliklerine bile aykırı düşen maksatlı, aşırı hükümler ihtiva etmektedir. Henüz «Tasarı» halinde saydığımız metnin Yüce Makamınızca incelenmesi sırasında pek çok isabetsiz hükümleri kapsamasına rağmen özellikle ilişkide takdim kıldığımız raporda yer alan hususların bir değerlendirmeye tabi tutulmasını niyaz eylemekteyiz. Zatıdevletlerine başvurmamızın olumlu bir nedeni de şudur:

Anayasayı Aşan

Değişik Anayasa'yı bile aşan bu tasarının ilerde uygulanması halinde, bu kerre, tasarının dahi yürütmece aşılabacağı kuşkusu içindeyiz. Çünkü tasarının bazı hükümlerinden bunu sezinlemek imkânsız değildir. Devletin başı olan Cumhurbaşkanımızın telkinleri, görevde bulunanların temkinli hareket etmele-

rini sağlayabilecek, isabetsiz tasarrufları önleyebilecektir.

En derin saygılarımızla arzederiz.

«Türkiye Barolar Birliği Başkanı Av. Faruk Erem»

Türkiye Barolar Birliği Başkanının Cumhurbaşkanına gönderdiği mektuba ilişkin Devlet Güvenlik Mahkemelerini eleştiren raporda da maddelerin Anayasaya aykırı tarafları eleştirilerek «Devlet Güvenlik Mahkemeleri huzuru sağlamayacak, bu mahkemeler birer siyasi mücadele alanı haline gelecektir» denilerek şu yargıya varılmaktadır:

Barolar Birliğinin Raporu

I. Görev

1) Mahkemelerin görevlerinin kanunla tayini: «Mahkemelerin... görev ve yetkileri... Kanunla düzenlenir» (Anayasa 136) Bunun anlamı şudur: «Mahkemelerin vazifelerini Kanun gösterir» (C.M.U.K. 1) Mahkemelerin görevlerinin kanunda gösterilmesi, bunun açıkça gösterilmesi, saptanması demektir. Aksi takdirde «Tabii Hakim» kavramının hiç bir anlamı kalmaz.. Kanunda takdire göre genişlemeye, daralmaya elverişli deyimlerin kullanılması halinde Anayasa'nın «Mahkemelerin görevlerinin kanuniliği» kuralına karşı gelinmiş olur. Bu açıdan tasarının 9. maddesinin B ve C bentlerinde yer alan hükümler «Anayasa»ya uygun değildir. Bu madde üç ayrı hali görmektedir:

Devlet Güvenliği

a — Açıkça TCK'nun madde ve fıkraları gösterilen suçlar.

b — Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür

demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlendikleri ve doğrudan doğruya Devlet Güvenliğini ilgilendirdikleri takdirde göreve gireceği kabul olunan suçlar,

c — Bu iki bentte «Yazılı bir suç işlemek veya gizlemek maksadiyle veya bu suç vesilesiyle yahut bu suçla umumî veya müşterek bir gaye içerisinde işlenmiş suçlar.»

Yukarıdaki B ve C bentleri Anayasaya uygun düşmemektedir. Tasarının 9. maddesindeki suçlar o kadar çoktur ki, «Devlet Güvenliği» kavramını genişçe yorumlamakla Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Genel Yargının yerine geçmesini sağlamak kolayca mümkün olabilecektir.

Üst mahkeme

2) Tercihli görev: «İlk derece Adalet Mahkemele-ri, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görev ve konusuna ilişkin kararlarına uymak zorundadır» (DGMK 13/1). Devlet Güvenlik Mahkemesinin «Üst mahkeme olmadığını bildirmekle bu hüküm arasında çelişki vardır.» Kaldı ki, genel mahkemelerin görevleri de kanunda gösterilmiştir. B ve C bentlerindeki deyimlerin genişçe yorumu ile genel mahkemelerin görevlerini tayin eden kanunları uygulanmaz hale getirmek hukuka uygun değildir. Kanunun gerekçesinde «Bu mahkemelerin görevle ilgili kararlarına ilk derece Adalet Mahkemelerinin uymaları işin mahiyetinden **neşet etmiştir**» denilmektedir. Bu bir açıklama değildir.

3) Güvenlik - Emniyet Terimleri: Madde nin A bendi hakkındaki gerekçede «Bu maddede yer alan fiiller (Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş cürümler) olarak tanımlanmaktadır. Bu fiillerden 125 - 145. mad-

delerde yazılı olanlar, Askeri Ceza Kanununun 54. maddesi ile (Vatan aleyhine cürümler) olarak belli edilip, özellikle söz konusu olan fiiller, TCK'nun 4. maddesi gereğince de devletin emniyetine (güvenliğine) karşı işlenmiş suçlar olarak ifade edilmektedir». Aynı gerekçe de «Güvenlik» teriminin «Emniyet» kavramı ile eş anlamda olduğu bildirilmektedir. TCK'nun 2. kitabının 1. babı 3038 sayılı Kanunla (23/6/1936) tadil edilmiş, bu babın adı «Devletin emniyetine karşı cürüm» deyimi unutulmuştur. Bu sebeple, «Devletin şahsiyeti», «Devlet güvenliği», «Devletin Emniyeti» kavramları hakkında gerekçe pek yüzeyde kalmakta, yanıltıcı sonuçlara varılmasına sebep olarak görülmektedir.

Demokratik düzen

B bendinin gerekçesi de şudur: «Bu bend için öngörülen kıstas, fiilen devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine yönelmiş olarak işlenmesi ve doğrudan doğruya devleti ilgilendirmesi»dir. Bu ilginin nasıl takdir edileceğini anlamağa imkân yoktur.

C bendi hükmüne gelince, «A ve B bendlerinde yazılı bir suçu işlemek veya gizlemek maksadı ile veya bu suç vesilesi ile yahut bu suçla umumi veya müşterek bir gaye içerisinde işlenmiş suçlar» da güvenlik mahkemesinin görevine girecektir. Bu hükümde kullanılan ibarede, bir suçu işlemek, gizlemek veya bu suç vesilesi ile başka bir suç işlemek deyimlerinin anlamını bir dereceye kadar kestirmek mümkündür. TCK'nun 78. maddesi hakkındaki açıklamaların ışığı altında bu hükmü sınırlamak imkânı belki de bulunabilecektir. Fakat ne de olsa bu deyimlerin müp-

hem olduğu, müphem hükümlerin bütün sakıncalarını taşıdığı da aşıkârdır. Fakat umumi veya müşterek bir gaye içerisinde işlenmiş suçlar deyimi ile ne kastedildiği anlaşılmamaktadır. Kanunun hükümet gerekçesinde şunlar yazılıdır: «Özel bir irtibat durumunu öngören ve bir ölçüde TCK'nun 78. maddesi ile Askerî Yargıtayın İçtihatlarından esinlenerek tanzim edilen bu fıkra için bir örnek vermek gerekirse, hırsızlık, devrim kanunlarına muhalefet, kaçakçılık, Atatürk aleyhine işlenen suçlar hakkındaki kanuna muhalefet, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine dahil edilmemiş bulunan bir suçun Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren örneğın TCK'nun 125 veya 141 yahut 156. maddelerine aykırı olarak işlenmiş bulunan bir suçla, yukardaki fıkra gereğince iştirak ve irtibat halinde bulunması bile, umumi veya müşterek bir gaye içerisinde işlenmesi veya bu suçlardan bir veya birkaçını işlemek, yahut gizlemek veyahut bu suçlar vesilesi ile işlenmesi takdirinde, bu kabil suçları işleyenlerin de Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılancaklarını ifade eder. «Bu açıklamalara rağmen, siyasal baskılarla aşırı uygulamalara elverişli olan bu hükmün» mahkemelerin görevlerinin kanuniliği ilkesine uygun düştüğü söylenemez. Kaldı ki gerekçenin maddesi ile alâkası yoktur. Askerî Yargıtayın içtihadının gereği gibi anlaşılmadığı görülmekte ve TCK'nun 78. maddesinin öngördüğü «Toplu suç» kavramı ile «Umumi ve müşterek gaye ile işlenmiş suç» ibaresinin hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. TCK'nun 78. maddesi suç ve cezaların içtimai ile ilgilidir, içtima hükümlerinin ne zaman uygulanıp ne zaman uygulanamayacağını tayin için kanunda yer alan bir maddedir. Bunun mahkemelerin vazifesi konusunda aktarılması kavram karışıklığıdır.

II — Yargı Çevresi

Tasarının 2. maddesinin 2. fıkrasına göre, «Devlet Güvenlik Mahkemelerinin gerektiğinde yargı çevrelerinin değiştirilmesine veya bu mahkemelerden bir veya birkaçının kaldırılmasına, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görüşü alındıktan sonra Adalet Bakanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulumuzca karar verilir. Aynı yargı çevresi içinde birden fazla Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulduğu takdirde bunlar numaralandırılır.

Demek ki ilk kuruluşta yalnız Adalet Bakanlığının teklifi üzerine sonraki kuruluşta yargı çevresinin değiştirilmesinde bir veya birkaç mahkemenin kaldırılmasında Yüksek Hakimler Kurulunun uygun görüşü alınmak şartı ile Bakanlığın önerisi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilecektir. O halde yargı çevresi «Kararname» ile tayin edilecek ve değiştirilebilecektir. Bu tayin ve değişikliğin görülmekte olan bir davanın istenmeyen mahkemeden davayı alıp istenen mahkemeye vermek gibi bir sakınca doğuracağından kuşkulanan haksız değildir. Burada «Tabii hâkim» kavramına aykırı düşen bir nitelik göze çarpmaktadır. Anayasanın 144/1. maddesine göre «Bir mahkemenin yargı çevresinin değiştirilmesi, Yüksek Hakimler Kurulunun uygun görmesine bağlıdır» fakat usule ilişkin kurullarda değişikliğin geçmişe yürüyeceği düşünülürse Yüksek Hakimler Kurulunun uygun mütalâasının alınması zorunlu bir güvence sayılamaz.

III — Hakimlerin - Savcılarının Atanması.

1) Aday gösterme: Tasarının 6. maddesinin birinci fıkrasına göre,

Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, Üyeliği,

Yedek Üyeliği, C. Savcılığı ve C. Savcı Yardımcılığı atamalarında, Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilir. Bu adaylar arasından Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimlerinin atanması Yüksek Hâkimler Kurulunca, Cumhuriyet Savcı ve Yardımcılarının atanmaları Yüksek Savcılar Kurulunca, Askerî Hâkimlerden üye, yedek üye ve savcı yardımcılarının atanmaları ise özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılır». Bu hükmün birinci cümlesi Anayasanın 136. maddesine 1699 sayılı Kanunla eklenen fıkranın tekrarından ibarettir.

Aday Usulü

2) Tedbirler: Tasarının en önemli hükmü budur. Aday gösterme yürütmeye olunca yargılamanın bağımsızlığı zedelenmiş demektir. Anayasanın aday usulüne yer vermiş olması, esası değiştirmez. Sakınca, Anayasadan geldiğine göre, hiç olmazsa uygulanın belli bir geleneğe bağlı kalırsa demokrasilerde sorumlu Adaletin bağımsızlığı bir dereceye kadar korunmuş olur.

— Eğer uygulamada Bakanlar Kurulu, Yüksek Hâkimler Kurulundan birkaç misli adayı gösteren bir liste ister, bu liste içinden iki misli aday seçerek kendi listesini Hâkimler Kuruluna sunarsa, bir dereceye kadar sakıncaların etkisi azaltılmış olabilir. Eğer ilk uygulama bu yolda olursa, ilerde gelenekten ayrılmak kolay olmayacak bu da bir güvence sağlamış bulunacaktır.

Yargı Yetkisi

— Anayasanın 7. maddesinde yer alan «Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır» kuralı ile tasarımı bağdaştırmak mümkün

olamayacaktır. Bir misli adaydan ancak birini seçmeye mecbur tutulan Yüksek Hâkimler Kurulunca yapılan atama, bu Kurulun fâsarrufu sayılamaz. Hâkimi esasında yürütme tayin etmiştir. Yüksek Hâkimler Kurulunun kararı sadece beyandan ibaret kalır. Yüksek Hâkimler Kurulunun yetkisine Anayasanın bu şekilde müdahalesi usul hukuku ilkelerini ihlâl etmiştir.

Bakanlar Kurulunun her iki adayı da Yüksek Hâkimler Kurulu, reddedip yeniden aday gösterilmesini isteyebilmelidir. Anayasada bunu engelleyen bir hüküm yoktur.

Bakanın yetkisi

«Adalet Bakanı, gerekli gördüğü hallerde Yüksek Hâkimler Kuruluna başkanlık eder» (Anayasa 143/6). Bu hüküm değiştirilmeden evvel Adalet Bakanı toplantılara katılabilir, oylamaya katılamazdı. Devlet Güvenlik Mahkemesine Bakanlar Kurulunca gösterilen adayların seçimi ve atanması işlemlerinin görüşüleceği toplantılara Adalet Bakanının katılması halinde «Yargının bağımsızlığı» anlamını daha fazla yitirecektir. Adalet Bakanının bu yetkiyi kullanmaması çok isabetli bir gelenek olabilir.

3) Süreli atama: Tasarının 6/2 maddesine göre «Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başkan, üye ve yedek üyeleri ile Cumhuriyet Savcı ve Yardımcıları üç yıl için atanırlar. Süreleri bitenler yeniden atanabilirler. Yeni atananlar göreve başlayıncaya kadar öncekiler göreve devam eder.»

«Süreli tayin usulü»nün başta gelen sakıncası yeniden aday gösterilebilmek kuşkusunun göreve etkili olabileceğidir. Buna mukabil tasarıda aynı maddede şu güvence getirilmektedir. Atananlar «Bu süre için-

de Yüksek Mahkemelere seçilme hali ayrık olmak üzere başka yer veya göreve atanamazlar. Ancak bu süre içersinde görevlerde herhangi bir sebeple boşalma olduğu takdirde... 15 gün içinde atamalar yapılır.

Süre Güvencesi

Boşalmaya örnek olarak tasarı gerekçesinde «Sürekli hastalık, ölüm, istifa gibi sebepler» gösterilmişti.

«Süre güvencesi» elbette yerindedir. Fakat kabul edilen sürenin kısalığı karşısında yeniden aday gösterilmemek kuşkusunun etkisini artıracığını kabul etmek gerekir. Aday göstermek yürütmenin yürütmede iktidarın elinde olacağına göre, siyasetin bu yolla adalete sızması yolu açılmış olabilecektir.

IV — Hâkimin Reddi

Yukarda açıklanan konular karşısında hâkimin reddi, Devlet Güvenlik Mahkemelerinde büyük önem taşıyacaktır. Bu nedenle hâkimin reddi hakkını kısıtlayıcı hükümler bu mahkemelerin demokratik adalet ilkelerinin dışında kalması gibi bir sonuç yaratacaktır. «Mahkemelerin karar ve hükümlerinin alâkadarlara itaat ve hürmet telkin eylemesi bunları verenlerin âdil olmalarını, tarafgirlik şüphesinden azade bulunmalarını icap ettirir» (Prof. B. Kantar, s. 38). Sanığın red hakkı kısıtlanırsa hiçbir mahkeme bu görünümü getiremeyecektir. Bir kuruluşa mahkeme demek yeterli değildir «Mahkeme» olmak için gerekli koşulları kendinde toplamamış bir kuruluş, bir süre sonra çalışamaz hale gelir. Adaletin uygulanması ile görevli olanlar bir gerçeği yakından bilmektedirler.

Hakimin reddi

Genel Usul Hukukuna göre «Hakimin reddi tale-

bine mensup olduğu mahkemece karar verilir» (CMUK 26) fakat reddolunan hakim veya hakimler katılmaksızın mahkemenin teşekkül etmesi kabil olmasa red talebi hakkında kanunda gösterilen bir başka mahkeme talebi karara bağlar. Halbuki «Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başkan ve üyelerinin reddine dair olan istemler, kurula katılan hakimlerde değişiklik yapılmaksızın bu mahkemece incelenir.» (M. 24)

Sonuç: Usul hukukunda dayandığı temel fıkre bağlı kalınmaksızın Devlet Güvenlik Mahkemelerinin «Mahkeme» olarak topluma kabulünü sağlamak mümkün olamayacaktır. Bundan ciddi surette endişe duyulmaktadır. Kanunla her şeyin yapılabileceği inancı demokrasilerde çoktan terk edilmiştir. Tasarıda belirtilen şekilde kurulduğu takdirde Devlet Güvenlik Mahkemeleri huzuru sağlamayacak, bu mahkemeler birer siyasi mücadele alanı haline gelecektir. Bundan adaletin kaybı büyük olacaktır. Siyasi tarih göstermektedir ki, adalette kayıp sınırlanması imkânsız ihtilâflara yolaçar.»

(Cumhuriyet Haber Merkezi, Cumhuriyet, 31 Temmuz 1973)

II

DGM VE ANAYASA MAHKEMESİ

1. DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİNİN KURULUŞ VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUN

Kanun No: 1773

Kabul Tarihi : 26/6/1973

BÖLÜM I KURULUŞ VE YETKİ

Kuruluş

MADDE 1 — Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmuştur.

Ancak, Sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır.

Mahkemelerin Kurulması, Kaldırılması ve Yargı Çevrelerinin Tespiti

MADDE 2 — Devlet Güvenlik Mahkemelerinin, hangi illerde, ne miktar kurulacağına ve bu mahkemelerin, ilk kuruluşta yargı çevrelerinin tayinine, Adalet Bakanının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunca karar verilir.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin, gerektiğinde yargı çevrelerinin değiştirilmesine veya bu mahkemelerden bir veya birkaçının kaldırılmasına, Yüksek Hâkimler Kurulunun uygun görüşü alındıktan sonra, Adalet Bakanının teklifi üzerine, Bakanlar Kurulunca karar verilir.

Aynı yargı çevresi içinde, birden fazla Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulduğu takdirde, bunlar numaralandırılır.

Mahkeme kurulu ve yedek üyeler

MADDE 3 — Devlet Güvenlik Mahkemeleri; bir Başkan, iki hâkim ve iki askerî hâkim üyeden teşekkül eder.

Her Devlet Güvenlik Mahkemesinde, ayrıca biri hâkim, diğeri askerî hâkim iki yedek üye bulunur.

Cumhuriyet Savcılığı

MADDE 4 — Her Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdinde bir Cumhuriyet Savcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet Savcı yardımcısı bulunur.

Birden fazla Devlet Güvenlik Mahkemesi aynı yerde kurulmuşsa, bir savcılık teşkilâtı ile yetinilebilir.

Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdindeki Cumhuriyet Savcı yardımcılarının miktar ve nispeti, Adalet Bakanlığınca tespit edilir.

Başkan, Üye ve Cumhuriyet Savcı ve Yardımcılarının Nitelikleri

MADDE 5 — Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanı ile iki asıl ve bir yedek üye, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından; iki asıl ve bir yedek üye, birinci sınıfa ayrılmış askerî hâkimler arasından; Cumhuriyet Savcısı, birinci sınıfa ayrılmış Cumhuriyet savcıları arasından ve Cumhuriyet savcı yardımcılarını ise, Cumhuriyet savcıları ve askerî hâkimler arasından atar.

Atama

MADDE 6 — Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, üyeliği, yedek üyeliği, Cumhuriyet savcılığı ve Cumhuriyet savcı yardımcılığı atamalarında, Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilir. Bu adaylar arasından Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimlerinin atanması Yüksek Hâkimler Kurulunca, Cumhuriyet Savcısı ve yardımcılarının atanmaları Yüksek Savcılar Kurulunca, askerî hâkimlerden üye, yedek üye ve savcı yardımcılarının atanmaları ise, özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başkan, üye ve yedek üyeleri ile Cumhuriyet savcı ve yardımcılarını üç yıl için atanırlar, süresi bitenler yeniden atanabilirler.

Yeni atananlar göreve başlayıncaya kadar, öncekilerin görevi devam eder.

Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, asıl ve yedek üye-

likleri ile Cumhuriyet savcılığı ve yardımcılığı görevlerine atan-
 nanlar, bu süre içinde Yüksek Mahkemelere seçilme hali ayrık
 olmak üzere, başka yer veya göreve atanamazlar. Ancak, bu sü-
 re içerisinde görevlerde herharfı bir sebeple boşalma olduğu
 takdirde, yukarıdaki hükümler gereğince ve onbeş gün içinde
 yeni atamalar yapılır.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasına dair ikinci
 maddede yazılı Bakanlar Kurulu Kararnamesinin Resmî Gaze-
 te'de yayımını takibeden onbeş gün içinde atamalar yapılır ve
 atanalar, derhal görevlerine başlarlar.

Bu maddede yazılı onbeş günlük sürenin; ilk on günü için-
 de Bakanlar Kurulu aday gösterir. Sonraki beş gün içinde yet-
 kili Kurul merciler atamaları yapar.

Başkana ve Üyeliklere vekâlet

MADDE 7 — Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanının ka-
 nunî sebeplerle görevi başında bulunmaması hallerinde, Baş-
 kanlık görevi, asıl üye hâkimlerin en kıdemlisi tarafından ye-
 rine getirilir.

Kanunî sebeplerle görevi başında bulunmayan asıl üye hâ-
 kim yerine yedek üye hâkim; asıl üye askerî hâkim yerine de,
 yedek üye askerî hâkim mahkeme kuruluna katılırlar.

Geçici Görevlendirme

MADDE 8 — Devlet Güvenlik Mahkemesinin, yedek üyele-
 rinin de katılması ile teşekkül edemediği hallerde, boş olan üye-
 likler, Yüksek Hâkimler Kurulunca, diğer bir Devlet Güvenlik
 Mahkemesinin asıl ve yedek üyelerine geçici yetki verilmek su-
 retiyle doldurulur.

İş durumunun zorunlu kıldığı hallerde, Yüksek Savcılar
 Kurulu, bir Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdindeki Cumhuri-
 yet savcı yardımcılarında bir veya bir kaçını, başka yer Dev-
 let Güvenlik Mahkemesi nezdinde, o yer Cumhuriyet savcısının
 isteği üzerine geçici olarak görevlendirebilir.

BÖLÜM II

GÖREV

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Görevi

MADDE 9 — Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine gi-
 ren suçlar şunlardır:

A) Türk Ceza Kanununun 125 ilâ 141 inci maddelerinde;

146 ilâ 157 nci maddelerinde; 161 inci maddesinde; 163 üncü maddesinin bir, iki ve üçüncü fıkralarında ve 168, 169, 171 ve 172 nci maddelerinde yazılı suçlar;

B) Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlendikleri ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendirdikleri takdirde, aşağıda yazılı suçlar;

1. Türk Ceza Kanununun 142, 143, 144, 145, 158, 159 ve 162 nci maddelerinde ve 163 üncü maddesinin dört, beş ve altıncı fıkralarında ve 164, 165, 166, 174, 179, 180, 188 inci maddelerinde, 191 inci maddenin ikinci fıkrasında, 193 üncü maddenin ikinci fıkrasında ve 201, 234, 235, 236, 241, 242, 254, 255, 256, 257, 258, 264, 271, 296 nci maddelerinde; 311 ilâ 315 inci maddelerinde; 369 ilâ 374 üncü maddelerinde; 376 ilâ 382 nci maddelerinde; 384 ilâ 388 inci maddelerinde; 390 ilâ 394 üncü maddelerinde; 401 ve 403 üncü maddelerinde; 448 ilâ 452 nci maddelerinde; 464 üncü maddesinde; 495 ilâ 500 üncü maddelerinde; 512 ve 517 nci maddelerinde yazılı suçlar;

2. Devlete ait posta, telgraf, telefon, radyo, telsiz ve televizyon gibi bilcümle haberleşme araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları;

3. 10.2.1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkında Kanunda, 15.7.1963 gün ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununda ve 22.11.1972 gün ve 1630 sayılı Dernekler Kanununda yazılı suçlarla, 10.7.1953 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunun değişik 12 nci maddesinde yazılı suçlar;

C) A ve B bentlerinde yazılı bir suç işlemek veya gizlemek maksadiyle veya bu suç vesilesiyle yahut bu suçla umumî veya müşterek bir gaye içerisinde işlenmiş suçlar;

Yukarda belli edilen suçları işleyenler, bunların suçlarına iştirak edenler; sıfat, meslek ve memuriyetleri ne olursa olsun Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanırlar.

Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatı ile ve görevleri ile ilgili suçlardan dolayı yargılayacağı kişilere ilişkin, 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkında Kanunun 20 nci maddesinin 3 numaralı bendi hükümleri saklıdır.

Askerî Yargı İle İlgili Suçlarda görev

MADDE 10 — Savaş ve sıkıyönetim hali dahil, askeri mah-

kemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır.

• Ancak; 9 uncu maddedeki hükümler dairesinde;

A) Askeri Ceza Kanununun 54 üncü maddesinde yazılı suçları asker olmayan kişilerle, asker kişiler müstereken işlerlerse;

B) Askeri Ceza Kanununun 55, 56 ncı maddelerinde, 57 nci maddesinin son fıkrasında, 58 ve 59 uncu maddelerinde yazılı suçları asker olmayan kişiler müstakillen veya asker kişilerle müstereken işlerlerse;

Yukarıda (A) ve (B) bentlerinde yazılı bir suçu işlemek veya gizlemek maksadiyle veya bu suç vesilesiyle yahut bu suçla umumi veya müsterek bir gaye içerisinde, diğer bir suçu asker olmayan kişiler müstakillen veya asker kişilerle müstereken işlerlerse;

C) Asker olmayan kişiler, Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 11 inci maddesinin (B), (C) ve (D) bentlerinde yazılı suçları, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlarla irtibatlı olarak yahut umumi veya müsterek bir gaye içerisinde işlerlerse;

Sanıkların tamamı Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanırlar.

BÖLÜM III

YARGILAMA USULLERİ

Uygulanacak Usul Hükümleri

MADDE 11 — Bu kanunda gösterilen özel hükümler saklı kalmak şartıyla, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçların soruşturma ve kovuşturmalarında Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanır.

Mahkemelerin Derecesi ve En Yakın Mahkeme

MADDE 12 — Ceza Mahkemeleri Usulü Kanunu hükümlerinin uygulanması bakımından, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Ağır Ceza Mahkemesi derecesindedir.

Ancak, yargı çevreleri ayrı olmak üzere, birden fazla Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmuş ise, aynı derecedeki en yakın mahkemenin tayininde, diğer Devlet Güvenlik Mahkemeleri nazarı itibare alınır. Aynı yargı çevresi içinde birden fazla Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmuşsa, en yakın aynı derecedeki mahkeme, sayı itibariyle takibeden Devlet Güvenlik Mahkemesidir. Yargı çevresi Türkiye'yi kapsayan bir Devlet Güvenlik

Mahkemesi kurulmuşsa, en yakın aynı derecedeki mahkeme, o mahal Ağır Ceza Mahkemesidir.

Görevsizlik Kararları

MADDE 13 — İlk derece adalet mahkemeleri, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görev konusuna ilişkin kararlarına uy-
mak zorunluluğundadır.

Devlet Güvenlik Mahkemesince verilen görevsizlik kararı aleyhine ancak bu mahkeme nezdindeki Cumhuriyet Savcısı veya yardımcısı acele itiraz yoluna müracaat edebilir.

Uyuşmazlıkların Çözümü

MADDE 14 — Devlet Güvenlik Mahkemeleri arasındaki uyuşmazlıklar, bu mahkemelerce verilen hükümlerin temyiz mercii olan Yargıtay Ceza Dairesi tarafından kesin olarak çözümlenir.

Soruşturma usulü

MADDE 15 — Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçların hazırlık soruşturması, bu mahkeme nezdinde bulunan Cumhuriyet Savcısı veya yardımcıları tarafından bizzat yapılır.

Soruşturmanın gerekli kıldığı hallerde, suç mahalli ile delillerin bulunduğu yerlere gidilerek soruşturma yapılır.

Suç, Devlet Güvenlik Mahkemesinin kurulduğu il veya ilçe sınırı dışında işlenmiş ise, Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı suçun işlendiği yer Cumhuriyet Savcılığından, hazırlık soruşturmasının yapılmasını isteyebilir. Bu takdirde hazırlık soruşturması, savcılık tarafından bizzat yapılır.

Suç askeri bir mahalde işlenmişse, Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı veya yardımcısı hazırlık soruşturmasının yapılmasını ilgili askeri savcıdan isteyebilir. Bu takdirde hazırlık soruşturması, askeri savcı veya yardımcısı tarafından bizzat yapılır.

Cumhuriyet Savcıları ve Askeri Savcıların Suça Elkoymaları

MADDE 16 — Mahalli Cumhuriyet Savcısı veya suç askeri bir mahalde işlenmişse usulüne göre askeri savcı, ihbar veya herhangi bir suretle bu kanun kapsamına giren bir suçun işlendiği zehabını verecek bir hale muttali olur olmaz, keyfiyeti derhal Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdinde bulunan savcıya bildirilmekle beraber, savcının işe elkoymasına kadar gerekli so-

ruşturmayı bizzat yapar ve evrakı hemen Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığına gönderir.

Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı veya yardımcısı, suçun, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine girmedigi sonucuna vardigi takdirde, soruşturma evrakını ilgili Cumhuriyet savcılığına veya askeri savcılığa iade eder.

Soruşturma ve Kovuşturmada Yetki

MADDE 17 — Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı ile yardımcıları, Cumhuriyet savcılarının bütün yetkilerini haizdirler.

Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı ile yardımcıları, soruşturma sırasında hâkim tarafından verilmesi gereken kararları, Devlet Güvenlik Mahkemesinin yedek üyesinden veya Devlet Güvenlik Mahkemesi yargı çevresindeki yetkili hâkimlerden isteyebilirler.

Devlet Güvenlik Mahkemesi yedek üyesi tarafından verilen kararlara karşı itirazlar Devlet Güvenlik Mahkemesinde kesin hükme bağlanır.

Zabıta amir ve mensupları, Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı ve yardımcılarının soruşturma, kovuşturma ve infaza ilişkin emirlerini öncelikle yerine getirmekle zorludurlar.

Yukarıdaki fıkra hükmü, Devlet Güvenlik Mahkemesi veya bu mahkeme başkanınca verilen emirler hakkında da uygulanır.

Gecikmesinde sakınca olan haller dışında, bu emirler yazılı olarak verilir.

Bu madde hükmüne aykırı hareket eden zabıta amir ve mensupları hakkında doğrudan doğruya soruşturma ve kovuşturma yapılır.

Zabitanın Görev ve Yetkileri

MADDE 18 — Zabıta; soruşturma veya kovuşturma sebebiyle sanığı, tanığı, bilirkişiyi ve suçtan zarar gören şahsı, Devlet Güvenlik Mahkemesinin veya Başkanının, Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı veya yardımcısının veya mahkeme naibi yahut istinabe olunan hâkimin emirleriyle istenilen yerde hazır bulundurmaya mecburdur.

Bu emir, çağırılanlar hakkında zabıtaya ihzar müzekkresinde olduğu gibi, zor kullanma yetkisi de verir.

Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçların so-

ruşturma veya kovuşturulması sırasında, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa 1696 sayılı Kanunla eklenen ek madde 4 hükümleri de aynen uygulanır.

Bu madde hükümleri, Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suça elkoymuş Cumhuriyet Savcısı veya yardımcısı, askerî savcı, sulh veya sorgu hâkimleriyle naip veya istinabe olunan hâkimin yahut istinabe olunan Cumhuriyet Savcısı veya askerî savcının emirleri hakkında da uygulanır.

Bina, Araç, Gereç ve Personelden Geçici Yararlanma

MADDE 19 — Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdinde bulunan Cumhuriyet Savcısı veya yardımcıları soruşturmanın gerekli kılması halinde, geçici olarak, Devlet Güvenlik Mahkemesinin yargı çevresi içindeki Devlet kurum ve organlarına, Mahallî idare, iktisadî veya sair kamu kuruluşlarına ait bina, araç, gereç ve personelden yararlanmak için istemde bulunabilirler. Bu istemler, ilgili kurum ve makamlarca yerine getirilir.

Tanıklara Yemin Verilmesi

MADDE 20 — Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçların hazırlık soruşturması sırasında tanıklara yemin verilir.

Savcının Kararına İtiraz

MADDE 21 — Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdinde bulunan Cumhuriyet savcısı veya yardımcısının, kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair verdiği karara, dilekçe sahibi aynı zamanda suçtan zarar gören kimse ise, kararın kendisine tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde, bu kararı veren savcının mensup olduğu Devlet Güvenlik Mahkemesine en yakın bulunan ağır ceza işlerini gören mahkeme başkanına itiraz edebilir.

Yakalama ve Tutuklama

MADDE 22 — Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlar sebebiyle, yakalanan veya tutuklanan kimse, soruşturmanın bitiminde ve her halde onbeş gün içinde yetkili hâkim önüne çıkarılır. Ancak, zabıta, Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdinde bulunan Cumhuriyet Savcısı veya yardımcılarının veya olaya elkoyan suçun işlendiği yer Cumhuriyet Savcısı veya yardımcılarının ve bunların bulunmadıkları hallerde Sulh veya Sorgu Hâkiminin yahut Askerî Savcının yazılı emri bulunmadıkça sanığı 48 saatten fazla tutamaz.

Yukardaki fıkra gereğince, sanığı, yetkili hâkim önüne götürmek için gerekli süre, bu müddetlere dahil değildir.

Soruşturmada İzin

MADDE 23 — Bu kanunda belirtilen suçlardan dolayı aşağıda yazılı kişiler hakkında soruşturma yapılabilmesi;

- A) General, amiral ve müsteşarlar hakkında Başbakanın,
- B) Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri ve yurt dışında görev yapan büyükelçiler hakkında Dışişleri Bakanının,
- C) Valiler, kaymakamlar hakkında İçişleri Bakanının,
- D) Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, Yüksek Hâkimler Kurulu, Sayıştay Başkan ve üyeleri ile Cumhuriyet Başsavcısı, Başkanun sözcüsü Askeri Yargıtay Başsavcısı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkanunsözcüsü hâkimler ve yardımcıları ile Cumhuriyet Savcı ve yardımcıları ve bu sınıftan sayılanlar, askeri hâkim subaylar hakkında, özel kanunlarına göre yetkili kurum ve makamların,

İznine bağlıdır.

Meşhuden işlenmiş olması hali ayırık kalmak üzere, bu kanunda yazılı suçlar yukarda yazılı kişiler tarafından işlenirse, tutuklanmaları, haklarında soruşturma izni verilmesine bağlıdır.

Davanın Açılması

MADDE 24 — Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlarda ilk soruşturma yapılmaz.

Hâkimlerin Reddi İstemini İnceleyecek Mercî

MADDE 25 — Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkan ve Üyelerinin reddine dair istemler, Kurula katılan hâkimlerde değişiklik yapılmaksızın bu Mahkemece incelenir. İstem reddine ilişkin kararlar aleyhine itiraz edilemez. Ancak esas hükümle birlikte temyiz olunabilir.

Duruşmada Hazır Bulunmayan Sanık

MADDE 26 — Sorgusu yapılmış olan sanık, talik veya tehir olunan günde duruşmaya gelmez ve Mahkemece de duruşmada hazır bulunmasına lüzum görülmezse, duruşmada hazır bulunmak mecburiyetinden varestesiz tutulmak istemi bulunmasa bile, dava gıyabında bitirilebilir.

Duruşma İnzibatı ve Cezalar

MADDE 27 — Duruşmanın inzibatını sağlamak, Mahkeme Başkanına aittir.

Duruşmanın inzibatını bozan kişiyi, Mahkeme Başkanı derhal duruşma salonundan çıkartır.

Mahkemeye, Mahkeme Başkanı veya üyelerden herhangi birine, savcıya, savcı yardımcısına, tutanak kâtibine veya görevlilere karşı uygun olmayan söz yahut davranışta bulunan kişi hakkında, Mahkemece tutuklama kararı verilir. Tutuklanan kişi 24 saat içinde sorguya çekilerek inzibati nitelikte olmak üzere, bir aya kadar hafif hapis cezası ile cezalandırılır. 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 58 inci maddesinin 2 nci fıkrası hükümü saklıdır.

Tutuklu veya cezaevinde bulunan hükümlüler hakkında bu ceza hücrede infaz olunur.

Bu kararlar kesindir.

Mahkeme, duruşmanın inzibatını bozan sözlü veya yazılı beyanat ve davranışlar ile Mahkemeye, Mahkeme Başkanı veya üyelerden herhangi birine, savcıya, savcı yardımcısına, tutanak kâtibine yahut görevlilere karşı uygun olmayan söz ve davranışlar hakkında yayım yasağı koyabilir; bu yasağa rağmen yayında bulunanlara üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile birlikte 1000 liradan 3000 liraya kadar ağır par cezası verilir.

Mahkeme Başkanı, duruşmanın inzibatını bozan sanığı veya müdafii, o günkü duruşmanın tamamına çıkmamak üzere, duruşma salonundan çıkartır.

Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii, bundan sonraki oturumlarda da duruşmanın inzibatını bozmakta ısrar etmeleri halinde, bir daha aynı dava ile ilgili duruşmalara katılmamalarına da karar verilebilir.

Yukardaki fıkra, müdafii hakkında uygulandığı takdirde keyfiyet, ilgili baroya bildirilmekle beraber, müvekkiline de dilerse, başka bir müdafii tayin etmesi için süre verilir.

Müdafii, Avukatlık Kanununun 41 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince tayin edilmişse, durum, kendisini tayin eden mercie de bildirilir.

Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii, tekrar duruşmaya alındıklarında, yokluklarında yapılan söz ve işlerin esaslı noktaları bildirilir. Müdafii dilerse, yokluğundaki tutanakların örnekleri de kendisine verilir.

Yukarda yazılı hallerde duruşma salonundan çıkarılan veya

duruşmalara katılmamalarına karar verilen sanık veya müdafiler mahkemenin tayin edeceği süre içinde yazılı savunma verebilirler.

Duruşma Safahatının Teknik Araçlarla Tespiti

MADDE 28 — Çok sanıklı davalarda duruşma safahatı, mahkemenin uygun ve lüzumlu göreceği teknik araçlarla tespit olunabilir. Bu tespiti müsteniden sonradan düzenlenecek duruşma tutanaklarının, duruşma safahatına uygun olduğu Mahkeme Heyeti ve tutanağı düzenleyen tutanak kâtibi tarafından tasdik edilir.

Bunların birer sureti, önceden isteyen sanık ve müdafiler veririlir.

Kurulda Değişiklik

MADDE 29 — Mahkeme Kurulunda değişiklik olduğu takdirde, geçen oturumlara ait tutanaklar, değişen hâkim tarafından duruşmaya çıkmadan önce okunur.

Temyiz Mercii

MADDE 30 — Devlet Güvenlik Mahkemesi kararlarının temyiz mercii, Yargıtayda bu mahkemelerin kararlarını incelemek üzere kurulan daire veya daireler; Genel Kurul ise, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kuruludur.

İşlerin Niteliği

MADDE 31 — Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlar acele işlerden sayılır ve bu suçlara ilişkin davalara adli ara vermede de bakılır.

BÖLÜM IV

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Diğer Görevliler

MADDE 32 — Devlet Güvenlik Mahkemelerinde ve Savcılığında görev yapacak yeteri kadar Başkâtip, Kâtip, Mübaşir, Yardımcısı Personel ve diğer görevliler Adalet Bakanlığınca atanır. Bunlarla ilgili kadrolar, Adalet Bakanlığı İller Teşkilâtı kadrolarına eklenir.

Bu madde gereğince atananların iş denetim ve gözetimleri, bağlı bulundukları Mahkeme Başkanlığı veya Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılır.

Bina, Araç ve Gereçler

MADDE 33. — Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görev yapacakları binaların temini ve bu Mahkemelerin araç, gereç ve sair ihtiyaçları Adalet Bakanlığı Bütçesinin ilgili bölümlerine eklenecek ödeneklerden karşılanır.

Özlük İşleri

MADDE 34 — Devlet Güvenlik Mahkemelerinde göreve atanan hâkim, askeri hâkim, Cumhuriyet Savcısı ve yardımcısı ile diğer personelin Özlük İşlerinde, denetimlerinde, haklarında disiplin soruşturması açılması ve disiplin cezası verilmesinde, şahsî ve görevle ilgili suçlarının soruşturma ve kovuşturmalarında, bu Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, kendi mesleklerine ait kanunların ilgili hükümleri uygulanır. Aylıkları, kesenekleri, sosyal yardımları, tazminatları, ödenekleri yollukları ve diğer personel giderleri bağlı oldukları Bakanlıkları Bütçesinden karşılanır.

Devlet Güvenlik Mahkemelerine atanan görevlilerin, bu görevde geçirecekleri süreler esas mesleklerinde geçmiş sayılır.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinde görevli hâkim, askeri hâkim, Cumhuriyet Savcısı ve Cumhuriyet Savcı yardımcısı adli ara vermeden faydalanamazlar. İşlerin elverdiği oranda, kendilerine özel kanunları gereğince yıllık izinleri verilebilir.

Görev Yerinin Değiştirilmesi

MADDE 35 — Devlet Güvenlik Mahkemelerinde görevli Başkan, üye, yedek üye, Cumhuriyet Savcı ve yardımcısı hakkında, kendi kanunlarına göre yapılacak soruşturma sonunda, görev yerlerinin değiştirilmesine dair yetkili kurul veya mercilerce karar verildiği takdirde, keyfiyet Adalet Bakanlığı kanalı ile Bakanlar Kuruluna bildirildikten sonra, ilgili hâkim askeri hâkim, Cumhuriyet Savcısı, Cumhuriyet Savcı yardımcısının görev yeri veya görevi, özel kanunlarında gösterilen usule göre değiştirilebilir.

Cumhuriyet Savcılığı Teşkilâtı ve Mahkeme Kalemlerinin Denetimi

MADDE 36 — Devlet Güvenlik Mahkemesi nezdindeki Cumhuriyet Savcılığı Teşkilâtı ile mahkeme kalemleri Adalet Bakanlığı müfettişlerince denetlenir.

Kovuşturma Giderleri

MADDE 37 — Devlet Güvenlik Mahkemelerinin ve Cum-

huriyet Savcılığının kovuşturma giderleri, Adalet Bakanlığı Bütçesinin ilgili tertibinden ödenir.

GEÇİCİ MADDE 1 — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren işlenen ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin görevine giren suçlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 38 — 26.10.1963 tarih ve 357 sayılı Askeri Hâkimler Kanununa aşağıdaki ek madde 4 eklenmiştir:

EK MADDE 4 — Devlet Güvenlik Mahkemesi üyeliği, yedek üyeliği ve Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı görevlerine atanan askeri hâkim subayların rütbe terfi, rütbe kıdemliliği, kademe ilerlemesi yapmalarını sağlayacak yeterlikleri, 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu ve bu Kanunun hükümleri saklı kalmak şartı ile, aşağıda belirtilen şekilde düzenlenecek sicillerle saptanır.

A) Üye ve yedek üye birinci sınıfa ayrılmış hâkim albaylara, subay sicil belgesi düzenlemeye ve sicil vermeye yetkili birinci sicil üstü Millî Savunma Bakanlığı Müsteşarı, ikinci sicil üstü Millî Savunma Bakanidir.

B) Cumhuriyet Savcı yardımcılığı kadrolarına atanan askeri hâkim subaylar hakkında :

1. Meslekî sicil belgesi, Yargıtayda Devlet Güvenlik Mahkemelerince verilen kararları incelemek üzere kurulan dairece ve Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu müfettişlerince 357 sayılı Askeri Hâkimler Kanunu esasları gözönünde tutularak verilecek sicil notlarına göre düzenlenir ve bu sicil belgesi süresi içinde Millî Savunma Bakanlığına gönderilir.

2. Subay sicil belgesi, sırasıyla; Millî Savunma Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Müsteşar ve Millî Savunma Bakanı tarafından düzenlenir.

Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı, subay sicil formu esaslarına göre Cumhuriyet Savcı yardımcısı askeri hâkim subaylar hakkında kanaat notu verir. Yukarıda belirtilen sicil üstleri, subay sicil belgelerini düzenlemede bu notları gözönünde bulundurur.

Kanunun Yürürlüğe Girmesi

MADDE 39 — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 40 — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

2. DGM HAKKINDA ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1974/35

Karar Sayısı : 1975/126

Karar Günü : 6/5/1975

İtiraz yoluna başvuran: Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi.

İtirazın konusu: 11.7.1973 günlü, 1591 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı «Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun» un 1. ve 6. maddelerinin biçim ve esas yönlerinden Anayasa’ya aykırı olduğu yolundaki Cumhuriyet Savcısının iddiasını ciddi gören Mahkeme, Anayasa’nın değişik 151. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

I — OLAY :

a) Nurculuk propagandası yapmak suçundan sanık kişiler hakkında Van Cumhuriyet Savcılığının 25.4.1974 günlü, 1974/24 sayılı iddianamesiyle Türk Ceza Kanununun 163/4. ve 173/3. maddeleri uyarınca Van Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmış, yapılan duruşma sonunda sanıklara yükletilen suçun Türk Ceza Kanununun 163. maddesinin ikinci fıkrasına girdiği kabul edilerek 1773 sayılı Yasanın 9/A maddesi gereğince mahkemelerinin görevsizliğine ve dosyanın görevli Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesine gönderilmesine 26.6.1974 gününde karar verilmiştir.

b) Davaya elkoyan Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinde yapılan duruşma sırasında, Cumhuriyet Savcısı, 1773 sa-

yılı Yasanın 1. ve 6. maddelerinin biçim yönünden Anayasa'ya aykırı olarak yasalaştığını, ayrıca bu maddelerin Anayasa'nın 4., 32. ve 136. maddelerine aykırı olduğunu öne sürmüş, iddiayı ciddi bulan mahkeme Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ve verilecek karara kadar davanın geri bırakılmasına 12.8.1974 gününde oybirliğiyle karar vermiştir.

II — ANAYASAYA AYKIRILIK İDDİASI İLE İLGİLİ GEREKÇELER :

1 — Cumhuriyet Savcısının gerekçesi :

Anayasa'ya aykırılık iddiasında Cumhuriyet Savcısının öne sürdüğü gerekçe şöyledir :

«Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş ve Yargılama Usulleri ile ilgili 1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddelerini Anayasa'nın 4., 32. ve 136. maddelerine aykırı görmekteyiz.

Anayasa, hiç bir organın kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamayacağını, bir kimseyi kanunen tabi olduğu bir mahkemeden başka merci önüne çıkarma sonucu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamayacağını, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini ilke olarak belirtmiştir.

Güvenlik Mahkemesinin kuruluşu olağanüstü nitelikte bir yargı merciidir. Genel yargıdan ayrı olarak kurulmuş ve mahkemeyi teşkil eden hâkim ve savcılarının bir kısmı askerî hâkim ve savcılardan, bir kısmı da sivil hâkim ve savcılardan teşkil edilmiştir. Hâkim ve savcılarının atanmaları şekli de yürütme organının iştirakini sağladığı gibi, askerî hâkim ve savcılarının atanma şekli de askerî mercilerce ve kendi özel kanunlarına göre yapılmaktadır. Bu hal kişi güvenliği ve mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine aykırı bulunmaktadır.

1773 sayılı Yasanın Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında tasarının tümünün görüşülmesinden sonra maddelerin görüşülmesine geçilmiş, vaki bir öneri üzerine değişiklik önergesi verilmeyen maddelerin görüşmesiz olarak oylamaya tabi tutulması kabul olunmuştur. 1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddeleriyle birlikte diğer bir çok maddeler görüşmesiz olarak kabul olunmuştur. İçtüzüğün amir hükmüne göre, kanun tasarısı ve tekliflerinin önce tümü üzerinde görüşme yapılması, maddelere geçilmesi oylandıktan sonra maddelere geçilmekte ve her maddenin ayrı ayrı görüşülerek oylamaya tabi tutulması gerekmektedir.

tedir. Bu uygulamanın bağlayıcı bir nitelikte bulunduğunu, aksi halde kanun tasarı ve tekliflerinin ilgili maddelerinin kabul edilmemiş telakki olunmasını zorunlu kılar.

1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddeleri görüşmesiz kabul edildiği için mesnet ve dayanaktan yoksundur. Bu nedenle kanunun biçim yönünden de Anayasa'ya uygun olarak kabul edilmediği neticesine varılmaktadır. Anayasa Mahkemesinin 21.5.1974 gün ve 1974/8 Esas, 1974/19 Karar sayılı kararı da bu görüşümüzü teyit etmektedir.

- Netice olarak 1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddeleri izah olunan nedenlerle biçim ve esas yönünden Anayasa'ya aykırı bulunduğundan iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar ittihaz buyurulmasını arz ve talep ederim.»

2 — Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin Gerekçesi :

1773 sayılı Kanunun 1. ve 6. maddelerinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasının ciddi olduğu kanısına varılması gerektiği konusunda Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin gerekçesi aynen şöyledir :

«Cumhuriyet Savcısı Anayasa'ya aykırılık iddiasını, Anayasa'nın 4., 32. ve 136. maddelerine dayandırmıştır.

1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddelerinin biçim ve esas yönünden Anayasa'ya aykırılık iddiası, mahkemece ciddi olarak kabul olunmuştur.

Şöyleki

1 — Biçim yönünden Anayasa'ya aykırılık iddiası, 1773 sayılı Yasa'nın Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında, Cumhuriyet Senatosu A.P. Grup Başkanının (maddeler üzerindeki görüşmelerde yalnız değişiklik önergesi verilen maddelerin müzakere olunması, diğer maddelerin okunarak oya sunulması hususunun karara bağlanmasını) önermiş, Başkan da önergeyi oya sunmuş, önerge kabul olunmuştur. 1773 sayılı Yasanın 1. maddesi ile 6. maddesi üzerinde değişiklik önergesi bulunmadığından, maddeler, üzerinde görüşme açılmadan oya sunulmuş ve maddeler kabul olunmuştur. Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesinde iki zorunlu evre öngörmüştür. Bu evrelerden birisi kanun tasarı ve tekliflerinin tümünün görüşülüp oylanması, ikincisi maddelerin görüşülmesine geçildikten sonra her maddenin ayrı ayrı görüşülüp oylamaya sunulmasıdır. Bu evrelere uymamak kanunu dayanaksız ve temelsiz bırakır. Nitekim 1773 sayılı Yasanın geçici 1. mad-

desi, madde üzerinde görüşme açılmamış olması nedeni ile Anayasa Mahkemesinin 21.5.1974 gün ve 1974/8-19 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

2 — Esas yönünden Anayasa'ya Aykırılık İddiasına Gelince:

Anayasa, hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisini kullanamayacağı, hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci çıkarılamayacağı, bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü mercilerin kurulamayacağı, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenleneceği ilkesini benimsemiş bulunmaktadır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri, olağanüstü nitelikte mahkemelerdir. Çünkü, belli suçları yargılamak üzere kurulmuş, kuruluşu genel yargıdan ayrı olarak askeri ve sivil hâkim ve savcılardan oluşturulmuştur. Sivil hâkim ve savcıların atanmasında siyasal iktidar söz sahibi bulunmakta, askeri hâkim ve savcıların atanmaları da özel kanunlarındaki usule göre, yani askeri makamlarca yapılacağı belirtilmektedir. Bu tarz kuruluş, yargı birliği ile kişi güvenliğine aykırı düştüğünden 1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddelerinin Anayasa'ya aykırılığının kabulünü gerektirmiştir.

1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddeleri iptal edildiğinden Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinde görülmekte olan, Türk Ceza Kanununun 163/2. maddesine muhalefetle ilgili dava, böylece genel yargı merciine iade edilmiş, sanıklar da tabii hâkim (Anayasa'nın 1488 sayılı Yasa ile değişen 32. maddesinde belirtilen - Kanunen tabi olduğu mahkeme - deyimi ile tabii hâkim deyiminin aynı mana taşıdığı maddenin gerekçesinde belirtilmiştir.) huzurunda yargılanmaları sağlanmış olacaktır.

Sonuç : Açıklanan nedenlerle 1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddelerinin biçim ve esas yönünden Anayasa'ya aykırı bulunduğu iddiasının mahkemece ciddi kabul olunduğuna, gerekli kararın verilmesi için dosyanın tasdikli suretinin, itiraz dilekçesi suretinin, Cumhuriyet Senatosuna ait Tutanak Dergisinin 1. ve 6. maddeleri ile ilgili zabıt suretlerinin Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine, Anayasa Mahkemesince verilecek bir karara kadar davanın geri bırakılmasına oybirliğiyle karar verildi.»

III — YASA METİNLERİ :

1 — Anayasa'ya aykırılığı öne sürülen yasa kuralı 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun, Anayasa'ya aykırılığı öne sürülen 1. ve 6. maddeleri - 11 Temmuz 1973 günlü, 14591 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan metne göre - şöyledir :

«Madde 1 — Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmuştur.

Ancak, sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır.

«Madde 6 — Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, üyeliği, yedek üyeliği, Cumhuriyet Savcılığı ve Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı atamalarında, Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilir. Bu adaylar arasından Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimlerinin atanması Yüksek Hâkimler Kurulunca, Cumhuriyet Savcısı ve Yardımcılarının atanmaları Yüksek Savcılar Kurulunca, askeri hâkimlerden üye, yedek üye ve savcı yardımcılarının atanmaları ise, özel kanunların da gösterilen usule göre yapılır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Başkan, üye ve yedek üyeleri ile Cumhuriyet savcı ve yardımcıları üç yıl için atanırlar, süresi bitenler yeniden atanabilirler.

Yeni atananlar göreve başlayıncaya kadar, öncekilerin görevi devam eder.

Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, asil ve yedek üyelikleri ile Cumhuriyet savcılığı ve yardımcılığı görevine atanamlar, bu süre içinde Yüksek Mahkemelere seçilme hali ayrık olmak üzere, başka yer veya göreve atanamazlar. Ancak, bu süre içerisinde görevlerde herhangi bir sebeple boşalma olduğu takdirde, yukarıdaki hükümler gereğince ve onbeş gün içinde yeni atamalar yapılır.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasına dair ikinci maddede yazılı Bakanlar Kurulu kararnamesinin Resmî Gazete'de yayımını takip eden onbeş gün içinde atamalar yapılır ve atananlar, derhal görevlerine başlarlar.

Bu maddede yazılı onbeş günlük sürenin; ilk on günü içinde Bakanlar Kurulu aday gösterir. Sonraki beş gün içinde yetkili kurul ve merciler atamaları yapar.»

2 — Dayanılan Anayasa kuralları:

Anayasa'ya aykırılık iddiasını desteklemek üzere ileri sürülen Anayasa kuralları aşağıda yazılı olduğu gibidir:

«Madde 4 — Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletininindir. Millet, egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eli ile kullanır.

Egemeniğin kullanılması, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.»

«Değişik madde 32 — Hiç kimse, kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.»

«Değişik madde 136 — Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir. Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur. Ancak, sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır.

Devlet Güvenlik Mahkemesinde bir başkan, dört asıl ve iki yedek üye ile bir savcı ve yeteri kadar savcı yardımcısı bulunur. Başkan, iki asıl ve bir yedek üye ile savcı, birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve Cumhuriyet savcıları arasından; iki asıl ve bir yedek üye birinci sınıf askerî hâkimler arasından; savcı yardımcıları ise, Cumhuriyet savcıları ve askerî hâkimler arasından atanır.

Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, üyeliği, yedek üyeliği, savcılığı ve savcı yardımcılığı atamalarında Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilir. Bu adaylar arasından Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimlerinin atanması Yüksek Hâkimler Kurulunca, savcı ve yardımcılarının atanmaları Yüksek Savcılar Kurulunca; askerî hâkimlerden üye, yedek üye ve savcı yardımcılarının atanmaları ise özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri başkan, üye ve yedek üyeleri ile savcı ve savcı yardımcıları üç yıl için atanırlar, süresi bitenler yeniden atanabilirler.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri kararlarının temyiz mercii

Yargıtay'da yalnız bu mahkemelerin kararlarını incelemek üzere kurulacak daire veya daireler; Genel Kurul ise, Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kuruludur.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve işleyişi, görev ve yetkileri ve yargılama usulleri ile ilgili diğer hükümler kanunda gösterilir.»

IV — İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 24.9.1974 gününde Muhittin Taylan, Kâni Vrana, Kemal Berkem, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Ziya Önel, Abdullah Üner, Ahmet Kocak, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Hasan Gürsel Ahmet Salih Çebi, Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmaları ile yapılan ilk inceleme toplantısında:

1 — Mahkemenin elindeki davada, 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Kanunun itiraz konusu yapılan 1. ve 6. maddelerini uygulama durumunda bulunduğu, 1. maddede üyelerden Kemal Berkem, İhsan Ecemiş ve Abdullah Üner'in ve 6. maddede üyelerden Kemal Berkem, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar ve Abdullah Üner'in karşılarıyla ve oyçokluğu ile,

2 — Dosyanın eksikliği bulunmadığı anlaşıldığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle,

Karar verilmiştir.

İlk inceleme evresinde alınan bu kararın (1) numaralı ben-dinin gerekçesi şudur:

Önüne dava getirilen bir mahkemenin o davaya bakabilmesi için aranacak ilk koşul, mahkemenin kuruluşunun ve bu kuruluşta görev alan hâkim ve savcılarının görevlendirilmelerinin hukuka uygun bulunmasıdır. Kuruluşun hukuka uygunluğunda yahut bir kuruluşta görev alanların durumlarında kuşku uyandıran bir yön varsa yahut mahkemenin kuruluşunun bir takım nedenlerle hukuka aykırılığı o davada ileri sürülmüşse, mahkemenin böyle bir durum karşısında yapacağı ilk iş, kendi kuruluşunda veya bu kuruluşta görev alanların durumlarında hukuka uygunluk bulunup bulunmadığını incelemektir. Bu tür bir inceleme ise ancak ve ancak o mahkemenin kuruluşuna ve bu kuruluşda görev almaya ilişkin hukuk kurallarının hangilerinin olduğunu belirttikten sonra durumun o kurallarla karşılaştırıp soyut hukuk kuralları ile kendi somut durumu arasında uygunluk bulunup bulunmadığını araştırmak yolu ile olur. Hukuk di-

linde, belli bir eylemli durumu belli hukuk kuralı veya kuralları ile karşılaştırılıp eylemli durumun kurala uyup uymadığını araştırma, hukuk kuralını uygulama olarak anılır. Belli bir davaya bakmakta olan Devlet Güvenlik Mahkemesinin kuruluşuna ve bu kuruluşta görev almaya ilişkin bir itiraz ileri sürülmüş olması karşısında mahkemenin tutacağı yol, kendi kuruluşunu ve bu kuruluşta görev almayı düzenleyen 1773 sayılı Yasa kuralları ile kendi durumunu karşılaştırarak bir sonuca varmaktır ki, bu işlem dahi 1773 sayılı Yasanın itiraz konusu 1. ve 6. maddeleri kurallarını o davaya uygulamak demektir. Gerçekten mahkeme kendi kuruluşuna ilişkin olan yasayı kendi durumuna uygulayıp kuruluşunun hukuka uygun olduğu sonucuna varmadıkça davanın esasına bakamaz.

Bütün bu açıklamalar Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin kuruluşuna ilişkin 1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddeleri kurallarını baktığı davayı sonuçlandırabilmek için uygulayacağını göstermektedir.

V — ESASIN İNCELENMESİ :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 16. maddesi uyarınca 17.12.1974 gününde Muhittin Taylan, Kâni Vrana, Kemal Berkem, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Şevket Müftügil, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmaları ile yapılan esasın incelenmesi toplantısında:

Bugünkü gündemde yer alan bu işin, Anayasa'nın değişik 136. maddesinin itiraz konusu kurallarla ilgili hükümlerinin iptali hakkında Mahkememize açılmış bulunan Esas: 1973/19 sayısında kayıtlı iptal davası ile aynı gündeme alınarak o gün incelenmesine Muhittin Taylan, Kâni Vrana, İhsan Ecemiş, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun incelemenin bugün hemen yapılması gerektiği yolundaki karşı oylarıyla ve oy çokluğu ile karar verilmiştir.

İtirazın esasına ilişkin rapor, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığının 14.8.1974 günlü, Hz. 1974/8 sayılı yazısına bağlı olarak gelen 12.8.1974 günlü, 1974/8-10 sayılı karar ve ekleri, iptali istenen yasa kuralı, dayanan Anayasa kuralları, bunlara ilişkin gerekçeler ve başka yasama belgeleri ve konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A) İtiraz konusu kuralları kapsayan Kanunun biçim yönünden Anayasa'ya aykırı olup olmadığı sorunu:

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı ve bu arada tasarının 1. ve 6. maddeleri üzerindeki yasama çalışmalarında ilk bakışta aksak gibi görünen üç yön göze çarpmaktadır. Bunlar: Tasarının Millet Meclisinde ve Cumhuriyet Senatosundaki öncelik ve ivedilikle görüşülmesi işlemleri; bir de 1. ve 6. maddelerin Cumhuriyet Senatosunda görüşme açılmaksızın oylanmasına gidilmiş bulunmasıdır.

1 — Millet Meclisindeki öncelik ve ivedilik işlemleri:

İtiraz konusu kuralları kapsayan 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı Millet Meclisinde öncelik ve ivedilikle görüşülüp kabul edilmiştir.

Anayasa'nın 85. maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisler çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümleri uyarınca yürütürler. Yine Anayasa'nın geçici 3. maddesi gereğince Millet Meclisinin toplantı ve çalışmalarında kendi içtüzüğü yapıncaya değin uygulanması gerekli olan ve Millet Meclisi İchtüzüğünün yürürlüğe girdiği 1.9.1973 gününe dek ve bu arada 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı ile ilgili toplantı ve çalışmalar sırasında da uygulama alanında kalan Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 Ekim 1957 tarihinden önce yürürlükteki İchtüzüğünün (1 Kasım 1956 günlü Dahili Nizamname) 99., 78. maddelerinde kanun tasarı ve tekliflerinin iki kez görüşülmesi kural olarak kabul edilmiş, gündemlerin düzenlenmesinde izlenecek sıra saptanmış, hangi tasarıların tek görüşmeye bağlı tutulacağı, iki kez görüşmeye bağlı tasarı ve tekliflerin bir kez görüşülmesi ile nasıl yetinilebileceği ve gündemdeki sıraların bozulması yöntemi ayrıklı hükümler halinde ayrıca gösterilmiştir.

Bir kanun tasarı veya teklifinin bir kez görüşülmesi ile yetinilmesi için, o tasarı veya teklif Yasama Meclisine sunulurken veya birinci görüşmesinden önce Hükümet'in, teklif sahibinin yahut ilgili komisyonun ivedilik kararı verilmesini istemesi, ortada Yasama Meclisinin kabul edeceği esaslı bir nedenin bulunması, isteminin yazılı ve gerekçeli olması gereklidir (Dahili Nizamname : madde 70, 71, 72).

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı hakkında Millet Meclisi 114 sayılı Geçici Komisyonunun 29.5.1973 günlü, 1/831-2 sayılı raporunda «öncelik ve ivedilik ve gündemdeki tüm işlere takdimen görüşülme» kararı istendiği anlaşılmaktadır. Burada gerek-

çe, «Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşundaki maksat ve Anayasada öngörülen mucip sebepler muvacehesinde tasarının bir an önce kanunlaşmasını teminen» sözleriyle açıklanmıştır. (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, dönem 3; cilt 38; toplantı 4; 897 S. sayılı basma yazı, sahife 10).

Millet Meclisinde 13.6.1973 günlü 126. Birleşimin başında tasarının tümü üzerinde görüşmelere geçilmeden önce de Adalet Bakanı ve 114 numaralı Geçici Komisyon Başkanı ayrı ayrı önergelerle «öncelik ve ivedilikle ve gündemdeki öteki işlere takdimen görüşülme» kararı istemişlerdir. Gerekçeler; Adalet Bakanının önergesinde «Kanunlaşmanın bir Anayasa gereği bulunması ve özellikle bu mahkemelerin kuruluşuna ilişkin Anayasa değişikliğinin gerekçesinde öngörülen mucip sebepler muvacehesinde»; Komisyon Başkanının önergesinde ise «Raporda belirtilen gerekçelerle ve önemine binaen» diye belirlenmektedir. (Aynı dergi: sahife 701 - 702).

Anayasa'nın 136. maddesine, Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulabilmesi için, 6 fıkra eklenmesi öngörülürken gerekçede «son yıllarda bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de yeni suç ve suçluluk kavramlarının ortaya çıktığından; bunların kovuşturulması ve yargılanması için yeni yöntemler bulunması gerektiğinden; Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilmiş Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçların kovuşturulmasında ve yargılanmasında gerek ceza etkinliğini artırmak ve yargılamayı hızlandırmak gerekse özelliği olan bu suçların uzmanlaşmış mahkemelerde görülmesini sağlamak için Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasında yarar görüldüğünden» söz edilmektedir. (Millet Meclisi Tutanak Dergisi: Dönem 3, Cilt 33, toplantı 4, 794 S. sayılı basma yazı, sayfa 8). Adalet Bakanının öncelik ve ivedilikle görüşme önerisinde ve geçici komisyon raporunda gönderme yapılan gerekçe budur. Komisyon Başkanının önergesinde sözü geçen «önem» i de yine bu gerekçenin belirlediği ortadadır. Öncelik ve ivedilik istem ve kararları için «Dahili Nizamname» ce öngörülen gerekçe koşulunun geçici komisyon raporunda ve Adalet Bakanı ve Komisyon Başkanı önerilerinde, yerine getirilmiş olduğunu kabule rapor'da ve önergelerde yer alan açıklamalar elverişli niteliktedir. Öte yandan Anayasa buyruğuna dayanılarak Devlet bütünlüğünü, hür demokratik düzeni, Cumhuriyeti

ve Devlet güvenliğini korumak üzere hazırlanan ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşunu ve yargılama yöntemini düzenleyecek olan böyle bir kanun tasarısının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi önerilerinde içtüzüğün aradığı gerekçe ve önemli neden koşullarının bir anlamda kendiliğinden var olduğunu kabul etmek yanlış bir tutum da sayılmaz.

Eldeki işde öncelik ve ivedilik önerilerinin esaslı nedene dayandırılmış sayılamıyacağı yolunda da bir görüş bulunduğu için daha ayrıntılı bir açıklama ve değerlendirmeye gidilmesi yerinde olacaktır.

Yukarıda da değinildiği gibi Anayasa'nın 85. maddesinin birinci fıkrası kuralı uyarınca Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisler çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzükler hükümlerine göre yürütmek durumundadırlar. Anayasa'nın bu kuralından içtüzük hükümlerine Yasama Meclislerince uyulmamış veya bu hükümlerin yanlış, eksik uygulanmış olmasının olayla ilgili kanunu kesin olarak Anayasa'ya aykırı duruma getireceği anlamı çıkarılamaz. Çünkü içtüzüklerin biçime ilişkin tüm hükümleri aynı önem derecesinde değildir. Bunlar arasında Yasama Meclislerince verilen kararların geçerliği üzerinde etkili olabilecek nitelik taşıyanlar bulunduğu gibi ayrıntı sayılabilecek nitelikte olanlar da vardır. İlk kümeye gireceklere aykırı tutumun iptal nedenini oluşturacağını, buna karşılık öteki biçim kurallarına uymamanın iptali gerektirmeyeceğini kabul etmek yerinde olur. Anayasa'da gösterilmeyen ve yalnız içtüzükte bulunan biçim kuralları arasında böyle bir ayırım yapılması zorunludur. Çünkü içtüzüklerdeki biçim kurallarına aşırı bağlılık Yasama Meclisinin çalışmalarını gereksizce aksatır. İchtüzük hükümlerine aykırı düşen işlemlerden hangilerinin iptal nedeni sayılacağı sorunu, uygulanacak içtüzük hükümlerinin önemine ve işin niteliğine göre çözülecek ve incelemeleri sırasında Anayasa Mahkemesince değerlendirilip saptanacak bir konudur. Şimdiye değin mahkemenin bu sorun üzerindeki görüşü hep böyle olagelmıştır.

Anayasa Mahkemesinin, değerlendirmeyi yaparak işi bir çözüme bağlarken yalnız içtüzük hükümlerinin önem ve niteliğini değil bir de kendi görev ve yetki sınırlarını ve bu sınırların olanaklarını gözönünde almasında zorunluluk vardır. Anayasa'ya uygunluk denetimi Anayasaca Anayasanın biçim kurallarına inhisar ettirilen veya Kanunun yapısı yönünden öz üzerinde dene-

tim olanağı bulunmayan işlerde, Anayasa Mahkemesinin İçtüzük kurallarını katı bir biçimde ele alarak değerlendirmeyi buna göre yapması doğal sayılmak gerekir. Öz yönünden de denetim yetkisinin veya olanağının bulunduğu konularda Mahkemenin işi aynı katılıkta ele alarak bir değerlendirmeye gitmesi savunulamaz ve böyle bir görüş haklı da gösterilemez. Şu duruma göre 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının Millet Meclisinde öncelik ve ivedilikle görüşülmesi üzerinde bir karara varılırken işin esas yönünden ve Anayasa'ya uygunluk denetiminden geçirilmesi olanağı bulunduğu için, ortada itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirecek ölçü ve nitelikte bir aksaklık bulunup bulunmadığı geniş ve esnek olarak ele alınıp araştırılmalı ve bu arada, yukarıda yapıldığı gibi, sözgelimi öncelik ve ivedilik önerileri gerekçe ve esaslı neden yönlerinden komisyon raporu, tasarı gerekçesi, tasarıya kaynaklık eden Anayasa değişikliği ve bunun gerekçesi gibi belgelerin ışığı altında bir bütün olarak değerlendirilebilmelidir.

Böyle yapıldıkta öncelik ve ivedilik kararlarının alınması konusundaki yukarıdan beri tartışılan aksaklığın incelenen yasa kuralının biçim yönünden iptalini gerektirir bir nitelik taşımadığı kendiliğinden ortaya çıkar. Öte yandan Millet Meclisinin 1.9.1973 günü yürürlüğe giren İçtüzüğünde kanun tasarı ve tekliflerinin iki kez görüşülmesi ilkesinin bırakılmış ve tek görüşme yolunun tutulmuş, bunun sonucu olarak da bir «ivedilik kararı verme» konusunun artık kalmamış bulunduğu burada işaret edilmesi yerinde olacaktır.

Muhittin Taylan, Ahmet Koçak, Şekip Çopuroğlu ve Nihat O. Akçakayalıoğlu yukarıda belirtilen gerekçeye katılmamakla birlikte itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptali gerekmediği sonucunda birleşmişlerdir.

2 — Cumhuriyet Senatosundaki öncelik ivedilik işlemleri:

İtiraz konusu kuralları kapsayan 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı Cumhuriyet Senatosunda da öncelik ve ivedilikle, başka deyimle gündemdeki sırasından önce ve bir kez görüşülüp kabul edilmiştir. Tasarıyı inceleyen Cumhuriyet Senatosunun Milli Savunma, Anayasa ve Adalet Komisyonlarının raporlarında öncelik ve ivedilikle görüşme önerileri bulunduğu gibi, Genel Kurulda görüşmelerin başlayacağı 25.6.1973 günlü, 77. Birleşimin üçüncü oturumunda Adalet Bakanı da bir önerge vermiştir.

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının Cumhuriyet Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi ile ilgili olarak üzerinde du-

rulması gerekli üç sorun göze çarpmaktadır. Bunlar aşağıda ayrı ayrı ele alınarak tartışılacaktır.

a) Öncelik ve ivedilik önergesinin yeniden okunmadan oylanması işlemi :

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisine göre (Toplantı 12, Cilt 12, sayfa 630 - 632), 25.6.1973 günlü, 77. Birleşimin üçüncü oturumu saat 20.30 da açılmış; önce başka bir kanun tasarısı oylanarak kabul edilmiş; daha sonra 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı için Adalet Bakanının verdiği öncelik ve ivedilik önergesi okunmuştur. Bunun üzerine kimi üyeler ayağa kalkarak çoğunluğun bulunmadığını ileri sürmüş ve yoklama yapılmasını istemişlerdir. Yoklama sonunda Başkan çoğunluk bulunmadığını bildirerek 21.30 da toplanmak üzere oturumu saat 20.55 de kapatmıştır.

Dördüncü oturum açılınca yoklama yapılmış; Başkan çoğunluğun bulunduğunu açıklamış; öncelik ve ivedilik önergesinin daha önceki oturumda okunduğundan söz ederek, yeniden okutmaksızın öncelik ve ivedilik önergelerini ayrı ayrı oya koymuş ve kabul edildiklerini belirtmiştir. Bundan sonra tasarının tümü üzerinde görüşme açılmıştır.

Anayasa'nın 86. maddesinin birinci fıkrasına göre her Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve Anayasa'da başkaca hüküm yoksa, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir. Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 52. maddesinde de üye tamsayısının salt çoğunluğu hazır bulunmadıkça görüşmeye başlanılamıyacağı yazılıdır. Söz konusu öncelik ve ivedilik önergesi toplantı yetersayısının bulunmadığı bir durumda okunmuşsa, bu okumanın geçerli sayılması düşünülemez ve daha sonraki oturumda oylamaya konulmadan önce okunması gerekir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 25.6.1973 günlü 77. Birleşiminin üçüncü oturumunun başında yoklama yapılmamış ve yeter sayı olmadığı da ileri sürülmemiştir. Bu, Başkanlık Divanının yeter sayı konusunda kuşkuya düşmediğini ve saat 20.30 da Genel Kurulda çoğunluk bulunduğunu gösterir. Saat 20.55 de ise çoğunluğun bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Kimi üyelerin çoğunluk bulunmadığını ileri sürerek istemde bulunmaları dolayısıyla yapılan yoklama ancak yapıldığı andaki durumu saptar. Daha önce de özellikle söz konusu öncelik ve ivedilik önergesinin okunması sırasında çoğunluk bulunmadığına kanıtlık edemez. Kimi üyelerin yeter sayı üzerinde titizlikle du-

arak çoğunluk kalmadığı kanısına varır varmaz yoklama istemelerine bakılırsa, baştan böyle bir durum olsaydı daha önergenin okunmasına girişilirken yoklama isteneceğini düşünmek yerinde olur. Üyelerin böyle bir girişimde bulunmamaları, önerge okunurken yeter sayının korunmakta olduğunu anlatacak bir davranış sayılmalıdır. Tersı saptanmadığına göre önergenin okunduğı sırada genel Kurulda çoğunluğun bulunduğunu kabul gerekir. Onun için de öncelik ve ivedilik önergesinin dördüncü oturumda yeniden okunmaksızın oya sunulmasında bir usulsüzlük bulunduğı ve itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptali gerektirir bir nedenin oluştuğı düşünülemez.

Nihat O. Akçakayalıoğlu bu görüşe katılmamıştır.

b) Önerge üzerinde söz verilmeden oylamaya gidilmesi sorunu:

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 47. maddesine göre ivedilik önerisi, lehinde ve aleyhinde birer üyeye söz verilerek, işarı oyla kabul veya reddedilir. 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının ivedilikle görüşülmesi önerisi oylanmadan önce Başkan leh-te, aleyhte konuşacak kimse bulunup bulunmadığını sormaksızın oylamaya geçmiştir (aynı Tutanak Dergisi: sayfa 632).

Cumhuriyet Senatosu üyelerinin haklarını ve yetkilerini, kendi İçtüzüklerini ve bu arada İçtüzüğü'nün 47. maddesi kuralını bilmeleri doğal ve olağandır. Tutanak Dergisine göre bu kurala dayanarak söz isteyen çıkmamış ve oylamaya girişilmesine de bu yönden bir itirazda bulunulmamıştır. Şu durumda ve işin niteliğine göre Başkanın üyelere konuşma haklarını hatırlatmamasını ve leh-te, aleyhte söz isteyen bulunup bulunmadığını araştırmamasını itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirir önem ve ağırlıkta bir aksaklık saymaya olanak bulunmadığı ortadadır.

c) Öncelik ve ivedilik önergesinin kapsam ve içeriğinden doğan durum:

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nde de (madde: 69, 44) kanun tasarı ve tekliflerinin iki kez görüşülmesi kural olarak kabul edilmiş; hangi tasarılar tek görüşmeye bağı tutulacağı, iki görüşmeye bağı tasarı ve tekliflerin bir kez görüşülmesi ile nasıl yetinileceğı ve gündemdeki sıraları bozma yöntemi ayrıklı hükümler halinde ayrıca gösterilmiştir (madde: 46, 47, 48, 45). Bir kanun tasarı veya teklifinin bir kez görüşülmesi ile yetinilmesi için Hükümetin, teklif sahibinin veya ilgili komisyonun ivedilik kararı verilmesini istemesi, ortada Yasama Meclisinin

kabul edeceği esaslı bir nedenin bulunması, istemin yazılı ve gerekçeli olması; gündem sırasının bozulabilmesi için de Hükümetin veya komisyonun yazılı ve gerekçeli bir öneri ile öncelikle görüşme kararı istemesi Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün yukarıda değinilen maddelerinde kurala bağlanmış bulunmaktadır.

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarı için Cumhuriyet Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşme isteyen Millî Savunma Komisyonunun 18.6.1973 günlü, 1/205 - 12 sayılı raporunda, «Kanunun ehemmiyetine binaen»; Anayasa ve Adalet Komisyonunun 19.6.1973 günlü, 1/205-51 sayılı raporunda «Tasarının bir Anayasa gereği olması»; Adalet Bakanının önergesinde ise «Kanun tasarısının kanunlaşmasının bir Anayasa gereği bulunması ve özellikle bu mahkemelerin kuruluşuna ilişkin Anayasa değişikliğinin gerekçesinde öngörülen mucip sebepler muvacehesinde» sözleri gerekçe ve esaslı neden olarak yer almıştır (aynı Tutanak Dergisi: sayfa 631 ve 284 S. sayılı basmayazı). Yukarıda Millet Meclisi Genel Kurulunun verdiği öncelik ve ivedilik kararları dolayısıyla söylenenlerin burada da geçerli ve sorunu aydınlatıp çözmeye yeterli olduğu için bunların yinelenmesine gidilmeyecektir. Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda oylanan öncelik ve ivedilik önergesinin kapsamı ve içeriği itiraz konusu kuralın biçim yönünden iptalini gerektirir nitelikte değildir.

Muhittin Taylan, Ahmet Koçak ve Nihat O. Akçakayalıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

3 — İtiraz konusu 1. ve 6. madde kurallarının Cumhuriyet Senatosunda görüşme açılmaksızın oylanmış olması sorunu:

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının tümü üzerindeki görüşmeler bitirilerek maddelere geçilmesi kabul edildikten sonra Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Grubu Başkanı «maddeler üzerindeki görüşmelerde yalnız değişiklik önergesi verilen maddelerin müzakere olunmasını, öteki maddelerin okunarak oya sunulmasını» önermiş; Başkan önergeyi oya koymuş ve kabul edildiğini bildirmiştir. İtiraz konusu 1. ve 6. maddelere ilişkin değişiklik önergesi bulunmadığından maddeler, üzerinde görüşme açılmaksızın kabul edilmiştir (aynı Tutanak Dergisi, sayfa: 689 ve 691 - 692).

Anayasa'nın 92. maddesinde kanun tasarı ve tekliflerinin «görüşülmesi»nden söz edilmektedir. Kanun tasarı ve teklifleri maddelerden oluşur; maddelerin üzerinde görüşme açılmamışsa o kanun tasarı veya teklifi yönünden «görüşülme» gereği yerine

getirilmiş sayılamaz. Nitekim Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünde bu, doğrultuda kurallar yer almıştır. İçtüzüğün 69. maddesine göre Cumhuriyet Senatosunun ilgili komisyonlarınca incelen-dikten sonra Genel Kurula gelen kanun tasarı ve teklifleri iki kez görüşülerek sonuçlandırılırlar. Bu, genel kuraldır. Ayrıklı kural, başka deyimle bir kez görüşülme 48. maddede belirlendiği üzere, ivedilik kararının sonucu olarak işler. Bir kez görüşme yönteminin birinci görüşmeyi değil, ancak ikinci görüşmeyi bir yana bıraktığında kuşku yoktur.

Birinci görüşme İçtüzüğün 73., 74. maddelerinde, ikinci görüşme ise 75. maddede düzenlenmiştir. Bu maddelerin incelen-mesinden anlaşılacağı üzere, birinci görüşmede tasarı veya teklifin tümü üzerinde ve maddelere geçilmesi kabul edilmişse bütün maddeler üzerinde görüşme açılması zorunludur. İkinci görüşmede ise tüm üzerinde ve değiştirilmeleri önerilmemiş maddeler üzerinde görüşme yapılamaz.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda itiraz konusu 1. ve 6. maddeler, bunu kapsayan tasarının bir kez görüşülmesi kararlaştırıldığı halde ve böyle bir durumda İçtüzüğün birinci görüşme kurallarının uygulanması gerekli iken tasarı iki görüş-meye bağlı imiş ve ikinci görüşme yapıyormuş gibi üzerinde değişiklik önergesi bulunmadığı için görüşme açılmaksızın oylanıp kabul edilmiştir. Bu tutum, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü-nün 73., 74. ve dolayısıyla Anayasa'nın 92. ve 85. maddeleri ile çelişen ve 1773 sayılı Kanunun 1. ve 6. maddelerinin geçerliliğini etkileyerek biçim yönünden iptalini gerektirir önem ve ağırlıkta bir aykırılığı oluşturmıştır.

Yeri gelmişken şu yönünde açıklanmasında yarar görülmüş-tür: Anayasa'nın değişik 136. maddesinin birinci fıkrasında «...Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur» ve son fıkrasında da «Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve işleyişi, görev ve yetkileri ve yargılama usulleri ile ilgili diğer hükümler kanun-da gösterilir» yollu kurallar yer almıştır.

Anayasanın, bu düzenleme biçimi ile Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasını öngördüğü ve fakat kuruluşun eylemli olarak yasaca yerine getirilmesini istediği açıkça ortadadır. Başka bir deyimle Devlet Güvenlik Mahkemeleri Anayasa'nın bu buyruğu gereği 1773 sayılı Yasa ile kurulmuşlardır. Öte yandan Anayasa'da yer alan Kimi kuralların yasa maddeleri içinde yenilenmesi onlara Anayasa kuralları niteliğini de vermez. Bu açıklamalar, 1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddelerinin iptal edi-

lemeyeceği, yahut iptallerinde yarar olmadığı yolundaki bir düşünceyi de tutarsız ve dayanaksız kılar.

Bu nedenlerle, itiraz konusu 1. ve 6. madde kuralları biçim yönünden Anayasaya aykırılığı dolayısıyla iptal edilmelidir.

1. Madde açısından, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun, Abdullah Üner, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi ve Nihat O. Akçakayalıoğlu, 6. maddenin birinci ve ikinci fıkraları yönünden Ahmet Salih Çebi, tümü yönünden de Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun, Abdullah Üner, Hasan Gürsel ve Nihat O. Akçakayalıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

B) 1773 sayılı Kanunun 1. ve 6. maddelerinin esas yönünden Anayasa'ya aykırılığı sorunu:

1773 sayılı Kanunun 1. ve 6. maddelerinin biçim yönünden Anayasaya aykırılığı saptandığına ve bu nedenle iptali öngörüldüğüne göre esas yönünden Anayasa'ya aykırılık sorunu üzerinde ayrıca durulmasına yer kalmamıştır.

C) Uygulama olanağı kalmayan kurallar sorunu:

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna ve bu kuruluşda görev alacakların atanmalarına dair yöntemi ve kuralları belirleyen 1773 sayılı Yasanın 1. ve 6. maddeleri hükümlerinin iptali sonucunda kuruluş ve atama hükümleriyle sıkı sıkıya bağlı bulunan ve başlı başına uygulanma yeri ve olasılığı da kalmayan kanunun öteki hükümlerinin de 44 sayılı Yasanın 28. maddesi uyarınca iptali gerekmektedir.

Şahap Arıç, Halit Zarbun ve Abdullah Üner bu görüşe katılmamışlardır.

Ç) İptal kararının yürürlüğe gireceği gün sorunu:

Anayasa'nın değişik 152. maddesinde «Anayasa Mahkemesince, Anayasa'ya aykırı olduğundan iptaline karar verilen kanun veya içtüzük veya bunların iptal edilen hükümleri, gerekçeli kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı günde yürürlükten kalkar. Gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.» 44 sayılı Yasanın 50. maddesinin dördüncü fıkrasında da «Anayasa Mahkemesi, bir kanun veya içtüzüğün veya bunların belirli hükümlerinin iptali halinde meydana gelecek olan boşluğu, kamu düzenini tehdit edici mahiyette görürse 3. fıkra hükmünü uygular ve boşluğun doldurulması için yasama meclisi başkanlıkları ile Başbakanlığı durumdan haberdar kılar.» yolundaki kurallar yer almıştır.

1773 sayılı Yasanın iptal edilmesinin bir boşluk oluşturduğu ve bu boşluğun kamu düzenine ve güvenine ters yönden etki yapacağı ortadadır. Bu nedenle iptal hükmünün, kararın Resmi Gazete'de yayınlandığı günden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi yerinde olacaktır.

VI — SONUÇ:

A) 1 — 11.7.1973 günlü, 14591 Resmi Gazete'de yayınlanan 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanuna ilişkin tasarının Millet Meclisindeki öncelik ve ivedilikle görüşülmesi işlemlerinin, itiraz konusu kuralların biçim yönünden iptallerini gerektirmediğine Muhittin Taylan, Ahmet Koçak, Şekip Çopuroğlu ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun değişik gerekçeleriyle ve oybirliğiyle;

2 — 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının Cumhuriyet Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi ile ilgili olarak;

a) 25.6.1973 günlü, 77. Birleşimin dördüncü oturumunda öncelik ve ivedilik önergesi'nin yeniden okunmadan oylanmasının itiraz konusu kuralların biçim yönünden iptalini gerektirmediğine Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşı oyuyla ve oyçokluğu ile;

b) Söz konusu önergenin lehte ve aleyhte konuşacak kimse bulunup bulunmadığı sorulmadan Başkanlıkça oya konulmasının itiraz konusu kuralların biçim yönünden iptallerini gerektirir nitelik ve ölçüde bir aksaklık olmadığına oybirliğiyle;

c) Oylama konusu olan öncelik ve ivedilik önergesinin kapsam ve içeriğinin itiraz konusu kuralların biçim yönünden iptallerini gerektirir nitelikte olmadığına Muhittin Taylan, Ahmet Koçak ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile;

3. — 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Kanunun itiraz konusu yapılan 1. maddesi üzerinde Cumhuriyet Senatosunda görüşme açılmaksızın oylamaya gidilmesinin İctüzüğe ve dolayısıyla Anayasa'ya aykırı olduğuna ve sözü geçen kuralın bu nedenle biçim yönünden iptaline Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Hasan Gürsel, Ahmet Salih ÇEBİ ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoylarıyla ve oyçokluğu ile;

4 — 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Kanunun itiraz konusu yapılan 6. maddesi üzerinde Cumhuriyet Senatosunda görüşme

açılmaksızın oylamaya gidilmesinin İctüzüğe ve dolayısıyla Anayasaya aykırı olduğuna ve sözü geçen kuralın bu nedenle biçim yönünden iptaline, bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları yönünden Ahmet Salih Çebi'nin ve maddenin tümü açısından da Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun, Abdullah Üner, Hasan Gürsel ve Nihat O. Akçakayalıoğlu'nun karşıoylariyle ve oyçokluğu ile;

B) İtiraz konusu kuralların biçim yönünden iptallerine karar verildiğine göre esas yönünden Anayasa'ya aykırılık sorunu üzerinde durulmasına yer olmadığına oybirliğiyle;

C) 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Kanunun 1. ve 6. maddelerindeki kuralların iptallerine karar verilmiş olması nedeniyle aynı Kanunun artık uygulama yeri kalmayan öteki maddelerinin de 22.4.1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin ikinci fıkrasındaki yetkiye dayanılarak iptallerine Şahap Arıç, Halit Zarbun ve Abdullah Üner'in karşıoylariyle ve oyçokluğu ile;

Ç) Anayasa'nın değişik 152. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca iptal hükmünün kararın Resmi Gazete'de yayınlandığı günden başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine oybirliğiyle;

6.5.1975 gününde karar verildi.

Başkan : Muhittin Taylan, Kâni Vrana

Üyeler : Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit Zarbun, Ziya Önel, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Şekip Çopuroğlu, Lûtfi Ömerbaş, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Ahmet H. Boyacıoğlu.

KARŞIOY YAZISI

İtiraz yoluyla, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 1. ve 6. maddelerinin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur.

Anayasa Mahkemesince :

A. İptal konusu 1. ve 6. maddelerin, Cumhuriyet Senatosunda görüşme açılmaksızın oylamaya geçilmesinin İctüzüğe ve dolayısıyla Anayasa'ya aykırı olduğundan, biçim yönünden iptaline;

B. Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 28. maddesinin Anayasa Mahkemesine tanındığı yetkiye dayanılarak sözü geçen 1773 sayılı Kanunun tümünün de iptaline karar verilmiştir.

Aşağıdaki nedenlerle bu iptal kararlarına katılmıyorum.

A. Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca 1773 sayılı Kanunun iptal konusu 1. ve 6. maddelerinin görüşülmesi şekli hakkında alınan karar, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünde yer alan kanun tasarı veya tekliflerinin görüşme şekillerindeki hüküm değiştiren bir içtüzük düzenlemesi niteliğindedir. Şöyleki:

I. Cumhuriyet Senatosunda, itiraz konusu tasarının tümü görüşülmüş ve maddelere geçilmesi oylanıp kabul edilmiş, bundan sonra verilen bir önergede «maddeler üzerindeki görüşmelerde yalnız değişiklik önergesi verilen maddelerin müzakere olunması diğer maddelerin okunarak oya konulması» teklif edilmiştir. Başkan önergeyi oya koyarak kabul edildiğini açıklamıştır. Genel Kurulun aldığı bu karar üzerine, itiraz konusu maddeler hakkında değişiklik önergesi bulunmadığından maddeler üzerinde görüşme açılmaksızın kabul edilmiş olduğu tutanak dergisinden anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 85. maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve meclislerin çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzüklerin hükümlerine göre yürütecekleri belirtilmektedir. İptal konusu maddelerin görüşülmesi sırasında Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca bir önerge üzerine alınan karar bir kanun yapılması hususunda Cumhuriyet Senatosunun çalışmalarının yürütülmesine ilişkin bulunması nedeniyle bir içtüzük düzenlemesi niteliğindedir. Zira, sorun, Cumhuriyet Senatosunda tasarının tümü üzerinde görüşmeler bitirilmiş ve maddelere geçilmesi de oylanıp kabul edildikten sonra, maddeler üzerindeki görüşmelerde, yalnız değişiklik önergesi verilen maddelerin müzakere olunması ve diğer maddelerin okunarak oya sunulması» hususunda olup, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü hükümlerinde değişiklik getiren bir nitelik taşımaktadır. Bu önergeyi kabul eden Genel Kurul Kararı bu niteliği ile bir içtüzükte bulunması gereken bir konuyu düzenlemiştir. Bu suretle bu kararın konu ve ereğ bakımından bir içtüzük sorununu düzenlediğinde, bir içtüzük niteliğinde bulunduğu kuşku olmamak gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesince iptal için Anayasa Mahkemesine başvuru bu gibi kararların bir içtüzük düzenlemesi, niteliğinde olduğu kabul edilmiş bulunmaktadır. «Örneğin Esas 1973/25, 26, Karar: 1970/32 sayılı ve 16.6.1970 günlü karar Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Cilt: 8, Sahife: 354; Esas: 1970/57, Karar: 1971/33 sayılı ve 23.3.1971 günlü kararı aynı dergi Cilt: 9, Sahife: 389».

Öteyandan Anayasa'nın 147. maddesi hükmünce Türkiye

Büyük Millet Meclisi İçtüzüklerinin Anayasa'ya uygunluğunu denetleme Anayasa Mahkemesinin görevlerindendir. Anayasa'nın 152. maddesi hükmünce de, Anayasa'ya aykırı olduğundan iptaline karar verilen kanun ve içtüzük veya bunların iptal edilen hükümleri gerekçeli kararın Resmi Gazete'de yayınlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Şu halde yayınlandığı tarihe kadar muteber ve yürürlüktedir.

Cumhuriyet Senatosunun İçtüzük niteliğinde olan bu kararının iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmadığından bu kararın yürürlükte olduğu bir sırada yasama çalışmaları bu karara göre yürütülerek iptal konusu maddeler kanunlaşmıştır.

Her ne kadar Anayasa'nın 92. maddesinde Kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesinden söz edilmiş ise de görüşmenin biçimi açıklanmış değildir. Bu husus içtüzüklere bırakılmıştır. Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda ise maddelerin tümü görüşülmüş bulunmasına göre iptal konusu maddeler hakkında hiçbir görüşme yapılmamış olduğu söylenemez. Cumhuriyet Senatosu içtüzüğünde yer alan Kanun tasarı veya tekliflerinin görüşme şekilleri hakkındaki hükmü değiştiren Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun sözü geçen İçtüzük düzenlemesi niteliğindeki kararı iptal edilmediğinden ve bu genel kurul kararına göre yasama çalışmaları sürdürülerek Kanunlaşmış bulunan iptal konusu 1 ve 6. maddelerin İçtüzüğün 73 ve 74. ve Anayasa'nın 92 ve 85. maddeleriyle çeliştiğinden bahisle biçim yönünden iptaline karar verilmesi Anayasa'ya uygun düşmemiştir.

II. Kaldiki Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca alınan bu karara göre, itiraz konusu 1 ve 6. maddelerin bu şekilde kanunlaşması onların geçerliğini etkileyecek ve biçim yönünden iptalini gerektirecek önem ve ağırlıkta bir aykırılık da teşkil etmemektedir. Zira, Kanun tasarıları genellikle yetkili heyetlerce hazırlanmakta ve yasama meclislerinde ait olduğu komisyonlarda görüşülüp incelenmektedir. Bu tasarıların komisyonlardaki görüşmelerini yasama meclisleri üyeleri dinlemek yetkisini haiz oldukları gibi tasarılar kendilerine daha önce dağıtılmaktadır.

Şu suretle yasama meclisleri üyeleri Kanun tasarılarına vakıf olmaktadırlar. Cumhuriyet Senatosunda kabul edilen önerge hükümlerine göre maddelerin okunarak oya konulması kabul edilmiş ve bu suretle maddeler okunmuş bulunmasına nazaran hadisede Cumhuriyet Senatosu üyelerinin reylerini kullanacak şekilde maddelere vakıf olmadıkları kabul edilemez. Esasen ya-

sama meclisi üyelerinin sözü geçen önerge üzerine hemen bir önerge vererek söz hakkını kullanacaklarını bildirmelerine bir engel yoktur. Böyle bir istek de olmamıştır.

Bu nedenlerle Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca önerge üzerine verilen bir İçtüzük düzenlemesi niteliğinde olan ve yasama çalışmaları bu kurala göre yürütülen bu kararın iptal konusu maddelerin geçerliliğini etkileyecek, biçim yönünden iptalini gerektirecek önem ve ağırlıkta bir aykırılık teşkil etmemekte olduğundan iptaline karar verilmiş olması Anayasa'ya uygun değildir.

B. Anayasa Mahkemesince uygulama konusu kalmayan kurallar sorunu hakkında verilen kararda:

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna ve bu kuruluşta görev alacakların atanmalarına dair yöntemi ve kuralları belirleyen 1773 sayılı Yasanın 1 ve 6. maddeleri hükümlerinin iptali konusunda kuruluş ve atama hükümleriyle sıkı sıkıya bağlı bulunan ve başlı başına uygulama yeri ve olasılığı da kalmayan Kanunun öteki hükümlerinin de 44 sayılı Kanunun 28. maddesi uyarınca iptali gerektiği, gerekçesiyle sözü geçen Kanunun öteki hükümleri de iptal edilmiştir, denilmektedir.

Böyle bir kararın verilebilmesi için herşeyden önce Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna ve bu kuruluşda görev alacakların atanmalarına dair hükümlerin düzenlenmesini Anayasa'nın kendisi tespit etmeyip Kanuna bırakmış olması gerekirdi. Halbuki, hadisede durum böyle değildir. Şöyleki, Anayasa'nın 136. maddesinin birinci fıkrasında «mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri Kanunla düzenlenir» şeklinde bütün mahkemeler hakkında genel kurallar koymuş iken Güvenlik Mahkemeleri hakkında Anayasa'nın 136. maddesine eklenen fıkralarla sözü geçen hususlar hakkında diğer mahkemelere ait kurallardan ayrılarak ayrıca kurallar koymuştur. Örneğin 136. maddeye ek ikinci fıkra ile Güvenlik Mahkemelerinin, bu fıkroda sayılan suçlara bakmak üzere, görevleri gösterilmiş ve bu suçlara bakmak üzere Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulur denilmiştir. Demek ki bu mahkemelerin kuruluşu Anayasa'da doğrudan doğruya emredilmiş, Kanun Koyucuya bırakılmamıştır. Ve kuruluşta görev alacak kimselerin atanmalarına dair hükümler dahi ek dördüncü fıkroda birer birer açıkça gösterilmiş ve bu hususlar Kanuna bırakılmamıştır.

Bu suretle kuruluş ve atanmalara ve Anayasa'da sayılan sözü geçen sair hususlara dair hükümler Kanun Koyucunun tak-

dirine bırakılmamış, Kanunla gösterileceği öngörülmemiş Anayasa'da tanzim edilmiş olduklarından bu hükümler uygulanacaktır.

Anayasa Mahkemesinin dayandığı 136. maddeye eklenen yedinci fıkra ise kararda bildirildiği üzere, Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluşu ve bu Kuruluşa dahil olanların atanmalarının Kanuna bırakılmış olduğu şeklinde bir hükmü ifade etmemektedir. Anayasa'nın 136. maddesine eklenen yedinci fıkrası: Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve İşleyişi, görev ve yetkileri ve yargılama usulleri ile ilgili diğer hükümler Kanunda gösterilir, şeklindedir. Bunun açık anlamı yedinci fıkra da sayılan hususlarla ilgili diğer hükümlerin Kanunda gösterileceğidir. «Diğer hükümler» terimi fıkranın yazılış tarzına göre, yedinci fıkra da sayılan hususların hepsine de aittir. Yani yedinci fıkra da sayılan hususlarla ilgili olup da Anayasa'da gösterilmeyen cihetler Kanunda gösterilecektir. Yoksa ek yedinci fıkra da sayılan hususlarda Anayasa'da gösterilen hükümlerin ayrıca Kanunda gösterileceği anlamında olsa idi Anayasa'da bu hususları tanzim etmeye lüzum ve ihtiyaç olmazdı. Zira Anayasa'nın 136. maddesinin birinci fıkrasında «mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri Kanunla düzenlenir» şeklinde genel bir hüküm esasen mevcuttu.

Bu açıklamadan çıkan sonuç şudur ki: Anayasa'nın 136. maddesi ile sayılan kuruluş ve atama ve sair konulardaki kuralların, iptal konusu 1 ve 6. maddede yeniden sayılmış olması karşısında bu iki maddenin iptal edilmiş olması Anayasa'da yer alan bu kuralları iptal etmiş olmaz. Bu nedenle de 1773 sayılı Kanunun öteki hükümlerini anayasal dayanaktan yoksun bir hale düşürmez ve iptalini gerektirmez. Öteki hükümlerin dayanağı Anayasa'nın uygulanması gereken 136. maddesinde sayılan kuruluş, atama, görev ve yetki ve sair hususlardaki hükümlerdir. Bunlar yürürlükte olan Anayasa hükümleridir. Aksi görüşün kabulü, 1 ve 6. maddelerin iptali ile Anayasa'nın 136. maddesinde mevcut bu konulara ait kuralların bertaraf edilmesi, hükümsüz bir hale getirilmesi tehlikesini ortaya atar ki buna da hiç bir zaman cevaz yoktur. Bir Kanun hükmünün iptali ile bir Anayasa hükmü binnetlice iptal edilemez.

Yukarıda açıklanan nedenlerle 1773 sayılı Kanunun 1 ve 6. maddelerinin iptal edilmiş olması, sözü geçen Kanunun diğer hükümlerinin de iptalini zorunlu kılmamakta olduğundan bu

Kanunun diğer hükümlerinin de iptaline karar verilmesi Anayasa'ya uygun değildir.

Sonuç: Yukarıdan beri açıklanan nedenlerle Anayasa Mahkemesince 1773 sayılı Kanunun 1. ve 6. maddeleri ile diğer hükümlerinin iptali kararına karşıyım.

Üye

Şahap Arıç

Sayın Şahap Arıç'ın karşıoy yazısına katılıyorum.

Üye

Halit ZARBUN

KARŞIOY YAZISI

Kanunların biçim yönünden iptali ancak biçime ilişkin kuralardan esasa etkili olanlarına aykırılık halinde mümkün olabileceğine, inceleme konusu olan 1773 sayılı Kanunun 1. ve 6. maddelerinin hükümleri ise Anayasa'nın 136. maddesine 1699 sayılı Kanunla eklenen hükümlerin bir tekrar ve teyidinden ibaret bulunduğu ve Anayasa'ya aykırı bir hükmü bulunmadığı açık olduğuna göre sözü geçen içtüzük hükümlerine uyulmamış olması Kanunun iptalini gerektiren bir aykırılık sayılamaz.

Bu sebeple kararın bu yönleri ilişkin 3. ve 4. bölümlerine karşıyım.

Üye

İhsan Ecemiş

KARŞIOY YAZISI

1 — Olay :

Lâikliğe aykırı olarak Devletin içtimai, iktisadi, siyasi ve hukuki temel nizamlarını, dini esas ve inançlara uydurmak amacıyla propaganda yapmaktan sanık on kişi hakkında Türk Ceza Kanununun 163. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca Van Ağır Ceza Mahkemesinde açılan davanın duruşması sırasında bu mahkemece, «sanıkların hareketleri sözü edilen maddenin dördüncü değil, ikinci fıkrasına uyduğundan ve bu fıkra ile ilişkin davaya bakmak da 1773 sayılı Kanunun 9/A maddesi gereğince Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine girdiğinden» söz edilerek verilen görevsizlik kararı üzerine dava dosyası Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesine gönderilmiştir.

Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi de, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 1. ve 6. maddelerinin şekil ve esas yönlerinden Anayasa'ya aykırı olduğunu öne sürerek bu maddelerin

iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar vermiştir.

2 — Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin Bu Konuda Anayasa Mahkemesine Başvurma Yetkisi Yoktur.

Anayasa'nın 151 inci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 27 nci maddeleri gereğince bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için :

a) Elinde bakmakta olduğu bir davanın bulunması,

b) İtiraz ettiği kanun hükmünü bu davada uygulama durumunda bulunması,

Gerekmektedir.

Mahkemenin uygulayamayacağı bir kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi yoktur. Bu husus Anayasa'nın 151. ve 44 sayılı Kanunun 27 nci maddelerince açıkça belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesinin yerleşmiş içtihadı ve öteden beri yapılan uygulama da bu yoldadır. Örneğin, Anayasa Mahkemesi'nin 18.12.1967 gün, Esas: 1966/31, Karar: 1967/45 sayılı kararında «mahkemelere Anayasa'nın 149. maddesinde olduğu gibi bütün kanunlar için genel bir iptal davası açma hakkı tanınmamış, ancak belli bir davada uygulayacağı bir hüküm bakımından Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi tanınmıştır.» denildiği gibi (Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, sayı: 5, sh. 242); 7.1.1969 gün, Esas: 1968/80, Karar: 1969/3 sayılı kararında da «mahkemenin uygulayacak durumda olmadığı kanun hükmünü Anayasa'ya uygunluk denetimine getiremeyeceği» ifade edilmiştir. (Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, sayı: 7, sh. 146).

Anayasa'nın bu hükmü ve Anayasa Mahkemesinin yerleşmiş içtihadı karşısında, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 1. ve 6. maddelerinin Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin uygulayacağı hükümlerden olup olmadığını ve bu mahkemenin sözü edilen maddeleri Anayasa Mahkemesine getirme yetkisi bulunup bulunmadığını incelemek gerekmiştir.

Sözü geçen Kanunun 1 ve 6 ncı maddeleri şöyledir :

Madde 1 — Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli, Devlet Güvenlik Mahkemele-ri kurulmuştur.

Ancak, sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır.

Madde 6 — Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, Üyeliği, Yedek Üyeliği, Cumhuriyet Savcılığı ve Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı atamalarında Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilir. Bu adaylar arasından Devlet Güvenlik Mahkemesi Hâkimlerinin atanması Yüksek Hâkimler Kurulunca; Cumhuriyet Savcı ve Yardımcılarının atanmaları Yüksek Savcılar Kurulunca, Askeri Hâkimlerden Üye, Yedek Üye ve Savcı Yardımcılarının atanmaları ise, özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başkan, Üye ve Yedek Üyeleri ile Cumhuriyet Savcı ve Yardımcıları üç yıl için atanırlar. Süresi bitenler yeniden atanabilirler.

Yeni atananlar göreve başlayıncaya kadar, öncekilerin görevi devam eder.

Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, asıl ve yedek üyelikleri ile Cumhuriyet Savcılığı ve yardımcılığı görevlerine atananlar, bu süre içinde yüksek mahkemelere seçilme hali ayırık olmak üzere başka yer veya göreve atanamazlar. Ancak, bu süre içerisinde görevlerde herhangi bir sebeple boşalma olduğu takdirde, yukarıdaki hükümler gereğince ve onbeş gün içinde yeni atamalar yapılır.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasına dair ikinci maddede yazılı Bakanlar Kurulu kararnamesinin Resmî Gazete'de yayımını takip eden onbeş gün içinde atamalar yapılır ve atananlar derhal görevlerine başlar.

Bu maddede yazılı onbeş günlük sürenin, ilk on günü içinde Bakanlar Kurulu aday gösterir. Sonraki beş gün içinde yetkili kurul ve merciler atamaları yapar.

Görülüyor ki: Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun bahsedilen 1 nci maddesi, bu mahkemelerin kuruluşu ve 6 ncı maddesi de bu mahkemelerin hâkim ve savcılarının atanmaları ve göreve başlamaları ile ilgili hükümlerdir.

Bu mahkemelerin kuruluşu esasen Anayasa ile öngörülmüştür. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin bu kuruluşu yapmak yani Devlet Güvenlik Mahkemelerini kurmak, kaldırmak gibi bir yetki ve bu itibarla bu husustaki Anayasa ve kanun hükümlerini hiç bir suretle uygulama durumu yoktur.

6. madde için de durum aynıdır. Bu madde, açıklandığı gibi

hâkimlerin ve savcılarının atanmalarını ve göreve başlamalarını düzenleyen hükümleri kapsamaktadır. Hâkimlerin atanmaları, Bakanlar Kurulunun göstereceği her boş yer için bir misli aday arasından Yüksek Hâkimler Kuruluna, Cumhuriyet Savcı ve Yardımcılarının atanmaları yine Bakanlar Kurulunca, her boş yer için gösterilecek bir misli aday arasından Yüksek Savcılar Kuruluna ve Askerî Hâkimlerle Askerî Yedek Üye ve Askerî Savcı Yardımcılarının atanmaları da özel kanunlarındaki mercilere ait bulunmaktadır. Bu atamalarda da Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin hiç bir görevi ve yetkisi yoktur ve sözü edilen 6 ncı maddeyi de uygulama durumunda değildir. O halde Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin, sözü edilen 1 ve 6 ncı maddelerin Anayasaya aykırı olduğundan bahisle Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi mevcut olmadığından itirazın evveleminde bu noktadan reddine karar verilmesi gerekmektedir.

3 — 1773 Sayılı Kanunun Sözü Edilen 1 ve 6 ncı Maddeleri Anayasaya Aykırı Değildir:

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 1 nci maddesi, Anayasanın 136 ncı maddesine 1699 sayılı Kanunla eklenmiş olan ikinci fıkrasının kelimesi kelimesine aynı olup yeni bir hüküm getirmemiştir.

Bu Kanunun 6 ncı maddesinin, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin başkan ve üyeleri ile savcılarının atanmalarına ilişkin birinci, ikinci ve dördüncü fıkraları da yine Anayasanın 136 ncı maddesine 1699 sayılı Kanunla eklenen hükümlerin aynıdır. O halde, Anayasadaki hüküm ve ibarelerin aynı ve onların kelimesi kelimesine tekrarıdan ibaret bulunan bu madde ve hükümlerin hukuken Anayasaya aykırılığından söz edilemeyeceği kuşkusuzdur.

4 — Kanunun Tümünün iptali gerekmez :

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 1 ve 6 ncı maddelerinin iptal edilmiş olması, 44 sayılı Kanunun 28 ncı maddesine göre Kanunun tümünün iptalini gerektirmez. Şöyle ki :

Yukarıda da belirtildiği gibi 1773 sayılı Kanunun 1 nci maddesi, Anayasanın değişik 136 ncı maddesinin ikinci fıkrasının aynıdır. Onun için bu madde iptal edilmiş olmasına rağmen, Anayasa hükmü, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve

varlığının devamını sağlamakta ve iptal kararıyla kanunda bir boşluk meydana gelmektedir. O halde, 44 sayılı Kanunun 28 nci maddesine dayanılarak Kanunun tümünün iptaline karar verilmesine kanunen gerek bulunmamaktadır.

6 ncı madde için de durum aynıdır. Bu madde de iptal edilmiş olmasına rağmen, Anayasanın yukarıda işaret edilen hükümleri, bu mahkemenin hâkim ve savcılarının atanmalarını sağlamaktadır. Şu halde bu maddenin iptali de Kanunun diğer hükümlerinde bir boşluk meydana getirmemektedir.

Bu hususu özetlemek gerekirse: 1773 sayılı Kanunun 1 ve 6 ncı maddelerinin iptal edilmiş olması, kanunun öteki hükümlerinde bir boşluk meydana getirmedigi ve onları uygulanmaz duruma düşürmediği cihetle olayda 44 sayılı Kanunun 28 nci maddesinin uygulama yeri yoktur ve bu itibarla Kanunun tümünün iptaline gerek bulunmamaktadır.

5 — Yukarıda açıkladığım nedenlerle, 1773 sayılı Kanunun iptaline dair verilen karara katılmıyorum.

Üye
Abdullah Üner

KARŞIOY YAZISI

1 — Tasarının Millet Meclisinde öncelik ve ivedilikle görüşülmesi:

26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki kanuna ilişkin tasarının Millet Meclisinde öncelik ve ivedilikle görüşülmesi, Meclis İçtüzüğünde öngörülen usullere uygun biçimde yapılmamış ise de Millet Meclisinin 5.3.1973 tarihli yeni içtüzüğü, Anayasa değişikliği dışındaki yasalar için iki kez görüşme ilkesini bırakmış ve dolayısıyla ivedilik kararı verme konusu da kalmamıştır. Böylece, yasalara ilişkin tasarı ve tekliflerin kanunlaşabilmesi için Millet Meclisi genel kurulunda bir kez görüşülmesi yeterli görülmüştür.

Bu duruma göre, artık yasaların bu yoldan iptalinde hukuکی bir yarar kalmamıştır.

İtiraz konusu kuralın biçim yönünden iptali gerekmediğine bu gerekçe ile katılmıyorum.

2 — Tasarının Cumhuriyet Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi:

Öncelik ve ivedilik önergesinin kapsam ve içeriği: Anayasanın 85 nci maddesine göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve

Meclisler çalışmalarını, kendi yaptıkları içtüzüklerinin hükümlerine göre yürütürler.

Cumhuriyet Senatosu İchtüzüğün hükümlerine göre de; hükümet veya komisyon tarafından yazılı ve gerekçeli bir istek üzerine C. Senatosu uygun görürse bir tasarı veya teklifin diğer işlerden önce görüşülmesine karar verebilir.

Bir tasarı veya teklif C. Senatosuna sunulurken veya birinci görüşmesinden evvel hükümet veya teklif sahibi yahut ilgili komisyon ivedilik kararı verilmesini isteyebilirler.

Bir tasarı veya teklifin yalnız bir kez görüşülmesi ile yetinilmesi için C. Senatosunun kabul edeceği esaslı bir sebep olmadıkça ivedilik kararı verilemez.

Yukardaki maddelerde belirtilen şartlar bulunduğu takdirde ivedilik kararının yazılı olarak istenmesi lâzımdır.

İvedilikle görüşülmesine karar verilen tasarı ve teklifler yalnız bir defa görüşülür. (C. Senatosu İchtüzüğü, madde: 45, 46, 47, 48).

Yukarıda anılan metinlerden açıkça anlaşıldığı üzere, öncelik ve ivedilik kararı verilebilmesi için içtüzüklerin aradığı temel koşulun, esaslı bir sebebin ve gerekçenin bulunması ve bunların önerilerde açıklanmış olmasıdır. İchtüzüklerce öngörülen gerekçe ve esaslı sebep koşulları ise bir tasarı veya teklifin sağlıklı biçimde kanunlaşmasını etkileyen önemli biçim kurallarındandır.

1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının C. Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesini isteyen Milli Savunma, Anayasa ve Adalet Komisyonları raporlarında ve Adalet Bakanı önerisinde ileri sürülen gerekçelere dayanarak (bu gerekçelerin metinleri çoğunluk kararının ilgili bölümlerinde yer almıştır.) Tasarının C. Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesine karar verilmesi olanağı yoktur. Zira her kanun tasarı veya teklifinin kendine göre bir önemi vardır. Anayasa'nın, yapılmasını emrettiği bir kanunun yasama meclislerinde mutlaka öncelik, ve ivedilikle görüşülmesini zorunlu kılan bir kural yoktur. Öte yandan, bir kanun tasarı veya teklifinin konusu itibariyle önemli oluşu onun yasama meclislerinde enine boyuna en geniş biçimde ve her halde iki kez görüşülmesini de zorunlu kılar.

Bu gerekçesiz istemlere dayanarak, tasarının en az 5 gün aralıkla iki kez müzakere edilme zorunluğu var iken bir kez müzakere ile yetinilmekle ve gündemdeki sırasından önceye alın-

makla, C. Senatosu İçtüzüğü'nün yukarıda açıklanan maddelerine uygun hareket edilmemiştir.

Sonuç olarak; 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Kanuna ilişkin tasarının C. Senatosunda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi için oylamaya konulan önergenin kapsam ve içeriği, itiraz konusu 1. maddenin iptalini gerektirir nitelikte görülmüştür. Bu nedenle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Ahmet Koçak

KARŞIOY YAZISI

1773 sayılı Yasanın 1 ve 6 ncı maddelerinin biçim yönünden iptali hakkında çoğunlukla verilen yukarıda gün ve sayısı yazılı Mahkememiz kararının, Tasarının Millet Meclisindeki öncelik ve ivedilikle görüşülmesi işlemlerine ilişkin itirazın biçim yönünden iptali gerektiremeyeceği bölümünü kapsayan hüküm fıkrası gerekçesine; daha önce aynı Yasanın Geçici 1 nci maddesinin iptali hakkında verilip 4.8.1974 gün ve 14966 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış bulunan Anayasa Mahkemesi'nin 21.5.1974 gün ve 8 - 19 sayılı kararına ekli Üye Sayın Muhittin Gürün'ün karşıoy yazısının 1 sayılı bölümünde belirtilen ve benim düşüncemi de yansıtan nedenlerle katılamıyorum.

Üye

Şekip Çopuroğlu

KARŞIOY YAZISI

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki 26.6.1973 günlü, 1773 sayılı Kanun tasarısının Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda görüşülmesi sırasında, 1. ve 6 ncı maddelerin görüşmesiz oya sunulması ve bu maddelerin bu biçimde kanunlaşması içtüzük hükümlerine ve Anayasanın 92. ve 85 nci maddelerine aykırı bulunarak Anayasa Mahkemesinin 6.5.1975 günlü, Esas: 1974/35, Karar: 1975/126 sayılı çoğunluk kararıyla iptal edilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü hükümlerine göre kanun tasarı ve tekliflerinin ilgili komisyonlarda incelenip oluşturulduktan sonra komisyon raporuna bağlanarak genel kurula gelmesi ve bastırılıp senato üyelerine dağıtılması ve gündeme alınması; gündem sırasında veya ivedilik, öncelik önergelerine göre genel kurulda görüşülmesi ve bu suretle kanunlaşması veya Millet Meclisi metninin değişikliğe uğraması halinde tekrar Millet Meclisine gönderilmesi gereği aşıkardır.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda 1773 sayılı Kanun tasarısının tümü üzerinde görüşmeler tamamlanıp maddelere geçilmesi oylanarak kabul edilince Adalet Partisi Senato Grup Başkanının, «maddeler üzerindeki görüşmelerde yalnız değişiklik önergesi verilenler için müzakere açılması, değişiklik önergesi verilmeyen maddelerin okunarak oya sunulması» hakkında verdiği önerge Genel Kurulca tasvip görmüş; kabul edilen bu önerge gereğince haklarında değişiklik önergesi olmayan bir kısım maddeler ve bu meyanda birinci ve altıncı madde genel kurulda okunmuş, görüşme açılmadan oya sunulmuş ve kabul olunarak kanunlaşmıştır.

Gerçekten; bir tasarı veya teklifin gerek tümünün ve gerek maddelerinin genel kurulda müzakereye sunulması ve görüşülmesi Anayasa ve İktüzük gereğidir. Dâva konusu kanun tasarısının kimi maddelerinin genel kurulda görüşülmesi yapılmadan kanunlaşmış olması o maddeler için biçim yönünden bir eksikliklerdir. Ancak; bu eksikliğin Anayasa Mahkemesince bir iptal sebebi sayılmaması kanısındayım. Zira; Mahkememiz birçok davalarda tasarı ve tekliflerin Türkiye Büyük Millet Meclisinde kanunlaşma biçimlerini incelerken ve özellikle yukarıdaki iptal kararında, Yasama Meclislerinin her çeşit iktüzük ihlallerinin kanunu Anayasa'ya aykırı duruma sokamayacağını, çünkü, İktüzüklerin biçime ilişkin tüm hükümlerinin aynı önem derecesinde olmadığını, bunların arasında meclis kararlarının geçerliliği üzerinde etkili olabilecek nitelik taşıyanlar olduğu gibi ayrıntılı sayılabilecek olanların da bulunduğunu, bu ikinci gruptakilerin iptali gerektirmeyeceğini, İktüzükteki biçim kurallarına aşırı bağlılığın yasama meclislerinin çalışmalarını gereksizce aksatacağını, İktüzük hükümlerine aykırı düşen işlemlerden hangilerinin iptal nedeni sayılacağı sorununun, uygulanacak iktüzük hükümlerinin önemine ve işin niteliğine göre çözüleceğini, bunun, inceleme sırasında Anayasa Mahkemesince değerlendirilip saptanacak bir konu olduğunu belirtmiş bulunmaktadır.

Dâva konusu 1773 sayılı Kanun tasarısı, senato genel kurulunda görüşülmeye başlanmadan önce bastırılıp üyelere dağıtılmış ve bu suretle üyelerin bu tasarımı önceden incelemeleri ve benimsemedikleri maddelerinin görüşleri yönünden değiştirilmesi için önceden önerge vermeleri; değişiklik önergesi verdikleri maddeler için genel kurulda konuşmaları olanakları kendilerine sağlanmış bulunmaktadır. Ayrıca; tasarının tümü üzerindeki konuşmalar için bir kısıntı konmamış olduğundan üye-

ler tüm üzerindeki görüşmeler sırasında da maddeleri eleştirme olanağı içindedirler. Maddelerin müzakeresi evresinde ise, önceki incelemeleri ile uygun buldukları ve değiştirme önergesi vermemiş oldukları maddeler hakkında, evvelce kabul ettikleri önerge sebebiyle konuşmamış olmaları büyük bir sakınca doğurmayacaktır.

Bu biçim eksikliğinin tasarının birinci ve altıncı maddelerinin kanunlaşmasına engel teşkil etmiyeceği, bunun iptali gerektirir önem ve ağırlıkta bir aksaklık olmadığı görüş ve kanısıyla çoğunluğun iptal kararına katılmadım.

Üye

Hasan Gürsel

KARŞIOY YAZISI

1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun I. maddesi «Devletin Ülkesi ve milleti ile bütünlüğü hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devlet Güvenliğini ilgilendiren suçlara bakmakla görevli, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmuştur.

Ancak, sıkıyönetim ve savaş haline ilişkin hükümler saklıdır.»

Bunun gibi aynı Kanunun 6. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları:

«Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, üyeliği, yedek üyeliği, Cumhuriyet savcılığı ve Cumhuriyet savcı yardımcılığı atamalarında, Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilir. Bu adaylar arasında Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimlerinin atanması Yüksek Hâkimler Kurulunca, Cumhuriyet savcısı ve yardımcılarının atanmaları Yüksek Savcılar Kurulunca, askerî hâkimlerden üye, yedek üye ve savcı yardımcılarının atanmaları ise, özel kanunlarında gösterilen usule yapılır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başkan, üye ve yedek üyeleri ile Cumhuriyet savcı ve yardımcıları üç yıl için atanırlar, süresi bitenler yeniden atanabilirler...» diye yazılıdır.

1773 sayılı Kanunun 1. ve 6. maddelerinin Meclislerde görüşülmesinde İctüzüğe ve Anayasaya aykırı hareket edildiği, bu aykırılığın maddelerinin iptalini gerektirir nitelikte olduğunun hususundaki çoğunluğun görüşüne katılmaktayız. Çoğunluktan ayrıldığımız nokta, bu maddeler hükümlerinin niteliğine ve özelliğine dayanmaktadır. Gerçekten iptaline katılmadığımız 1.

maddenin tüm hükmü ile 6. maddenin bir ve ikinci fıkraları hükümleri Anayasanın tekrarından ibarettir.

Gerçekten 1. madde hükmü Anayasanın 136. maddesinin ikinci fıkrasının ve 6. maddenin birinci ve ikinci fıkraları hükümleri Anayasanın 136. maddesinin dört ve beşinci fıkralarının kelime ve kelime aynıdır. Bu itibarla bu hükümler bakımından Meclislerin yeni bir hüküm oluşturdıklarından, ihdas ettiklerinden söz edilemez. Bunlar bizzat Anayasa hükümleridir. Esasen Yasama Meclislerinin bu hükümlere ters düşen yeni hükümler oluşturması Anayasaya aykırı olur. O zaman da iptalleri gerekir. Anayasa hükümlerinin özel kanunlarda tekrar edilmeleri, özel kanun hükümlerine yenilik niteliğini kazandırmaz. Sadece Anayasa emri yerine getirilmiş olur.

Diğer taraftan Anayasanın 4. maddesinde Anayasa hükümlerinin Yasama Meclislerini de bağlayan temel kurallar olduğu açıklanmıştır. Bu itibarla Anayasa hükümlerinin özel kanunlarda tekrarı bir formaliteden ve Meclislerin yaptığı da bir seremoniden ibarettir. Seramonideki noksanlıklar, yanlışlıklar temeli sakatlamaz.

Sonuç: Yukarıda açıklanan nedenlerle Meclislerin müzakereleindeki içtüzük ve Anayasa kurallarına aykırı hareket edilmesi Anayasada yer almış olan bu hükümlerin iptalini gerektirmeyeceği düşüncesi ile ve bu düşünceye hasren çoğunluğun kararına karşıyım.

Üye

Ahmet Salih Çebi

KARŞIOY YAZISI

Resmî Gazete'nin 14966 sayısında Mahkememizin 21.5.1974 gün ve 8/19 sayılı ve yine 15090 sayılı Resmî Gazete ile yayımlanmış Mahkememiz 15.7.1974 gün ve 12/32 sayılı kararlarına ekli karşıoy yazılarımda belirtilmiş düşünceler, bu defa dahi sayın çoğunluğumuzdan ayrılışımın temel nedenleridir.

Üye

Nihat O. Akçakayalıoğlu

III

DGM NASIL BİR KURULUŞTUR?

1. DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ (*)

Halit ÇELENK
Çağdaş Hukukçular Derneği
Genel Başkanı

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin niteliğini, kuruluş amacını ve ceza adaleti açısından hukukumıza getirdiklerini anlıyabilmek için önce kimi kavramları, kalın çizgileri ile de olsa, açıklamakta yarar görüyoruz. Konuyu aydınlığa kavuşturabilmek için «Güçler Ayrılığı», «Mahkemelerin Bağımsızlığı», «Hakim Teminatı», «Tabii Hakim-Olağanüstü Mahkeme» ve «Savunma Hakkı» üzerinde kısaca durmak gerekmektedir.

1. Güçler Ayrılığı

Sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalar, insanın temel hak ve özgürlük mücadelesinin sınıflı toplumlarda başladığını göstermektedir. Bu, temelde bir sınıf mücadelesi olup tarih boyunca, toplumdan topluma değişik biçimler alarak süregelmiştir. Sınıflı toplumlarda, adları ne olursa olsun yönetimi elinde bulunduran siyasal iktidarlar, belli sınıflar adına

(*) TMGT tarafından İstanbul'da düzenlenen «Güncel Hukuk Sorunları» konulu sempozyuma sunulan tebliğin özetidir.

ve bu sınıfların çıkarlarını korumak amacı ile **yasama, yürütme ve yargı** güçlerini ellerine geçirmişler ve kullanmışlardır. Bu güç ve yetkilerin tek elde toplanması, zulmün, istibdadın ve keyfiliğin kaynağı olmuştur.

Constitutionalisme'in (meşrutiyetçilik) babası sayılan ünlü Fransız düşünürü Montesquieu bu konuda şunları söylemektedir:

«İktidar güçlerinin tek kişi veya organda toplanması zulmün kaynağıdır. Bu tür yönetimlerde iktidar kötüye kullanılmaktadır. Bunu önlemenin yolu, iktidarın iktidarı durdurmasıdır. Bu nedenle iktidarı bir güç ve yetki olarak parçalara bölünüz. Bölünen bu güçlerin her birini bir organa veriniz. Organlar bağımsız olarak bu güçleri kullansınlar. Bu organlar arasında bir denge kurunuz. Böylece güç gücü durduracak, güçler arasında dengeli bir düzen sağlanmış olacak ve bu yolla kişinin doğal hak ve özgürlükleri güvenlik altına alınmış olacaktır.» (Yasaların Ruhu. 1748)

İşte Montesquieu'nün, yasama, yürütme ve yargı güçlerinin tek elde toplanmasının doğurduğu sakınca ve tehlikeler karşısında hukuk yönünden gösterdiği çözüm «Güçler Ayrılığı İlkesi» olmuştur. Siyasal iktidarların tüm devlet güçlerini ellerinde tutmalarına yani «Güçler Birliği» ilkesine ilk karşı çıkanlar John Locke ve Montesquieu'dür.

Bu ve benzeri düşünce ve gerekçelerle 18 ve 19. yüzyıllarda, devlet yönetiminde yasama, yürütme ve yargı güçlerinin ayrılması (Güçler Ayrılığı), bu yetkilerin ayrı ayrı organlara verilmesi, ayrı organlar tarafından kullanılması ve böylece «keyfilik»in önlenmesi hukuk ve siyasal bilim uzmanlarınca önerilmiştir.

1789 Fransız burjuva demokratik devrimini izle-

yen günlerde Ulusal Meclis tarafından yayınlanan «İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi»nin 6. maddesinde yer alan:

«Vatandaş haklarının güven altına alınmadığı ve kuvvetler ayrılığının sağlanmadığı bir toplumda Anayasa yok demektir.»

Sözleri, bu alandaki gelişmelerin bir ürünü olmuştur. Güçler Ayrılığı ilkesi giderek kamu hukuku alanında benimsenmiş, özellikle «yargının bağımsızlığı» konusunda önem kazanmış ve daha sonra da anayasalarda yer almıştır.

Güçler ayrılığı ilkesi kısa zamanda Avrupa ve Amerika'ya yayılmış ve bu ülkelerde benimsenmiştir. 1784 yılında İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nde yer almıştır. 1787 yılında Amerikan Anayasası, Güçler Ayrılığı ilkesini devlet kuruluşuna esas almıştır. Daha sonra bir çok ülkelerin anayasaları da bu ilkeyi benimsemiştir. Çağdaş Kamu hukuku, Anayasa hukuku bu ilkeye önemli bir yer vermiştir. Günümüzün anayasalarında değişik biçimlerde uygulanan bu ilkeye, «**iktidar freni**» denilen ve keyfilikleri önleyen tedbirlerin en önemlisi siyasal özgürlüklerin kaynağı gözü ile bakılmaktadır.

Sayın Prof. Dr. Münci Kapani, «Kamu Hürriyetleri» adlı yapıtında güçler ayrılığı konusunda şunları söylemektedir:

«... Ancak, bu prensibin, dün olduğu kadar bugün de önem ve değerinden hiçbir şey kaybetmeyen bir yönü vardır ki, o da yargı organının diğer organlar karşısında bağımsızlığıdır. Gerçekten, yargı organının —Yani mahkemelerin— siyasi organların her türlü etkisinden uzak bulunması ve onlara karşı tam bir bağımsızlığa sahip olması, demokratik rejimin temel şartlarından birini teşkil eder. Montesquieu'nün bu

konuda söyledikleri, bugün hiç şüphe yok ki aynı tazelikle tekrarlanabilir. Mahkemelerin, yasama ve yürütme organlarından ayrılmadığı ve hakim teminatının gerçekleştirilmediği yerlerde, hürriyetlerin güvenlik altında olduğundan söz etmek de imkânsızdır. Devlet kudretinin sınırlandırılması kamu hürriyetlerinin etkili olarak korunmasını sağlamak için mahkemelerin özellikle yürütme organı karşısında bağımsızlığının sağlanması gerekir. Kuvvetler ayrılığı prensibinin bugün için bütün önem ve ağırlığı bu noktada toplanmaktadır.»

«Güçler Ayrılığı» ilkesine göre, yasama, yürütme ve yargı yetkileri ayrı bağımsız organlar tarafından kullanılacak ve özellikle yargı yetkisini kullanan organlar yasama ve yürütme organlarının etkisinden uzak, tamamen bağımsız çalışacaktır. Yasama yetkisini, yasama organı yani parlamento, yürütme yetkisini yürütme organı yani hükümet ve yargı yetkisini de mahkemeler kullanacaktır.

Güçler Ayrılığı ve bu arada Yargının Bağımsızlığı, hukuk alanında, çetin sosyal mücadelelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Buch, Güçler Ayrılığı'nın önemini açıklamak için «**Ceza Adaleti kimin elinde ise iktidar ondadır**» demektedir. Bu sözler Güçler Ayrılığı'nın ve giderek yargının yasama ve yürütme gücü karşısında bağımsızlığının, önem ve sorumluluğunu açıkça göstermektedir.

2. Mahkemelerin Bağımsızlığı

Çağdaş anayasalar ve bu arada 1961 Anayasası «Mahkemelerin Bağımsızlığı» ilkesini kabul etmiştir.

«Yargı yetkisi, Türk Milleti Adına bağımsız mahkemelerce kullanılır» (Anayasa Madde 7).

«Hakimler görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya,

kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.» (Anayasa Madde 132/1).

Bu maddenin gerekçesinde de şöyle denilmektedir:

«Anayasa tasarısının kabul ettiği temel prensiplerden birisi yargı görevinin bağımsızlığıdır. Yargı organlarının kuruluşu, yetkileri, hakimlerin özlük işleri bu temel prensipten hareket edilerek düzenlenmiştir. Maddenin 1. fıkrasında hakimler hakkında bu esas ifade edilmiş ve diğer taraftan hakimlerin verecekleri hükümlerde Anayasaya ve kanuna iştinat edecekleri belirtilmiştir. Hakim hüküm verirken objektif kaidelerden başka hukuk prensiplerini de nazara alacaktır ve delillerin takdirinde ve bunun sonunda hükme varışında vicdani kanaatine göre hareket edecektir.

«Tasarının sekizinci maddesinde Anayasa hükümlerinin yargı organlarını bağlayan «Doğrudan doğruya uygulanması gereken temel hukuk kuralı» olduğu yazılıdır. Bu hale göre hakim, bir kanunu tatbik ederken onun Anayasaya uygun olup olmadığını her zaman nazara alabilecektir ve tasarının 152. maddesinde yazılı olduğu şekilde hareket edebilecektir.

«Hiç bir organ, makam, merci veya kişi tarafından «Yargı yetkisinin kullanılmasında» hakimlere ve mahkemelere müdahale edilememesi esası da yargı görevinin bağımsızlığı prensibinin neticelerindendir.»

Yeni yargı yetkisinin serbestçe kullanılabilmesi için mahkemelerin bağımsızlığı esastır. Mahkemelerin bağımsızlığını sağlamak için de Anayasa şu hükümü getirmiştir:

«Hiç bir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tav-

siye ve telkinde bulunamaz. (Anayasa Madde 132/2).

Demekki mahkemelerin bağımsızlığı için, onun siyasal iktidarın doğrudan doğruya ya da dolaylı her türlü baskısından, etkisinden uzak tutulması zorunludur.

3. Hakim Teminatı :

Mahkemelerin bağımsız görev yapabilmelerinin önemli koşullarından biri de «**Hakim Teminatı**»dır. Bu teminat, hakimi, siyasal iktidarın etkisinden uzak tutacak ve bağımsızlığını sağlayacaktır.

Anayasa, «**Hakimlik Teminatı**» başlığı altında şöyle demektedir:

«**Hakimler azlolunamaz. Kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılmaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebi ile de olsa, aylıklarından yoksun kılınamaz.**» (Anayasa Mad. 133)

Maddenin gerekçesinde de şu düşüncelere yer verilmiştir:

«**Bu madde hükmü ile hakimlik teminatı düzenlenmektedir. Yargı görevinin bağımsızlığını sağlayacak unsurların başında «Hakimlik Teminatı» gelmektedir. İyi bir adalet, bağımsız hakimlere ihtiyaç gösterir. Hakimlerin bağımsız olmaları ise teminata kavuşmalarıyla mümkündür.**

«**Tasarıda kabul edilen teminat sistemi ana hatlarıyla şudur: 134. maddede işaret edilen ve hakimlik mesleğinin ve hakimlerinin özlük işlerini düzenleyecek olan kanundaki bütün konularda karar vermek yetkisi yalnız ve yalnız Yüksek Hakimler Kuruluna verilmiştir. (M. 146). Bu suretle, yürütme organının, hakimlerin atanması, meslekte yükseltilmeleri, görev yerlerinin değiştirilmesi veya görevlerine kanunda**

belli edilen hallerde son verilmesi konularında veya hakimın meslek hayatıyla ilgili sair konularda herhangi bir tasarrufta bulunabilme yolu kapatılmıştır.»

O halde Hakim Teminatının sağlanması için, hakimlerin atanma, yer değiştirme ve tüm özlük haklarının icra organı dışında bağımsız bir Hakimler Kuruluna verilmesi zorunludur. Nitekim genel mahkemelerde görev yapan hakimlerin tüm özlük işlerine bakma görevi Yüksek Hakimler Kurulu'na verilmiştir.

Hakim Teminatı'nın, objektif kurallarla ve yasa hükümleriyle sağlanması gereği üzerinde, hukuk uzmanları ve yargı organlarının kararları arasında görüş birliği vardır.

Prof. Dr. Münci Kapani bu konuda şöyle diyor:

«Hakimlerin, en kuvvetli teminatı, bizzat ahlâk ve seciyelerinin metanetinde bulacaklarına dair sık sık tekrarlanan bir söz vardır. Bu söz, bir hakikat payını ihtiva etmekle beraber demagojiye de çok müsaittir. Hakimın yüksek ahlâk ve kuvvetli seciyeyle sahip olması şüphesiz ki lâzımdır, şarttır. Fakat, bu vasıflar kendisinin iktidar karşısında istiklâlini temin için kâfi değildir. Zira unutmamak lâzımdır ki, hakim de nihayet bir insandır ve iktidar kendisi üzerinde tasarruf edebilmek serbestisini haiz olduğu müddetçe onun istiklâlinden bahsetmeye imkân yoktur.» (İcra Organı Karşısında Hakimlerin İstiklâli, 1956, s. 84)

Anayasa Mahkemesi de bir çok kararlarında, hakimlerin ahlâk ve seciyelerindeki metanetle, Hakimlik Teminatı ve bağımsız mahkeme konularının çözümlenemeyeceğini belirtmektedir. Yüksek Mahkeme bu konuda şöyle diyor:

«... Hakimlik teminatı, hakimleri korumak için değil; yargı organını bağımsızlığa kavuşturmak yo-

luyula adaletin gerçekleşmesini sağlamak için kabul edilmiştir. (...) İdarenin arzusu ile (...) mesleğini kaybedebileceği endişesine kapılacak bir hakim, görevini adalet icaplarına uygun bir şekilde yapmakta mşklata düşebilir, bağımsızlığını kaybedebilir. Sadece bir hakimin bu duruma düşebilmesi ihtimali dahi, Anayasa'nın 133. maddesi ile kabul edilen hakimlik teminatının ve yedinci maddesinde yeralan mahkemelerin bağımsızlığı esasının zedelenmesine yeterlidir.» (15.5.1963 gün ve 963/112-112 sayılı karar)

Demek ki Hakimlik Teminatının, objektif kurallarla, yasa hükümleri ile sağlanması zorunludur.

4. Tabii Hakim - Olağanüstü Mahkeme :

1961 Anayasası 32. maddesinde şöyle diyor :

«Hiç kimse, tabii hakiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz, bir kimseyi tabii hakiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.»

Maddenin gerekçesinde de şu düşüncelere yer verilmiştir:

«Herkesin, kanunun genel olarak koyduğu görev ve yetki esasları ile belli olan hakim tarafından muhakeme edilmesi, şahıs güvenliğinin baş şartıdır. Kişilerin kanunı (yani tabii) hakiminden başka mercilerce muhakeme edilmesi, bu alanda özel muameleye tâbi tutulması, hukuk devletinin asla kabul edemiyeceği bir tutum teşkil eder.

«Kişileri, genel kaidelere göre belli olan tabii hakimlerinin elinden alıp özel olarak kurulmuş olan st mahkemelerin veya mercilerin kararına terkeden kanunların yapılmasını nleme gayesi ile sevk edilmiş bulunan ikinci fıkra hükmü sadece yakın tecrübelerin yarattığı bir reaksiyon hükmü değildir; devamlı

bir ihtiyaca cevap vermektedir. Bir çok anayasalarda ve 'hattâ Kanun-u Esasi'mizde bile yer almaktadır.»

12 Mart döneminde, Eylül 1971 tarihinde madde de değişiklik yapılmış ve «tabii hakim» sözü kaldırılarak yerine, «kanunen tabi olunan mahkeme» sözü konulmuştur. Bu iki kavram arasındaki ayrılık ve anlam farkı açıktır. Tabii hakim, kanuni hakim demek değildir. «Kanunun gösterdiği hakim» de «tabii hakim» sayılamaz. Tabii hakim kavramı yerine kanunun gösterdiği hakim sözünün kullanılması, özel ve olağanüstü mahkemelerin kurulması yolunu açmak amacını gütmektedir.

Bu ilkeler karşısında D.G.M. Yasası :

Acaba Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Yasa, bu ilkelere uygun bir yasa mıdır?

Getirdiği hükümler, Anayasanın :

Mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine,

Hakim Teminatı ilkesine,

Tabii Hakim ve «Olağanüstü Mahkeme kurulamayacağı» ilkesine,

Savunma Hakkı ilkesine,

uygun mudur?

1 — Mahkemelerin Bağımsızlığı İlkesine Aykırılık :

Bu aykırılık kendini «atama» biçiminde göstermektedir. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş yasasının 6. maddesi atamaları şöyle saptamıştır :

«Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, üyeliği, yedeküyeliği, C. Sayıcılığı ve C. Savcı yardımcılığı atamalarında, Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilir. Bu adaylar arasından Devlet

Güvenlik Mahkemesi hakimlerinin atanması Yüksek Hakimler Kurulunca C. Savcı ve yardımcılarının atanmaları Yüksek Savcılar Kurulunca, Askeri Hakimlerden üye, yedek üye ve savcı yardımcılarının atanması ise, özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılır.»

Bu maddeye göre, hakimi hükümet görevlendirmektedir.

Bu hüküm, yürütme organının yani hükümetin yargı organına yani mahkemelere müdahalesini gösteren açık bir hükümdür. Maddeye göre Bakanlar Kurulu atama yapılacak bir hakimlik için iki aday gösterecek, ve Yüksek Hakimler Kurulu da bu adaylar arasından atama yapacaktır. Yüksek Hakimler Kurulu bu iki aday dışında herhangi bir atama yapamayacağına göre bu iki adaydan birisini seçmek zorunda bulunmaktadır. Burada Yüksek Hakimler Kurulu'nun görevi biçimsel olmaktan öteye gidememekte ve bir görüntüden ibaret kalmaktadır. Atama gerçekte Bakanlar Kurulu yani yürütme organı tarafından yapılmaktadır.

Oysa yukarıda «Mahkemelerin Bağımsızlığı» ilkesini açıklarken gördüğümüz gibi Anayasa koyucu yürütme organının yargıya müdahalesini önlemek için bağımsız bir kurul yani «Yüksek Hakimler Kurulu»nu kabul etmiş ve hakimlerin atama, yer değiştirme ve özlük işlerini bu Kurul'a vermiştir.

Asker Hakimlere gelince :

Yukarıya alınan yasa maddesi «askeri hakimlerden üye, yedek üye ve savcı yardımcılarının atanması ise, özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılır» demektedir. Burada sözü edilen özel yasa 357 sayılı Askeri Hakimler ve Savcılar Yasası'dır. Yani Dev-

let Güvenlik Mahkemelerinde görevlendirilecek asker hakimlerin atanmaları bu yasaya göre yapılacaktır.

Anılan yasanın 16. maddesi :

«Askeri hakimlerin atanmaları... Milli Savunma Bakanı ile Başbakanın müşterek kararnamesi ile Cumhurbaşkanının onayına sunulur.» demektedir.

Demek ki asker hakimler bir bakanla Başbakan tarafından ortaklaşa atanmaktadır. Yani atamayı doğrudan doğruya yürütme organı yapmaktadır. Hükümet tarafından yapılan bu atama işlemlerini Anayasanın temel bir ilke olarak kabul ettiği «yargının bağımsızlığı» ile bağdaştırmak mümkün değildir.

Öte yandan Anayasa Mahkemesi bir çok kararlarında, bu tür işlemlerin Anayasaya aykırılığı görüşünü benimsemiştir. Nitekim memur durumunda olan C. Savcılarının bile bu yolla atanmalarını Anayasa aykırı bularak 45 sayılı Yüksek Hakimler Kurulu Yasasının 77. maddesinin 1. fıkrasını iptal etmiştir. (18.12.1967 gün ve 966/31-45 S.lı K.)

Askeri Yargıtay başkanı Hakim Tümgeneral Rafet Tüzün, «Yargı Gücü, Bağımsızlık ve Askeri Yargı» başlıklı yazısında, bu konuda şöyle diyor:

«Askeri yargı hakimlerinin özlük haklarına ait 357 sayılı Kanun ve değişik şekli (...) askeri hakimleri biri idari, diğeri mesleki iki koyu hiyerarşi içine sokmuştur. (...) Bütün askeri mahkeme hakimleri, mahkemenin nezdinde kurulduğu komutanın emrinde dir.

Askeri Yargıtay da bu hiyerarşik müesseseye göre, Milli Savunma Bakanının idari hiyerarşisine dahil edilmiştir. Hiyerarşide âmir, astın sicil üstüdür ve ast âmirin idari sicili ile yükselebilir, terfi ve terfihi-leri buna göre mümkündür.

Hiyerarşik âminin malûm ve inkâr edilmez dört tür yetkisi vardır:

1 — Âmir asta her türlü emir, talimat verir, telkin ve tavsiyede bulunur, genelge gönderir. En mühimi, âmir hizmetin şefi olduğu için suç teşkil etmeyen emirlerinin yapılmasını aynen ister. Anayasaya göre kanunların yorumu kendisine aittir. Ast aldığı emri yapmaya, hukuka ve vicdanına bağlı kalma yerine âminin emrini ifaya zorunludur.

2 — Âmir, memur dilediği zaman denetleme yetkisine sahiptir.

3 — Âmir, maiyetinin yükselmesine sicil üstü sıfatıyla hakimdir.

4 — Âmir, memurunu disiplin kudreti yetkisi ile cezalandırabilir.

Bunlardan sonra bir hakim, Anayasaya uygun teminat içine konulmuş ve mahkemelerin bağımsızlık ilkesine sadık kılınmış olur mu?

Anayasanın yorumunu yapmıyoruz. Açık ve kesin hükümlerini aynen ifa ettik. Onlarla bu hükümlerin bağdaştırılabileceğini söyleyecek bir hukukçu her halde bulunamaz.» (Milliyet 12.2.1973).

Anayasa Mahkemesinin bu örnek kararları ile Hukuk uzmanlarının görüşleri, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nde görevlendirilen sivil ve asker hakimlerin atama biçimlerinin Anayasaya ve özellikle bu temel yasanın «mahkemelerin bağımsızlığı» ilkesine aykırı olduğunu açıkça göstermektedir.

2 — Hakim teminatı yönünden Anayasaya aykırılık :

Yukarıda açıklandığı gibi Hakim Teminatı'nın amacı, hakimi ve mahkemeyi siyasal iktidarın her

türlü etkisinden uzak tutmak ve bu yönden güvence altına almaktır.

Hakimin Yürütme Organı tarafından atanmasının, onu bu organa bağımlı hale getireceği açıktır. Bu sakınca gözönüne alındığı içindir ki genel mahkemelerde görev yapan hakimlerin atama ve özlük işleri bağımsız Yüksek Hakimler Kurulu'nun görevleri arasına alınmıştır.

«Esasen tayin yetkisi elinde bulunan bir Kuvvet'ten azil yetkisinin alınması, azle lüzum göstermeyecek tayin tatbikatına yol açacaktır. (Erem, Ceza Usulü Hukuku. 1970, s. 82).

Geçtiğimiz 12 Mart döneminde ve daha sonra, kararları beğenilmeyen Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinin ortadan kaldırıldığı, kimi hakimlerin görevlerinden alınarak başka yerlere atandığı, emekliye ayrıldığı hatırlanırsa, Hakim Teminatı'nın önemi ortaya çıkar.

3 — Tabii Hakim - Olağanüstü Mahkeme yönünden Anayasaya aykırılık :

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin «özel ve olağanüstü» mahkeme niteliğinde olduğu kuşkusuzdur. Bu mahkemelerin belli suçları yargılamak üzere kurulmuş ve kuruluşu genel yargıdan ayrı olarak asker ve sivil hakimlerden oluşturulmuş bulunması, bunu açıkça göstermektedir.

Sayın Erem'in yukarıya alınan düşüncelerinde de açıklandığı gibi bir mahkemenin yasa ile ve hatâ suçtan önce kurulmuş olması da bu mahkeme hakimlerine «tabii hakim» niteliği veremez, çünkü Tabii Hakim'in «zaman kavramı dışında» bir niteliği vardır.

Sayın Erem bu konuda: «Olağanüstü mahkeme,

mevcut olan bir mahkemeye itimat etmemek veya belirli maksatlara uygun bir mahkeme kurmak ihtiyacından doğar» demektedir. (Aynı yapıt. s. 94)

Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasası'nın gerekçelerinde ileri sürülen düşüncelerle kamu üzerindeki Meclis görüşmeleri, bu alanda genel mahkemelere itimat edilmediğini, ortaya koyduğu gibi anılan gerekçeler, bu mahkemelerin belli amaçlarla kurulduğunu da göstermektedir.

Yine açıklamakta yarar vardır ki, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kuruluşu, hukuk alanındaki gelişmemizi 1876'lardan da geriye itmiştir. Yüz yıl önce imparatorluk döneminde ilân edilen 1876 Anayasası (Kan-u Esasi) olağanüstü mahkemeleri reddediyor ve şöyle diyordu:

«Her ne nâm altında olursa olsun, mevadî mahsusayı rüyet ve hükümet için muhakimi muayyene haricinde fevkalâde bir mahkeme veyahut hüküm vermek selâhiyetini haiz komisyon teşkili katiyyen caiz değildir.» (M. 89)

Devlet Güvenlik Mahkemesinin olağanüstü ve merci niteliğinde olduğu her türlü kuşkudan uzaktır.

Anayasanın 32. maddesi bu tür mahkemelerin kurulmasını yasaklamıştır.

4 — Savunma Hakkı açısından Anayasaya aykırılık :

A — D.G.M. Yasasının 27. maddesine göre «Mahkeme Başkanı, duruşmanın inzibatını bozan sanığı veya müdafii o günkü duruşmanın tamamına çıkmamak üzere, duruşma salonundan çıkartır. Duruşma salonundan çıkartılan sanık veya müdafii, bundan sonraki oturumlarda da duruşmanın inzibatını bozmakta ısrar etmeleri halinde, bir daha aynı dava ile

ilgili duruşmalara katılmamalarına da karar verebilir.»

Duruşmanın inzibatı kuşkusuz önemlidir. Ama vazgeçilmezliği ve kutsallığı tartışmasız savunma hakkı mahkemenin inzibatından daha önemlidir. Mahkemenin inzibatının bozulması, düzeltilmesi mümkün bir haldir; ama savunma hakkının kısıtlanmasının zararları karşılanamaz. Öte yandan mahkemenin inzibatının hangi hallerde bozulmuş sayılacağı veya sayılmıyacağının saptanması da ayrı bir sorundur. Bunu kim takdir edecektir? Bu takdirin ölçüsü ne olacaktır? Böyle bir takdirin her zaman objektif ölçülere uygun olarak kullanılabileceği şüphelidir. Bu ölçüler yanlış, subjektif, ya da bir müdafii müdafaa yerinden uzaklaştırmak amacıyla kullanılırsa sanığın savunma hakkı yaralanmayacak mıdır? Bu hallerde sanık yeni bir müdafii bulmak zorunda kalacağına göre bu, kişinin müdafii seçme hakkına bir tecavüz olmayacak mıdır? Yine bilindiği gibi sanık mahkemenin bir süjesidir, ama müdafii avukatın mahkemede böyle bir durumu yoktur. Yasa, mahkemenin süjesi olan sanık hakkında uyguladığı davadan uzaklaştırma işlemini müdafii'e de uygulamakta ve sanık ile müdafii aynı statü içine koymaktadır. Bu da hükmün savunmaya yöneldiğini ve savunma hakkını yaraladığını göstermektedir. Görülüyor ki bu hüküm uygulamada savunma hakkının kısıtlanmasına yol açabilecek bir hükümdür.

B — Hakimin Reddi :

Yasanın 25. maddesine göre, «DGM'nin başkan ve üyelerinin reddine dair istemler, **kurula katılan hakimlerde değişiklik yapılmaksızın** bu mahkemece incelenir. İstemın reddine ilişkin kararlar aleyhine itiraz

edilemez. Ancak esas hükümle birlikte temyiz olunabilir.»

Usul yasalarımızda ilk kez rastlanan bu hüküm de Yargılama Usulü Hukukuna aykırıdır. Bu konuda usul hukukunda kabul edilmiş olan kural, reddolunan hakimin red istemini incelememesi, bu hakim bir kurul üyesi ise inceleme esnasında kurula katılmaması yolundadır. Genel Ceza Yargılama Usulü Yasası reddolunan hakimin, red istemini inceleyemeyeceğini kabul etmiştir. Reddedilen hakimin kendi hakkındaki red isteminin yerinde olup olmadığını incelemesi yanlış ve insan tabiatına aykırı olduğu gibi bu yolla verilecek bir kararın tarafları doyurması da olanaksızdır. Öte yandan red isteminin reddine ilişkin kararın kesin olması ve bu karara karşı itiraz yolunun kapatılması da çok sakıncalıdır. Her ne kadar bu karar aleyhine son hüküm ile birlikte Yargıtay'a başvurulabilecek ise de bunun olumsuz yönleri meydandadır. Davanın devamı süresince taraflar tedirgin olacak ve adalete olan güvenlerini yitireceklerdir. Oysa Adalet'in amaçlarından birisi de tarafları tatmin etmektir. Öte yandan Yargıtay red istemini haklı göerek kararı bozduğu takdirde son hükme kadar yapılan işlemlerin hukuksal yönden geçerliliği kuşkulu bir hal alacak ve çözülmesi güç bir sorun haline gelecektir. Sayın Erem'e göre: «... Red talebine rağmen duruşmaya devam olunması ve bilhassa hüküm verilmesi usulsüzdür.» (Aynı eser, s. 111)

Yasanın bu hükümlerinin savunma hakkını bozduğu ve Anayasa'nın 31. maddesine ters düştüğü açıktır.

Fransa Örneği :

Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ni savunanlar, bu

mahkemelerin Fransa'da da kurulmuş olduğunu, bu nedenle demokratik ilkelere aykırı olmadığını ileri sürmektedirler.

Fransa'da Vichi Hükümeti döneminde ünlü Mareşal Pétain tarafından önce bir Divan-ı Ali kurulmuş, daha sonra Devlet Güvenlik Mahkemelerine dönüştürülmüştür. Başka bir deyişle bu ülkede DGM'nin kökeni, Mareşal Pétain'in Divan-ı Alilerine dayanmaktadır. Sonraları 1945'lerde, Kurtuluştan sonra De Gaulle zamanında bu mahkemelere benzer mahkemeler kurulmuş ve bir süre sonra bu mahkemeler de kaldırılmıştır. 1958 yılında Cezayir savaşları nedeniyle De Gaulle bu mahkemeleri yeniden kurmuştur. Kararname'ye dayanılarak kurulan bu mahkemeler, Fransız Danıştay'ının kuruluş kararnamesini iptal etmesi sonunda yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kez kararname yerine yasa ile yeniden kurulmuştur. Fransız bilim adamları ve hukuk uzmanları bu mahkemelere karşı çıkmışlar ve mahkemeleri kıyasıya eleştirmişlerdir.

Görülüyor ki, bu mahkemeler Mareşal Pétain gibi diktatörlerin, De Gaulle gibi demokratik ilkelere sempati duymayan politikacıların zamanında kurulmuş, Fransız Danıştay'ı bu kararnameyi iptal etmiştir. Bu ülkede anılan mahkemeler Cezayir olayları gibi olağanüstü haller nedeniyle kurulmuş bulunmaktadır.

Fransa'yı Türkiye ile karşılaştırmak ve giderek, «madem ki bu mahkemeler Fransa'da kurulmuştur, Türkiye'de de kurulmalıdır», demek yanlış bir tutumdur. Fransa gibi, burjuva demokratik devrimini 200 yıla yakın bir zaman önce tamamlamış, demokratik rejimin işlediği, güçlü bir komünist partisinin serbestçe faaliyette bulunduğu bir ülkeyi Türkiye ile karşı-

laştırmanın yersizliği ortadadır. Her iki ülkenin tarihi, kültürü, demokrasi anlayışı ve içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullar başka başkadır. Sosyal hukuk devletin yerleşmediği, siyasal iktidarların Anayasa Mahkemesine, Danıştay'a ve demokratik kurumlara cephe aldığı, can güvenliğinin ve yasa egemenliğinin bulunmadığı bir toplumu Fransa ile karşılaştırmak elbette ki olanaksızdır.

Bu nedenlerle Mareşal Pétain gibi kişiler tarafından dış etkenler ve olaylar göz önüne alınarak kurulan DGM'lerini ülkemiz için örnek göstermek yanlıştır.

S o n u ç :

1961 Anayasasının getirdiği temel hak ve özgürlükler ve bu hak ve özgürlüklerin halkımız tarafından on yıla yakın bir süre kullanılması, sermaye çevrelerini tedirgin etmiştir. Yabancı sermayenin desteğindeki bu çevreler, halkın uyanışı ve kendi haklarına sahip çıkmaya başlaması karşısında kendi sınıfsal çıkarlarına aykırı gördükleri bu gelişmeyi önlemek için bir taraftan baskı yöntemlerine başvururken, bir taraftan da Anayasayı ve yasaları değiştirme ve temel hak ve özgürlükleri kısıma yoluna başvurmuşlardır. 12 Mart faşizmi, bu planın uygulanması dönemi olmuştur.

DGM'nin kuruluşuna ilişkin Anayasa değişikliğinin bu dönemde yapılması bir rastlantı olarak düşünülemez. Sermaye çevrelerinin amaç ve düşünceleri kendi temsilcilerinin ağzında «Bu Anayasa lükstür» biçiminde ifadesini bulmuştur. 1961 Anayasasını halkımıza layık görmeyenler, bu temel yasanın tüm uygar ülkelerde benimsenen ilkelerini ortadan kaldırmak için her türlü çabayı göstermişlerdir. Mahke-

melerin bağımsızlığı, Hakim Teminatı, Tabii Hakim, Savunma Hakkı gibi ilkeler bunlar arasında ön planda gelmektedir. 12 Mart faşizmi döneminde siyasal iktidarı ellerinde bulunduranlar 27 Mayıs Anayasasını tümünden ortadan kaldıramadıkları için onun en önemli hükümlerini değiştirerek Anayasayı tanımaz hale getirmek yolunu tutmuşlardır. Böylece temel hak ve özgürlüklere ilişkin tüm hükümler değiştirilmiş, bu hak ve özgürlükler ya ortadan kaldırılmış, ya da kısıtlanmıştır.

Basının susturulduğu, Anayasa ve hukuk profesörlerinin cezaevlerine doldurulduğu, kamuoyunun elinin bağlandığı bir dönemde bu geriye dönük değişiklikleri yapmak, kişinin temel hak ve özgürlüklerini yokedecek oranda sınırlamak kolay olmuştur.

İşte DGM'nin kuruluşuna ilişkin yasa değişikliği böyle bir ortamda ve bu amaçlarla gerçekleştirilmiştir.

Bu mahkemeler, ceza adaleti açısından yargı kurumumuzu yaralayan en önemli öğelerden biri olmuştur. Yargının bağımsızlığı açısından hukukumuzda onarılması güç bir yara açan DGM'nin siyasal amaçlarla kurulmuş olağanüstü, özel mahkemeler olduğu kuşkusuzdur.

Bu mahkemelerin kuruluş yasası, Anayasanın: Mahkemelerin Bağımsızlığı, Hakim Teminatı, Tabii Hakim ve Savunma Hakkı ilkelerine tümünden aykırı düşmektedir.

Anayasa Mahkemesince biçim yönünden iptal edilen bu yasa hukuk açısından «yok»tur ve uygulanamaz. Yüksek Mahkemenin koyduğu bir yıllık süre, bir uygulama süresi değil, yasa koyucuya, isterse yeni bir yasa hazırlaması için tanınan bir zaman kazandırma süresidir. Yargıtay 9. Dairesinin bu konu-

daki olumsuz kararı yasanın ve Anayasa koyucunun amacına ters düşmektedir.

Anayasa Mahkemesi, DGM'nin kuruluş yasasını esas yönünden inceleyebilir ve iptal edebilir.

Cumhuriyet dönemi boyunca Adalet hizmetini amaç edinmiş genel mahkemelerin tecrübeli hakimlerine güvensizliğin bir ifadesi olan ve sıkıyönetimi sürekli hale getiren bu mahkemelerin, yargı organlarımız arasından çıkarılması Hukuk Devleti'nin ülkemizde yerleşmesi yönünde önemli bir hizmet ve adım olacaktır.

(Yeni Toplum, Temmuz 1976, Yıl 1, Sayı 8, sh. 3-16)

2. DEMOKRASİ VE DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ

AÇIK OTURUMA KATILANLAR:
Kemal TÜRKLER, Prof. Nevzat GÜRELLİ,
Prof. Öztekin TOSUN, Orhan APAYDIN,
Talip ÖZTÜRK
Yöneten : Şükran KETENCİ

Anayasa Mahkemesinin iptal ettiği Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasası 11 ekim 1976 günü, eğer bu tarihe dek yeni bir yasa çıkarılmazsa yürürlükten kalkacak. Ancak MC ortaklarının bu mahkemelerin yeniden kurulması için hazırladığı yasa tasarıları Meclis Komisyonunda görüşülmeyi bekliyor. Başbakan Süleyman Demirel DGM Yasası çıkarılmadan Meclislerin tatile girmeyeceğini açıklıyor. Bu arada çeşitli Anayasal kuruluşlar DGM'lerinin yeniden kurulmaması için yoğun bir kampanya açmış durumdadılar.

Türkiye'de kamuoyunu yakından ilgilendiren, özellikle demokratik hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasında çok etkin olacağı belirtilen Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasası Meclislerden geçerse, nasıl bir yargılamaya getirecektir? Bu mahkemelerin niteliği nedir ve neden çıkarılmak istenmektedir?

DGM'leri ile yakından ilgili ve yetkili çevrelerden DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler Ceza Hukuku ve Ceza Usul Hukuku Profesörleri Öztekin Tosun ve Nevzat Gürelli, İstanbul Barosundan Avukat Orhan Apaydın ve TÖB—DER'den Talip Öztürk, sohbet—Tartışma toplantısında bu çok önemli soruna nasıl yaklaşıyorlar?

● DGM'leri düşüncesi nereden doğdu? Neden bu mahkemelerin kurulmasına gerek görülüyor?..

TÜRKLER — Egemen sınıfın siyasal ve ideolojik en üst düzeyde örgütlenmesi olan devlet elindeki sınırsız olanaklarla karşıt sınıf ve katmanların sendikal ve siyasal iktidara yönelik hareketlerini zayıflatmak, saptırmak, geriletmek ve son durumda bastırmak için çalışır. Kapitalist düzenlerde bu eylem, azınlığın çoğunluğu dolaysız baskı altına almasıdır. Böylece işçi sınıfı ve tüm emekçilerin ittifak halinde iktidara yönelik mücadelesi, temelde burjuvazinin egemenliğine son vereceğinden, devletin güvenliğine karşı giriilmiş bir eylem olarak görülür. Bu eylemi geriletmek, bütünüyle bastırmak için egemen sınıflar iktidarı çeşitli araçlar kullanır. Herşeyden önce özgürlük demagogjisi yapan burjuvazi, bu baskıyı bir kılıfına uydurmak zorunluluğunu duyar. Siyasal, hukuksal yapı, Anayasa ve yasalar bu zorunluluğun belirlenişidir.

İlkel Kapitalizm

● O zaman bütün kapitalist ülkelerde DGM örneği ile karşılaşmak gerekmiyor mu?..

TÜRKLER — Yasaların baskıcı özellikleri ve bastırıcı gücü, işçi sınıfı ve emekçi halkın örgütlenme ve mücadele düzeyi ile orantılıdır. Örgütlülük ve siyasal

bilinç düzeyinin düşük olduğu, kapitalizmin geri ve bağımlı olduğu ülkelerde, egemen sınıflar siyasal—hukuksal yapının gereklerini yerine getirmeme, bu yapıyı daha da gericileştirme veya faşistleştirme olanaklarına sahiptirler. Örneğin ülkemizde 1961 Anayasası iktidarlarca uygulanmamıştır. Değiştirilmesi daha 1965 yılında AP'nin seçim programına alınmıştır. 1965 - 71 döneminde AP, emperyalist tekellere bağlı burjuvazinin iktidarını pekiştirmeye çalıştı. Bu nedenle «son Türk devletini korumak» sloganı temel felsefeleri oldu. Emekçi kitlelerin daha iyi yaşam, sömürsüz ve özgür, demokratik bir toplum düzeni için verdikleri mücadele «son Türk devletini yıkmaya yönelik bir saldırı bir isyan» şeklinde değerlendirildi. Bu bilinçli, sınıfsal bir değerlendirmeydi. Sömürsüz, baskısız bir toplumsal düzen, burjuvazinin egemenliğinin son bulması ve devletin yok edilmesi değil ama sınıfsal yapısının değişmesi demekti. Böylece burjuvazi «son Türk devletinden» kendi sınıfsal devletini anladığını açıkça ortaya koymuştur.

Zorba Devlet

Burjuvazinin en küçük toplumsal tavize yanaşmadığı, yanaşamadığı, sınıflararası çelişkinin alabildiğine keskin olduğu Türkiye'nin koşullarında bu tür devlet, zorba devlettir. Hiçbir yolla özgürlük ateşini söndüremiyen iktidar, kendi devletinin baskıcı niteliğini meşrulaştırmak zorunluluğunu duymaktadır. 12 Mart döneminde siyasal - hukuksal yapı buna göre yeniden düzenlenmiş ve 1961 Anayasası değiştirilmiştir.

● Kapitalist devlette iktidar güçleri değişmediğine göre, neden bu devleti koruyan yasaların değiştirilmesi gereği doğuyor?

TÜRKLER — Sosyal uyanış, ekonomik gelişmeyi aşılıyor. Bu durumda egemen güç özgürlüklerin kısıtlanması gereğini duyuyor. Burjuvazi kendi sınıfsal devletini korumak ve bu devletin, işçi sınıfı hareketi üzerindeki baskısını meşrulaştırmak için yıllar önce 141 ve 142. maddeleri çıkarmıştır. Ancak bu yasaların etkin bir şekilde uygulanması için, hukuksal yapıda bazı değişiklikler yapma gereğini duymuştur. 12 Mart sonrası yapılan Anayasa değişikliğinde 136. maddeye yapılan eklerle Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmuştur. Bu mahkemelerden amaç antidemokratik yasaklamaların daha etkin şekilde uygulanmasıdır.

İktidarın Aczi

DGM'nin kurulması, burjuvazinin iktidarı yürütmedeki acz ve beceriksizliğini kanıtlamaktadır. Burjuvazi baskıcı yasaları ve bu yasaları uygulamakla yükümlü mahkemeleri etkisiz bulmaktadır, DMG'leri, ekonomik, siyasal ve ideolojik derin bir buhran içine giren sermaye sınıflarının kendi sınıfsal iktidarlarını korumak için kurduğu açık baskı araçlarıdır. Burjuva devletini korumak, bu devletin sınıfsal yapısını değiştirecek, işçi sınıfının, örgütlü sendikal, demokratik, siyasal ve ideolojik mücadelesini bastırmakla eş anlamlıdır. Yani DGM yasa tasarısı yasalaştığı takdirde Türkiye yeni bir döneme girecek ve olağanüstü «sıkıyönetimsiz sıkıyönetim» dönemi açık bir şekilde başlayacaktır. DGM'leri açıkça, sosyalist gelişmeyi gereletmek için kurulmaktadır. Burada ilginç bir noktaya değinmek istiyorum. Devletin elinde çok geniş bir polis gücü ve güçlü bir silâhlı kuvvetleri vardır. Silâhlı eylemle Türkiye'nin düzeninin değiştirilmesi söz konusu değildir. Demek ki burjuvazi, demokratik yol-

dan Türkiye'nin düzeninin değişmesinden korkmaktadır ve sosyalist gelişim karşısında elindeki antidemokratik yasaları yeterli görünyerek, işçi sınıfı ve yandaş güçlerin bu antidemokratik yasalarla, fakat bağımsız olmıyan özel mahkemelerde yargılanmasını istemektedir..

Devletin Tarafsızlığı

Prof. Öztekin TOSUN — Bizim Anayasamız demokratik bir rejim göz önünde tutularak yapılmıştır. Sınıflararası dengeye dayatılmıştır. Devlet işçi ve patron sınıfı arasında tarafsız kalacaktır. DGM'leri ise bu düşünceye aykırı düşmektedir. Burjuvaziyi, patron sınıfını tutar nitelikte, faşizmi destekleyen mahkemeler olarak gözüküyor. Anayasa da aynı şekilde bozulmuştur. Aslında DGM'leri 12 mart sonrası bozulmuş olan Anayasaya dayanılarak çıkarılmıştır. Anayasada otoriter devlete kayış olarak birçok değişiklikler yapılmıştır. 136. maddeye eklenen 6. fıkrada DGM'lerinden yakındığımız bütün hükümler vardır. Bu nedenle teknik açıdan DGM'lerinin Anayasaya aykırılığını söylemek güç. Çünkü art niyet olduğu için Anayasanın içine ayrıntılar getirilmiş, istisnalar sokulmuştur. Bu nedenle aslında Anayasanın esas bakımından ilkelerine aykırı bu hükümlerin Anayasadā çıkarılması gerekmektedir.

● **Anayasaya giren DGM'leri ile ilgili hükümler Devlet tarafsızlığını nasıl bozuyor?**

Prof. TOSUN — DGM'lerini savunmak için Fransa'dan örnek gösteriyorlar. Fransa'da bir tek mahkeme vardır. İstenildiği zaman yenileri kurulamaz. Bizde istenildiği kadar artırılabilir. Fransa'da Yüksek Hakimler Kurulu aday gösterir, hakimler bu adayla-

rın arasından seçilir. Bizde ise tam tersi hükümet adayları gösteriyor. Yüksek Hakimler Kurulu bu adaylar arasından seçmek zorunda kalıyor. Hakimlerin bağımsızlığı açısından bu çok önemli bir fark. Fransa'da yargılama birliğine doğru bir gelişme olmuş, bir çoğu temizlenmiş, ayrı tek mahkeme kalmış. Bizde ise yargılama birliği varken, bu birliği bozma şeklinde bir başlangıç olarak ortaya çıkıyor. Bizde ilk soruşturma kaldırılmış. Fransa'da böyle birşey yok. Oysa sanık için ilk soruşturma bir güvencedir.

Tarafsızlığa Aykırı

Sanık hakimi red etmek isterse, red ile ilgili karda, reddi istenen hakim, içerde kalıyor. Bu tarafsızlığa aykırı birşey. Türkiye'nin başka hiçbir mahkemesinde bu uygulama yoktur. Bu nedenle DGM'lerine güven kalmamıştır. Geçmişteki uygulamada yargılananların mahkemeye hakaretleri, bundan doğmuştur. DGM'leri ile ilgili kamu oyuna yansıtılan pek çok eleştirinin yanında yazılı savunma usulüne de değinmek gerekiyor. Görülmemiş bir buluş. Ortaçağlarda böyle bir yazılı usul varmış. Hakimin okuyup okumadığını, ya da kendini vererek okuduğunu nasıl bileceksiniz? Bütün bunlardan başka getirilen disiplin yetkisi çok sert. Hücre hapsi bile veriliyor. Hücre hapsinin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri nedeni ile dünyada kaldırılması düşünülürken, sadece bir disiplin cezası olarak hücre hapsi verilebilmesi çok ağır bir hüküm. Yayın yasağı konması da bir başka ilginç ve Anayasaya aykırı düşen hükmü. Mübaşire hakaret bile, bu hükme göre yayın yasağı kapsamına sokulabilmekte.

İmtiyazlı Yargılama

Prof. Nevzat GÜRELLİ — DGM'lerini ele alırken

Devlet kavramından söze başlayalım. Devleti meydana getiren 3 kuvvetten biridir yargılama ve egemenliğe dayanan bir fonksiyondur. Bir tek millet varsa, yargıda tek egemen vardır. Devlette çeşitli sosyal güçler ayrı ayrı etkinse yargılama parçalanmıştır. Her imtiyazlı zümrenin ayrı bir yargılama gücü doğmuştur. Örneğin kölelerin ayrı, aristokratların ayrı mahkemelerde yargılanması gibi. Bu durumda her sosyal güç, yargılama fonksiyonu ile gücünü ortaya koymaktadır. Biz 1961 Anayasasında dahi yargılama birliğini sağlayabilmiş değiliz. Herşeyden önce bir askeri mahkemelerimiz vardır. Neden askeriye için ayrı bir maliye örgütü yok? Yargı ayrıcalığını açıklamaya olanak yoktur. Neden sivil bir hakim askeri yargılamaya gitmesin? Herhalde hakimler askeri disiplini anlamıyacak kadar geri zekâlı değildirler. Askeri mahkemeyi bir an için kabul etsek, askeri yargıtayın anlamı ne? Bir de idari mahkeme ile adli mahkemeleri ayırmışız. Çünkü bir bürokrasinin egemenliği söz konusudur. İdari işlemlerin yürümesi, iptal davalarının genel mahkemelerde açılmaması için hiçbir neden yoktur. Bunun yanında bir de Memurin Mahkûmatına Dair Kanun var. Yargılama birliği yok, şimdi bir de DGM'lerini kuruyoruz.

● DGM'lerinin arkasındaki güç?

Prof. GÜRELLİ — Diğer yargılama makamları nasıl bir egemenliğin ifadesi ise DGM'lerinde de sosyal bir güç aramak gerekir. Bu güç herhalde işçi sınıfının gücü değildir ve herhalde belli bir sosyal sınıfın çıkarlarını korumak, burjuvaziyi korumak için kurulmuş olması gerekir.

142. maddeye göre komünizm propagandası suçtu. Fakat pek çok kişi komünizm propaganda-

sı suçundan yargılanmaktadır. Faşizm propagandası suçundan yargılanan ise hiç olmamıştır. DGM'leri yetki alanına giren suçları gözönüne alırsak, devlet otoritesini belli bir yöne yöneltmeye yönelik olduğunu görürüz. DGM'leri 1960'lardan sonra başlayan ve 70'lerde canlilik kazanan sosyal çalkantıya bağlı olarak doğmuş ve hukuksal temeli Anayasanın temel ilkele-ri ile çatışarak Anayasanın içine konulmuştur. Anayasanın insan hakları ilkelerine, yargılama birliği ilkesine, uluslararası insan hakları anlaşmaları ilkele-rine tamamen terstir. Üstelik kuruluş gerekçesinde öne sürülen amacına da hizmet etmemektedir.

«Belli suçlar devlet güvenliğini tehdit ediyor, he-men cezalarsak ibret olur, tekrarlanmaz» deniliyor. Sanığı getirecek, delilleri toplayacak olan aynı kolluk kuvvetleri olduğuna göre, bir değişiklik olmayacaktır. Geçmiş uygulama bu mahkemelerde de davaların uzadığını göstermiştir. Hızlılık iş hacmi ile ilişkili bir olay. İşler çabuk yürüsün diye iş mahkemeleri, basın mahkemeleri kuruldu, bir sonuç elde edilemedi. So-nuç olarak amaca uygunluk, iş oportünitesi bakımın-dan da DGM'lerinin getirdiği bir sonuç yok. En isa-betli yol, hazır iptal edilmişken, bir daha kurulma-masıdır.

Hakim Sınıfların Tepkisi

Avukat Orhan APAYDIN — Benden önceki ko-nuşmacıların fikirlerine tümü ile katılıyorum. Huku-ku bir anlamda hakim sınıfların hükmetme aracı ola-rak düşünebiliriz. Hukuk bir de sömürülen sınıfların güçleri oranında elde ettikleri ödünlerden doğmuştur. 1961 Anayasası, daha önceki yıllarda küçük burjuva-zinin çabaları sonucu elde ettiği ödünlerden doğmuş-tur. 1960 sonrası ise işçi sınıfı hareketi güçlenmiştir.

İşçi sınıfının, halkın yanında yer alan fikirler ve bu fikirleri savunanlar sol gücü geliştirmişlerdir. Solun güçlenmesi karşısında ise hakim sınıflar 12 Martı getirdiler. 12 Mart darbesi, sol güçlenmeye karşı hakim sınıfların bir tepkisi idi. Bir diğer anlamda zorla verilen ödünlerin geri alınması oldu. Birçok hakla birlikte DGM'lerinde, zorla alınan haklar geri verildi.

DGM'lerinin getirdiklerine gelince; herşeyden önce DGM'leri hukuk devletinde yeri olmıyan kuruluşlardır. DGM'leri yargı birliğini bozma yanında, temel haklar açısından da, hakimlerin tarafsızlığı ilkesi açısından da Anayasamızın ilkelerine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırıdır. Bağımsız mahkeme niteliğini taşımamaktadır. Yargı yetkisini kullanacak kuruluşların bağımsız olması zorunluluğu vardır. Bağımsız olmıyan, olamıyacak bir kişi yargı yetkisini kullanamaz. DGM'lerinin hakimleri siyasal iktidarlar tarafından atanmaktadır.

Faşizmin Aşaması

● Bu nitelikleri ile DGM'leri yasalaşabilir mi?

APAYDIN — Bir oldu bitti karşısında kalınabilir. Tasarının Meclis Komisyonunda görüşülmemiş olması bir güvence değildir. Çünkü daha önce verilmiş tasarılarından yararlanılarak, «45 gün içinde görüşülmeyen tasarının doğrudan Meclise getirilebilmesi» olanağından yararlanılarak doğrudan Meclis gündemine getirilebilir. Bu bakımdan bu mahkemelere karşı olan tüm güçlerin bir oldu bittiye karşı çok uyanık olmaları gerekiyor. Bir oldu bitti halinde ne olacağına gelince; Sınıf çatışması içinde DGM'leri işçi sınıfı hareketine karşı kullanılacaktır. Yargı güvencesi herkes için kaldırılmayacaktır. Çünkü hakim sınıflar da suç işler ve çıkarları yönünden sivil mahkemeler koruna-

caktır. Önemli olan sol hareketi durdurmaktır. İşçi sınıfının yanında fikir savunanlar, bu mahkemelerde faşist baskı altında kalacaklardır. DGM'leri faşizmin çok ileri bir hareketi olacaktır. Geçmişte bu mahkemelerin çok yoğun bir terör estirememiş olması, o zaman bu mahkemelere atanan hakimlerin niteliğinden, aralarında tarafsız kişilerin de bulunmasından ileri gelmiştir. Tarafsızlar direndiler.

Fakat bu mahkemelerin yeniden kurulması halinde ülke çapında terör esecektir. Çünkü yeni hakimler MC hükümeti tarafından atanacaklardır. Seçim öncesi düşünce özgürlüğü çok önemli ölçüde kısıtlanacak, özellikle demokratik işçi örgütleri üzerinde çok önemli baskılar olacaktır. Ne yapılabileceğine gelince? Bu bir güçler dengesidir ve ezilmek istenen sınıfların mücadelesi, güçler dengesini kendi yönünde etkileyebilirse bu mahkemeler kurulamayacaktır. Anayasa emri olduğu yolundaki savunma da geçerli değildir.

Çünkü Anayasa'da DGM'leri ile ilgili suçlar yasalarda yer aldığına göre, Anayasa'da iktidarlara sadece bu mahkemeleri kurabilme konusunda bir yetki verilmiştir. Bir emir değildir. Yasayı çıkarmak zorunda olmadığı gibi, yasanın olması halinde dahi mahkemeleri kurup kurmamakta serbesttir.

TALİP ÖZTÜRK — TÖB—DER adına, hukukçuların ve işçi sınıfının en yetkili örgütünün temsilcisinin bulunduğu bir toplantıda, bana, bu görüşlere katıldığımızı ve işçi sınıfının öncülüğünde, DGM'lerinin kurulmaması için yapılacak her girişimi destekliyeceğimizi söylemekten başka bir iş kalmıyor. Sadece bizi DGM'lerinde yargılamaya götüren ve bu mahkemelerin yeniden kurulması halinde götürecektir olan sistemden

söz etmek istiyorum. Öğretmenlerin başında, Demoklesin kılıcı gibi duran, disiplin kurulları oturmuştur. Aydın emekçiler olarak bazan her yerde satılan bir kitabın elimizde bulunması, öğrenciye verilen dersle ilgili bir kitap, ya da not disiplin kovuşturmasına neden olmaktadır. Tek kelime ile faşist nitelikteki bu kurulların yaptıkları kovuşturma sonunda, tamamen faşist nitelikteki kararlar ve raporlarla kendimizi DGM'lerinin karşısında buluyoruz.

(Cumhuriyet, 6 Temmuz 1976)

3. DGM SORUNU

Orhan APAYDIN

1950 yılında Roma'da imzalanan İnsan Hakları ve Ana Özgürlüklerini Koruma Sözleşmesinin» 6. maddesi «Yasal, tarafsız ve bağımsız bir mahkeme tarafından yargılanmayı istemek hakkı»nı temel bir hak niteliğinde kabul etmiştir. Türkiye, bu sözleşmeye imza atan devletler arasındadır. Bir mahkemenin tarafsız ve bağımsız olmasının «onsuz olmaz (Sine quanon)» koşulunu, yargıçlarının atanma veya görevden alınmalarının yürütme organının elinde olmaması oluşturur. Yargıçların atanmasında siyasal iktidarların etkisi bulunan yargı kuruluşlarının tarafsız ve bağımsızlığından söz edilemez. Bu nitelikte kuruluşlar «mahkeme» kavramı ile de açıklanamaz. Gerçekten 1961 Türk Anayasası, 7. maddesinde «yargı yetkisinin Türk ulusu adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı» ilkesini kesin ve açık bir yazımla belirtmektedir. 124. maddede ise, yargıçların atanmalarının bağımsızlık ilkesine göre, düzenleneceği öngörülmüş ve bu yetkiyi kullanmak üzere Yüksek Hakimler Kurulu oluşturulmuştur.

1961 Anayasasının demokratik niteliklerini Türk ulusu için lüks sayan faşist anlayış, 12 Mart dönemin-

de düşünce özgürlüğünü boğmak amacıyla yargı organının bağımsızlığını güvence altına alan Anayasal ilkelere de saldırıya geçmiştir. Sıkıyönetim rejimini «parlamentar bir faşizmde» sürdürmek isteyenler, sıkıyönetim mahkemelerinin yerini, yargıçlarının atanmasında iktidarın söz sahibi olduğu sürekli olarak çalışacak siyasal mahkemelerle doldurmak istemişlerdir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri, bu anlayışın ürünüdür. Bu tür kuruluşların demokratik düzenle bağdaşmayacağı biçiminde ileri sürülen itirazları karşılamak için de, Fransa'da de Gaulle'ün otoriter yönetiminde kurulan Devlet Güvenliği Mahkemeleri örnek olarak gösterilmiştir. Fransa gibi, özgürlükçü bir ülkede bile varlığını sürdüren bir mahkeme modelinin Türkiye'de kurulmasının demokrasiye aykırı sayılamayacağı demagogisi kamuoyuna yansıtılmıştır.

Yabancı bir ülkenin kendisine özgü koşullarının Türkiye'de geçerli olamayacağı gerçeğini bir yana bırakarak önce bir yalanı açığa çıkarmakta yarar vardır.

Ülkemizde kurulan DGM türü mahkemelere faşist İspanya dışında Avrupa kıtasında hiçbir ülkede rastlanamaz. Gerçi Fransa'da «devlete karşı işlenen bazı suçları» yargılamak üzere Devlet Güvenliği Mahkemeleri adı altında bir kuruluş 1960'larda oluşturulmuştur. Ancak bu kuruluşun mahkemelerin bağımsızlığı ilkesi yönünden Türkiye'deki DGM'lerle benzerliği yoktur.

Fransız DGM'si, çeşitli özel ve askeri mahkemelerde görülmekte olan siyasal davaların bir mahkemede toplanması amacıyla kurulmuştur. Gösterilen amaç, bizde olduğu gibi, bağımsız adliye ve tabii hakimde yargılanmak hakkını ortadan kaldırmak değil, yargı birliği ilkesini korumaktır. Bu mahkemenin yargıçla-

rının atanmasında ise, hükümet değil Fransız Yüksek Hakimler Kurulu söz sahibidir. Gerçekten 15 ocak 1963 tarihli yasanın 2. maddesi gereğince, mahkemenin başkanı ve sivil üyeleri Yüksek Hakimler Kurulunun gösterdiği adaylardan hükümet kararnamesiyle atanmaktadırlar. Mahkemenin işleyişinde ise, gözaltı süreleri ve savunma hakkı yönünden bizdeki antidemokratik sınırlamalar söz konusu değildir. Örneğin gözaltı süresi en çok 8 saat olup iki kez ikişer gün uzatılabilir. Sanıkların ve müdafilerin duruşmadan çıkarılarak yokluklarında yargılama yapılabilmesi olanğı bu mahkemelerin işleyişinde bulunmamaktadır. İlk soruşturma yetkisi de, savcıya değil yargıca verilmiştir. (Juris - Classuer de Procédur Pénale, 8. ek).

Türkiye'de DGM'lerde görev yapacak yargıçların atanmasında siyasal iktidar söz sahibidir. Yüksek Hakimler Kurulu, hükümetin göstereceğı adaylar arasından seçim yapmaktan öteye bir yetkiye sahip değildir. Bu mahkemelerde savcılara, yargıca ait olan soruşturma yetkileri tanınmış, gözaltı süresi 15 güne kadar çıkarılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve işleyiş yasa-sını iptal etmesinden sonra yeni bir yasa 11 ekim 1976 gününe kadar çıkarılamadığı takdirde DGM'ler kendiliğinden ortadan kalkacak, ellerindeki dosyalar bağımsız adliyeye gönderilecektir. MC iktidarı önümüzdeki günlerde, zamanlama bakımından ortaya çıkarmakta ve abartmakta etkili olduğu kuşkusuz olan olaylardan yararlanarak, DGM'lerin çalışmalarını daha da geniş kapsamlı olarak sürdüreceğ bir yasanın Parlamento-nun tatile girmesinden önce çıkarılması çabasıındadır.

Bugünkü DGM'lerin yargıçları 12 Mart döneminin son hükümeti tarafından atanmıştır. Şimdi ise, yeni bir yasa çıkarıldığı takdirde DGM yargıçları MC ikti-

darınca seçilecektir. Görev ve yetki kapsamı daha da genişletilecek olan bu mahkemelerin, düşünce ve örgütlenme özgürlüklerini ortadan kaldırıcı bir uygulamaya gireceklerinden kuşku duyulmamalıdır. Basın suçları, TCK'nun 142. maddesi yoluyla bu mahkemelerde yargılanacaktır. İlerici işçi sendikalarının yöneticileri, TCK'nun 141. maddesinin yorumu genişletilerek bu mahkemelere gönderilecektir.

MC iktidarının seçeceği yargıçlardan kurulu yeni DGM'lerin ülkemizde demokratik anayasal düzeni Parlamenter faşizme dönüştürmekte etkileri büyük olacaktır. Bu bakımdan tüm demokratik güçlerin birleşme ve dayanışma içinde anayasal ve yasal direnme haklarını sonuna kadar kullanarak yeni yasanın çıkarılmasını önleme savaşımını vermeleri gün geçirilmeden yerine getirilmesi zorunlu tarihsel bir görev sayılmalıdır.

(Cumhuriyet, 13 Haziran 1976)

IV

DGM'YE HAYIR!

1. İŞÇİ SINIFINA VE KAMUOYUNA DİSK'İN UYARISI

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ «SİKİYÖNETİMSİZ SİKİYÖNETİM» DEMEKTİR

Sermaye sınıflarının emriyle MC iktidarı Anayasa Mahkemesinin Ekim 1975'de iptal ettiği Devlet Güvenlik Mahkemesi yasasının yenisini Meclislere getiriyor.

Devlet Güvenlik Mahkemeleriyle MC İktidarının İki Amacı var :

a) Büyük sermayenin aşırı sömürü, aşırı kâr ve aşırı baskı düzenini pekiştirmek.

b) Bu düzene karşı mücadele eden işçi sınıfı hareketini, DİSK'i, tüm ilerici örgüt ve kişileri olağanüstü mahkemelerde yargılamak, susturmak, ezmek ve böylece halkın bilinçlenmesini önlemek.

1 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ İŞÇİ SINIFININ SENDİKAL, SİYASAL VE DÜŞÜNSEL MÜCADELESİNİ HEDEF ALIYOR.

DGM kurulduğu takdirde :

a) Ücretleri zamanında vermeyen işverene karşı her hangi bir eyleme girişen işçiler,

b) İşverenin kaba baskısına ve hakâretine karşı tepki gösteren işçiler,

c) Her hangi bir sendikal toplantıda işçi sınıfının çıkarları doğrultusunda veya mevcut yasaları eleştiren temsilci, baştemsilci, diğer sendika yöneticileri ve konuşmacı üyeler,

d) Uygulanmayan toplu sözleşmenin uygulanması için işyerinde pasif direnme gösteren işçiler,

e) Yasal bir greve sokulan bir ajanın üzerinde bulunan veya kullandığı bir silâh yüzünden tüm grevci işçiler ve sendika yöneticileri,

f) İşyerine sahtecilikle sokulan sarı sendikalara karşı DİSK'i koruma mücadelesi veren işçiler,

g) İşten atılan veya saldırıya uğrayan arkadaşları için direnen işçiler,

h) Başka bir işyerindeki kardeşleriyle dayanışma içine giren işçiler,

i) Hiç bir neden göstermeden veya uydurma bir nedenle işverenin suçladığı işçiler,

j) MC iktidarının «milli güvenliğe aykırı» bulunduğu grevlere katılan işçiler,

k) Herhangi bir nedenle, kısa süreli olsa da işi yavaşlatan veya üretimi durduran işçiler,

l) Sarı sendika komandolarının saldırısına karşı koyan işçiler,

m) Ve genel olarak 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yasasıyla ilgili «suç» ların kapsamına giren işçiler, tutuklanıp Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanacaklar.

İşçi sınıfının özgürce düşünme ve örgütlenme hakkını yasaklayan Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin daha sert ve süratli bir biçimde uy-

gulanması DGM'nin önde gelen amaçları arasındadır.

2 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ SUÇU NE OLURSA OLSUN TÜM EMEKÇİ HALKIMIZI, TÜM İLERİCİ KİŞİ VE ÖRGÜTLERİ YARGILAYACAKTIR.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulduğu takdirde:

a) Suç olarak nitelenen herhangi bir işçi eylemini sözle veya basın-yayın yoluyla destekleyenler,

b) Bu gibi eylemlerle dayanışma içine giren işçiler, emekçiler, aydınlar, örgütler,

c) İşçi sınıfının bilinçlenmesi için çıkan tüm yayınlarda, yapılan konuşma ve toplantılarda, verilen demeçlerde, basılan bildirilerde suç unsuru bulunduğu iddia edildiği takdirde, bu suçu işleyen sendika yöneticileri, aydınlar, gazeteciler, yazarlar,

d) Anayasa Mahkemesinin görevleri arasında bulunmasına rağmen, suç niteliğinde görülen herhangi bir yayında, gösteride bulunan siyasal parti yönetici ve üyeleri,

e) Bu sömürü, kâr ve baskı düzenine, siyasal iktidara karşı gösteride bulunan tüm örgüt yönetici ve üyeleri,

f) Kasıtlı ve maksatlı bir ihbar üzerine haberi olmadan kendisine ait olmayan posta, radyo, telefon gibi tüm haberleşme araç ve gereçleri üzerinde veya evinde yakalanan vatandaşlar hırsızlık suçundan,

g) Yasal bir gösteri veya toplantıda bir kişi veya küçük bir grubun kasıtlı bir şekilde olay çıkarması, bozgunculuk yapmasını bahane ederek bu gösteri veya toplantıyı düzenleyen yöneticiler ile bunlara katılanlar,

h) Demokratik kuruluşların genel kurullarında ajan veya bozguncuların önceden plânlanmış olaylar

çıkarması nedeniyle, bu genel kurulu düzenleyen örgüt yönetici, üye ve delegeleri,

i) Genel olarak 12 Mart olağanüstü baskı döneminde anti-demokratik bir öze sokulan 171 sayılı toplantı ve gösteri yürüyüşü yasası ile 1630 sayılı dernekler yasasının suç diye nitelediği davranışın içine girerler, özellikle ilerici örgüt ve kişiler, Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanacaklar.

3 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ SİYASAL İKTİDARA BAĞIMLI MAHKEMELERDİR VE ANAYASAYA AYKIRIDIR.

DGM Anayasa'nın 7 nci maddesine aykırıdır. Bu maddeye göre: «Yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.»

a) DGM hâkimleri siyasal iktidarın seçeceği hâkimler arasından atanacak ve böylece iktidar kendi politikasına uygun düşen kişileri seçmiş olacaktır.

b) Hâkimlerin görev süresi üç yıla sınırlandırılmıştır. Görevden alınmak korkusundan dolayı bu hâkimler tarafsız ve siyasal iktidara ters düşen doğru kararlar veremeyecektir.

c) DGM'de askeri hâkimler vardır. Terfi ve kıdem durumları, komutana bağlı olan bu hâkimlerin komutana ters düşen karar vermesi düşünülemez.

Hâkimleri siyasal iktidar tarafından seçilen ve hâkimlik güvencesi olmayan DGM, MC iktidarına bağımlıdır ve onun yerine gelecek diğer gerici iktidarlara da bağlı olacaktır. İktidarın suçladığı eylem ve düşünceleri yargılayacaktır.

DGM Anayasa'nın 32. maddesine de aykırıdır. Bu maddeye göre: «Bir kimseyi tâbi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran

yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.»

Oysa:

a) DGM'nin kapsamına giren suçları işleyenler tâbi olduğu mahkemede değil, DGM'de yargılanacaklardır.

b) Bu nedenle, 32. maddeye rağmen, DGM «olağanüstü mahkemelerdir».

c) Bağlı olduğu şehirde DGM yoksa, suçlu görülen vatandaşlar en yakın DGM'de yargılanacaklardır.

4 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ KURULDUĞU TAKDİRDE MEVCUT MAHKEMELERİN YETKİSİ KALMAYACAK.

DGM'nin kapsamına girecek olan Türk Ceza Kanunu maddeleri, DGM yasa tasarısının 9. maddesinde şöyle gösterilmiştir:

Madde 9. — Devlet Güvenlik Mahkemesinin görevine giren suçlar şunlardır.

A) Türk Ceza Kanunun 125 ila 141 nci maddelerinde, 146 ila 157 nci maddesinde 163 ncü maddesinin bir, iki ve üçüncü fıkralarında ve 168, 169, 171 ve 172 nci maddelerinde yazılı suçlar.

B) Devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğü, hür demokratik düzen ve nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyet aleyhine işlendikleri ve doğrudan doğruya Devlet güvenliğini ilgilendirdikleri takdirde, aşağıda yazılı suçlar.

1 — Türk Ceza Kanunun 142, 143, 144, 145, 158, 159 ve 162 nci maddelerinde ve 163 ncü maddesinin dört, beş ve altıncı fıkralarında ve 164, 165, 166, 174, 179, 180, 188 nci maddelerinde, 191 nci maddenin ikinci fıkrasında, 193 ncü maddenin ikinci fıkrasında

ve 201, 234, 235, 236, 241, 242, 254, 255, 256, 257, 258, 264, 271, 296 ncı maddelerinde; 311 ila 315 nci maddelerinde; 369 ila 374 ncü maddelerinde; 376 ila 382 nci maddelerinde; 384 ila 388 nci maddelerinde; 390 ila 394 ncü maddelerinde; 401 ve 403 ncü maddelerinde; 448 ila 452 nci maddelerinde; 464 ncü maddesinde; 495 ila 500 ncü maddelerinde; 512 ve 517 nci maddelerinde yazılı suçlar;

2 — Devlete ait posta, telgraf, telefon, radyo, telsiz ve televizyon gibi bilcümle haberleşme araç, gereç, tesis ve tellerine karşı işlenen hırsızlık suçları;

3 — 10.2.1963 tarih ve 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti hakkında Kanunla, 15.7.1963 günü ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununda ve 22.11.1972 gün ve 1630 sayılı Dernekler Kanununda yazılı suçlarla, 10.7.1963 tarih ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar hakkındaki Kanunun değişik 12 nci maddesinde yazılı suçlar;

Yukarıda belli edilen suçları işleyenler, bu suçların soruşturmalarında emirleri yapmayanların işledikleri suçlar, bunların suçlarına iştirak edenler, sıfat, meslek ve memuriyetleri ne olursa olsun Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanırlar.

Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatı ile görevleri ile ilgili suçlardan dolayı yargılayacağı kişilere ilişkin 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkında Kanunun 20 nci maddesinin 3 numaralı bendi hükümleri saklıdır.»

Aynı «suç» lara bakan mevcut mahkemelerin dışında DGM'nin kurulmak istenmesi, olağan mahkemelerin halkın bilinçlenmesini engelleyemediğini gösteriyor. Böylece MC iktidarı, yetersiz gördüğü bu mahkemelerin hakimlerine de yeterli güveni duymadığını göstermiş oluyor.

MC iktidarı, DGM'lerini kullanarak işçi sınıfının ve emekçi halkın bilinçlenmesi doğrultusunda yapılan çalışmaları daha süratli bir şekilde ve anında bastırmak istiyor.

5 — DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİNDE SAVUNMA GÜVENCESİ ORTADAN KALDIRILMAKTADIR.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulduğu takdirde:

a) Mahkemenin hoşuna gitmeyen bir tutum içinde bulunan kişi, duruşmadan çıkartılarak, gıyabında karar verilebilecektir.

b) Mahkemeye ters gelen bir savunma yapan veya mahkemenin benimsemediği bir biçimde konuşan, davranan «sanık» avukatı duruşmadan çıkartılabilecektir.

c) Özellikle sendikal, siyasal ve düşünsel açıdan suç diye nitelenen davranışlar üzerinde ön soruşturma yapma hakkı, başta bu konular üzerinde uzmanlaşmış polis büroları olmak üzere, mahalli kolluk kuvvetlerine bırakılabilmektedir.

Böylece sanık sayılan kişi daha başında hukuk ve adalet kavramıyla ilgisi olmayan kişiler tarafından mahkûm edilmekte ve iktidara bağlı DGM tarafından cezalandırılabilmektedir.

6 — MC İKTİDARI DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİYLE EMEKÇİDEN YANA İLERİ DEMOKRATİK DÜZEN MÜCADELESİNİ EZMEK İSTİYOR.

Büyük sermaye, emrindeki MC iktidarını, sarı sendikaları, işgal altındaki TRT'yi ve kiralık faşist canileri kullanarak işçi sınıfı hareketini, DİSK'i, tüm

ilerici örgütleri tasfiye etmek için Devlet Güvenlik Mahkemelerini kurdurmak istiyor.

DGM insanca bir yaşam, demokratik ve özgür bir düzen için mücadele verenleri, başta işçileri sermaye sınıflarının, işverenlerin eli kolu bağlı kölesi yapmak için kurulacaktır.

DGM «sıkıyönetimsiz sıkıyönetim» demektir.

Böyle bir ortamda sömürü ve baskı azgınlaşacak, faşist tipte yeni yasalar çıkartılarak, mevcut cezalar arttırılacaktır.

DİSK'in elini kolunu, sesini bağlamak demek, başta DİSK üyeleri olmak üzere işçi sınıfımızın hızla yoksullaşması ve karanlıklara gömülmesi demektir.

Haziran 1970'de de büyük sermayenin iktidarı DİSK'i tasfiye etmek için 274 ve 275 sayılı yasaları değiştirmek istemişti. Ancak, işçi sınıfımız gösterdiği tepkiyle yapılan değişikliklerin Anayasa Mahkemesinde iptal edilmesini sağlamıştı. Ancak 274 sayılı sendikalar yasasını değiştirmek suretiyle DİSK'i ve DİSK üyesi sendikaları ortadan kaldırmayı başaramayanlar, bu gün aynı amaçla bir başka yol denemektedirler. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulması DİSK ve DİSK üyesi sendikaları yok etme amacına dayalıdır. Bugüne kadar işçi sınıfının, emekçi halkımızın sendikal, demokratik ve siyasal hareketini tehdit eden DGM kadar büyük bir tehlike görülmemiştir.

Biz DİSK olarak, en azından insan hak ve özgürlüklerini ayaklar altına alan DGM yasa tasarısının Meclislerden çıkmasına karşı tüm hukukçuların, tüm ilerici Demokratik örgüt ve kişilerin demokratik ve Anayasal haklarını kullanmaya kararlı oldukları inancındayız.

1 — Devlet Güvenlik Mahkemeleri,

2 — DİSK'in örgütlü olduğu işyerlerindeki işçiler üzerinde yoğunlaşan faşist komando saldırıları,

3 — DİSK'e bağlı sendikalara toplu sözleşme yetkisi verilmemesi için gerekli yerlere gizli emir ve talimatların verilmiş olması,

4 — Halk hizmetinden kopuk ve MC iktidarının gerici, faşizan politikası doğrultusunda halkın şartlanması için yayın yapan TRT,

konularını, tabanın söz ve karar sahibi olma ilkesi açısından görüşüp karara bağlamak amacıyla DİSK, tüm işçi kardeşlerimizi temsil etme durumunda olan ve DİSK Yürütme, Yönetim, Denetim ve Onur Kurullarıyla, DİSK üyesi sendikaların yürütme ve yönetim kurulları ve yurt çapındaki tüm temsilci ve baştemsilcilerinden oluşan DİSK Genel Temsilciler Meclisini toplantıya çağırmıştır.

(DİSK Ajansı, Özel Sayı, 5.7.1976)

2. DGM KANUNU ÖNLENMELİDİR

Behice BORAN

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı

«Devlet Güvenlik Mahkemelerinin 1961 Anayasasına, genel hukuk anlayışına aykırı, anti-demokratik nitelikleri üzerinde oldukça duruldu, tartışıldı, kamuoyuna açıklandı. Bütün bu tesbitlerden çıkan temel sonuç, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşunun Anayasanın, mevcut hukuk düzeninin dışına ve üstüne çıkmak girişimi olduğudur. 1961 Anayasasında yapılan değişiklikler arasında 136. maddeye Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna ilişkin hükmün eklenmiş olması bu yargımızı cerhetmez. Devlet Güvenlik Mahkemeleri 1961 Anayasasının demokratik özgürlükler anlayışına, yargı birliği ilkesine aykırıdır. 1961 Anayasasında yapılan değişikliklerin Anayasa'nın temel ilkelerine uygun olup olmadığı ise kendi başına ayrı bir sorundur.

Bu mahkemelerin kurulması ve işlemeye koyulmasıyla ülkemizde birbirinden ayrı iki hukuk sistemi yaratılmıştır. Şöyle ki, birincisi, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin suç olarak niteleyip yargıladığı bütün fiil ve hareketleri, olayları yargılama yetkisinde olan ve yargılayagelmiş bulunan mahkemeler esasen

vardır ve görev yapmaktadır. Başka mahkemelerin yetkisine girmeyip de açıkta kalmış olan bunun için de Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasına lüzum gösteren «suç»lar yoktur.

İkincisi, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yetkileri öyle genel, kapsamı ve içeriği belirsiz terimlerle tarif edilmiştir ki, istenirse bu yetkilerin içine sokulamayacak ve Devlet Güvenlik Mahkemelerince yargılanamayacak suç yoktur. Bunun için altını çizerek diyoruz ki, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Anayasa ve mevcut hukuk düzeninin dışına ve üstüne çıkma girişimidir ve bu girişimle ülkemizde ikili hukuk ve yargılama sistemi yaratılmıştır. Görev tayini konusunda Devlet Güvenlik Mahkemelerine diğer mahkemelere tanınmayan üstün ve kesin bir yetki tanınmış olması da bunun bir belirtisidir.

Bu niteliğiyle Devlet Güvenlik Mahkemeleri demokratik hak ve özgürlükler için, işçi ve emekçi sınıfların politik ve ekonomik mücadelesi için, tüm ilerici, demokrat güç ve hareketler için en büyük tehdittir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri olağanüstü durumlar için olağanüstü mahkemeler olarak öngörül-müş olan sıkıyönetim mahkemelerinin olağan durumlarda da sürdürülebilmesi için icat olunmuş ve bu nedenle de sıkıyönetim mahkemelerinden bile daha anti-demokratik kurumlardır.

Burjuvazi ve onun iktidarları Türkiye'de her zaman kısıtlı kalmış olan demokratik hak ve özgürlükleri Anayasa'yı tekrar tekrar değiştirerek, diğer çeşitli kanunların anti-demokratik niteliğini ağırlaştırarak daha da sınırladıkları halde istedikleri «rahata» kavuşamadılar. Demokratik güçleri iyice kısıtıracak demir çemberi yaratamıyorlardı bir türlü. Çözümü Devlet Güvenlik Mahkemelerini kurmakta gördüler.

Böylece, burjuvazi ve iktidarları kovuşturma ve yargılama alanında sıkıyönetim mahkemelerinden bile daha geniş kapsamlı bir araca kavuştular.

Suç diye nitelenecek bütün fiil ve hareketlerin Devlet Güvenlik Mahkemelerince ele alınıp yargılabileceği bir durum mevcut olmakla birlikte, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşu asıl işçi sınıfının politik ve ekonomik hareketini hedef almaktadır. Bu arada, diğer demokratik, ilerici güçler, hareketler, örgütler de vurulmaya açık duruma gelmektedir.

Anayasa, iktidarda veya muhalefette olsunlar demokratik rejimin vazgeçilmez unsurları saydığı siyasi partileri diğer derneklerden ayırmış, onları Anayasa güvencesi ve koruması altına almıştır. Bunların hangi şart ve hallerde kapatılabileceğini bir Anayasa maddesi ile hükme bağlamıştır. Dernekler kanunundan ayrı olarak bir siyasi partiler kanunu çıkarılmış ve bu kuruluşlara ve yetkililerine uygulanacak kovuşturma ve yargılama usulleri ayrıntılarıyla tesbit edilmiştir. Oysa şimdi Devlet Güvenlik Mahkemeleri parti tüzel kişiliklerini, programlarını, parti organlarını oluşturan parti yetkililerini yargılamak yoluna girmişlerdir. «Devlet Güvenlik Mahkemeleri tüzel kişi olarak partiyi yargılamıyor, gerçek kişileri, partileri yargılıyor» demek bir kaçamak olmaktan öteye gitmez. Kişiler, kişisel davranışlarından ötürü değil, tüzel kişiliğe ilişkin suç isnatlarıyla yargılanıyorlar. Zaten savcı açıkça dava, «bir siyasi partinin yasalara aykırılığı davasıdır» diyor ve partinin programının tartışılacağını belirtiyor. Oysa bir partinin yasalara aykırılığı ve programında suç unsuru olup, olmadığı kesinlikle Anayasa Mahkemesinin yetkisine giren hususlardır.

Bu durumda, Anayasa'nın siyasi partilere ilişkin hükümleri ve Siyasi Partiler Kanunu işlemez hale getirilmiş, fiilen ortadan kaldırılmış olmaktadır. Artık siyasal hayata ilişkin olarak Anayasal düzenden söz etmenin anlamı kalmamıştır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri işçi sınıfının ekonomik mücadelesini de mevcut diğer kanunlara bırakmamaktadır. İşçi-işveren ilişkileri ve işçilerin girişecekleri eylemler hemen her yönden bu mahkemelerin yetki sınırları içine sokulabilmektedir. 274-275 sayılı kanunları değiştirmeden, sıkıyönetim ilan edilmeden de işçi sınıfının ekonomik mücadelesi ve sendikal hareketi daha sıkı bir biçimde baskı altına alınmak istenmektedir.

Egemen sınıf burjuvazi ve müttefikleri sömürü düzenini sürdürebilmek, ellerinden geldiğince artık değer oranını yükselterek sürdürebilmek için bir baskı rejimini demir çember gibi topluma geçirmek çabasındadırlar. Devlet Güvenlik Mahkemeleri bu çemberin önemli bir parçasıdır. Bu çemberi kırmak işçi sınıfının ve tüm demokratik, ilerici kuruluşların, akımların, kişilerin ileri görevidir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri kanununun geçirilmesi önlenmelidir.

(Yürüyüş, 13 Temmuz 1976, Sayı, 66)

3. TSİP: DGM'LERİNE KARŞI MÜCADELEMİZ SONUNA DEK SÜRECEK

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Başkanlık Kurulu 9 Temmuz 1976 günü yayınladığı bildiride 1961 Anayasasının referandumla kabul edilmesinin 15. ci yıl dönümü nedeniyle özetle şunları söylemiştir:

«15 yıl önce bugün 1961 anayasası seçmen kitle-
sinin yüzde 66 oyunu alarak kabul edilmişti. Nisbi de-
mokratik ilkeler taşıyan bu anayasa daha sonra 12
Mart faşist rejimler tarafından geriye doğru değışti-
rildi. Toplumsal dinamikler ve geniş emekçi yığınla-
rı 1961 Anayasasını daha ileriye götürmek, ve demok-
ratikleştirmek gereğini dayatırken, gerici egemen çı-
kar çevreleri ülkemizdeki sosyal uyanışı boğmak,
yükselen siyasal-demokratik-ekonomik işçi sınıfı ve
emekçi halk hareketini bastırmak, düşünce ve örgüt-
lenme özgürlüğünü büsbütün yoketmek için 1961 Ana-
yasasına bile tahammül edemediler ve bu Anayasa-
nın çok önemli 60 maddesini gerici yönde değıştirdi-
ler. 12 Mart faşizmi sırasında yapılan bu değışiklik-
lerden en önemlisi, Anayasa Mahkemesinin, anayasa
değışikliklerini öz yönünden (esastan) iptal etme yet-
kisinin kaldırılması idi. Böylece Halkoyuyla Anayasa
Mahkemesine verilen bu yetki seçmenlerin çoğunlu-

ğunun iradesine rağmen ve buna karşı olarak mebus parmaklarıyla geri alındı.

Bu gerici anayasa değişiklikleri içinde hukuk dışı, demokrasi ve insanlık düşmanı ilkeler ve kurumlar getirildi. Devlet Güvenlik Mahkemeleri 12 Mart faşizminin baskı ve açık terörünü, demokrasi düşmanlığını sürdürmek amacıyla kurulan kurumların başında geliyordu. Ve bugüne dek gösterdiği icraatıyla tekelci sermayenin emperyalist ağababaları ile içteki diğer ortaklarının sömürge egemenliğini daha da despotlaştırma misyonunda olduğunu kanıtladı.

Partimiz kurulduğu günden beri Devlet Güvenlik Mahkemelerinin ilgasını halkımızın en acil taleplerinden birisi olarak göstermiş ve bugüne dek DGM'ye karşı mücadele etmiştir. TSİP'in 11 Ekim 1975'den sonra DGM'nin faaliyetlerinin durdurulması konusunda TEP ve çeşitli demokratik kuruluşlarla birlikte başlattığı kampanya konuyu daha geniş emekçi yığınlarına maletmek yolunda ileri bir adım olmuştur. 7500'den fazla aydın, işçi, hukukçu, öğrenci bu kampanyaya imza vermişlerdir.

DGM tasarısının Meclise sevk edilmesi ile mücadele yeni boyut kazanmıştır. Bugün DİSK dahil olmak üzere çok daha geniş işçi sınıfı güçlerinin, diğer ilerici-demokratik güçlerin DGM'lerine karşı eyleme geçmiş olmaları gerçekten olumlu ve yeni bir adımdır.

DGM'lerine karşı demokratik mücadelemiz başarıya ulaşınca, işçi sınıfımızın, tüm emekçi halkımızın, tüm sosyalist ve diğer ilerici-demokrat güçlerimizin bu acil talebi gerçekleşinceye dek sürecektir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.

4. «DGM'YE KARŞI MÜCADELE, HUKUK DEVLETİ İÇİN SAVAŞ VERMEKTİR...»

CHP Sözcüsü ÖLÇEN'in Politikaya Demeci

CHP Millet Meclisi Grubu Başkanvekili Ali Nejat Ölçen «Politika»ya partisinin Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı neden direndiğini açıkladı. Ali Nejat Ölçen, MC iktidarının Anayasanın ruhuna aykırı olarak, Devlet Güvenlik Mahkemeleri adı altında «olağanüstü mahkemeler» oluşturmak istediğini, böylece «iktidarca atanan savcı» diktatoryasını egemen kılmak çabasında olduğunu söyleyerek «iktidara karşı biz hukuk devleti savaşını veriyoruz» dedi.

Eşkiya ve İktidar

Ali Nejat Ölçen, devlet güvenliği sorununu anlatırken şöyle devam etti :

«— Ayrıca Türkiye'de eşkiyalıklar bugünkü iktidardan gelmektedir. İktidarın milisleri gözler önünde öğretmenlere, memurlara, işçi ve öğrencilere saldırmakta, çekinmeden adam öldürmektedirler. Devletin güvenliğiyle birlikte, kişi güvenliğini ortadan kaldıran iktidardır. Önce iktidara karşı tedbir almak ge-

rekir. Devlete karşı saygınlığı ve güveni sarsmak çabasındaki bu iktidara karşı tedbir almak başta gelen görevidir.»

AP'nin Çelişkileri

CHP Millet Meclisi Grubu Başkan vekili Ölçen, iktidarın Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasası konusunda kendi içinde çelişkili, tutarsız bir tutum içinde olduğunu da öne sürerek şöyle dedi:

«— İktidar partilerinden AP bile bu konuda bir görüş birliğine sahip değildir. AP bile çelişkili bir durum göstermektedir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasası için AP Kırklareli Milletvekili Mehmet Atagün bir kanun teklifi hazırlayarak Meclis Başkanlığına verdi. Bir başka kanun teklifi de AP Grup Başkanvekilleri Oğuz Aygün ve İlhami Ertem'in imzasıyla verildi. İki teklif arasında çelişkiler vardır. Çelişkiler büyüktür. Görülüyor ki iktidarın bu kanadı bile kendi içinde uyum halinde değildir. Tutarlı değildir. AP bile bir düşünce birliği içinde değildir. Ama karşımıza çıkıp «hadi gelin bizi destekleyin» diyebilme pişkinliğini göstermektedir.»

İktidar Kanatlarının Çelişkileri

Ali Nejat Ölçen MC iktidarı içindeki çelişkiler konusundaki düşüncelerini şöyle sürdürdü :

«— İktidarın kanatları kendi içinde bütün halinde değildir. Anlaşmış degillerdir. MSP laikliğe aykırı suçların Güvenlik Mahkemelerinin görev kapsamı içinde olmasına karşı. AP başlangıçta buna karşı direndi. Ancak MSP'yi kaybedeceğini anlayınca dönüş yaptı. Şimdi CGP laikliğe karşı işlenen suçların kapsam dışına kalmasına karşı direnmiyor. Bu çelişkilerin yanında, iktidar ne istediğini de bilmiyor. Örneğin iki

kişinin kavgasını da devlet güvenliğini ilgilendiren suçlardan sayma çabasında.»

CHP Neden Karşı?

CHP Grup Başkanvekili Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna neden karşı oldukları hakkındaki da özetle şöyle dedi :

«— Devlet Güvenlik Mahkemeleri Anayasanın özüne ve ruhuına aykırıdır. Aykırılığın gerçekleşmesi için, hukuk devleti için MC'ye karşı direniyoruz. Anayasa, hiç kimsenin olağanüstü mahkemelerin önüne çıkarılamayacağını öngörmektedir. Oysa, Devlet Güvenlik Mahkemeleri savcılarını iktidarca atanan olağanüstü mahkemeler niteliğinde. Savcı, iktidarın suçladığı kişi ve dünya görüşünün üstüne atılacak ve hapsedecektir. Böylece iktidarın emrindeki savcılarının diktatoryası doğacaktır. Biz, ülkede savcı diktatoryasının doğmasına karşı direnmekle, hukuk ilkelere yardımcı olma çabasındayız.»

(Politika, 8 Temmuz 1976)

5. HALİL TUNÇ: «DGM'NİN KURULUŞUNA KARŞI ÇIKILMASI OLANAĞI BULUNMASA BİLE, KURULUŞ TARZI ÜZERİNDE DURULMASI GEREKİR.»

Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç «Devlet Güvenlik Mahkemeleri hakkında DİSK'in girişimleri ve görüşleriyle, Türk-İş'in görüşleri arasındaki fark sizce nedir?» şeklindeki sorumuza verdiği cevapta «Tartışmaların bu aşamasında bir Anayasa Kuruluşu olan DGM'nin kuruluşuna karşı çıkılması olanağı bulunmasa bile, DGM'nin kuruluş tarzı ve görevleri üzerinde tek tek durulması gerekir» demiştir.

Tunç, DGM'ye yargıç atamasının siyasi iktidara bırakılmamasını savunarak şöyle demiştir:

«Anılan mahkemelere hâkim tayini siyasi iktidarların tasarrufuna bırakılmamalıdır. Çünkü çağımızda hâkimler, sadece kişi hürriyetlerinin bekçisi olmayıp, toplum hürriyetlerini de korumakla görevlidir. Bu nedenle toplum hürriyetinin temelinde hâkimlerin bağımsızlığı yatar. Genel düşünceye göre, hâkimlerin, yürütme organı tarafından tayini onları yürütmenin delegeleri haline getirir.

Çünkü, tayin eden, emir de verir.

Diğer taraftan Anayasamızda öngörülen «tabii hakim» kavramına özen gösterilmeli ve tabii hakim kaidesi ihlâl edilmemelidir.

Tartışmaların en önemli yanlarından biri de bu mahkemelerin görevleri arasına Türk Ceza Kanununun 163. maddesindeki suçların alınıp alınmaması tartışmasıdır.

Hürriyetlerin özü olan layiklik ilkesinin zedelen-diği, gerici akımların büyük bir hızla gelişmekte ol-duğu, Ortaçağ taassubu içerisinde ülkemizi geriye götürmeyi amaç bilerek çalışmalarını hızlandırdığı ve bunların bazı siyasi partilerimizce desteklendiği bugünlerde 163. maddenin kapsam dışında tutulması asla düşünülemez.

Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasının ana nedenlerinden biri, hatta en başta geleni 163. maddedeki suçlardır.

Netice olarak, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve layik cumhuriyet ilkelerine ve devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmezliği, temel hük-müne aykırı olan faşizm komünizm ve her türlü totaliter zihniyete, bölgecilik, ayrımcılık gibi yıkıcı cereyan-lara karşı devletin korunması yanında cumhuriyetimi-zin kurulduğu günden bu yana Atatürk devrimlerine karşı son senelerde girişilen yıkıcı eylemler de gözden uzak tutulmamalıdır.»

(Cumhuriyet, 14 Temmuz 1976)

SOSYAL DEMOKRAT SENDİKALARIN BAŞKANLARI DGM ÖNERİSİNE KARŞI ÇIKACAKLARINI AÇIKLADILAR

Türk-İş'e bağlı Sosyal Demokrat Sendikaların Genel Başkanları dün verdikleri demeçlerde DGM'lerin yeniden yasalaştırılması girişimlerine karşı çıkmışlar, bunlardan bir kısmı da Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç'un aynı konudaki görüşlerini eleştirmişlerdir.

(Cumhuriyet, 15 Temmuz 1976)

6. DEMOKRATİK KURULUŞLARIN «DGM'YE HAYIR» KAMPANYASI GİTTİKÇE YOĞUNLAŞIYOR

İktidarın Meclisler tatile girmeden önce yasalaştırmaya çalıştığı Devlet Güvenlik Mahkemeleri tasarısı konusunda tepkiler büyüyor. DİSK'in öncülüğünü yaptığı «DGM'ye Hayır!» kampanyasına dün de II demokratik kuruluş daha katıldı. Ayrıca DGM konusunda bir duyuru yayınlayan Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı Aziz Nesin bu mahkemelerin temel insan hak ve özgürlüklerine aykırı olduğunu belirtti.

II Demokratik kuruluş, DİSK'in DGM yasa tasarısına karşı önerdiği güçbirliği ve girişilen eylemleri desteklediklerini açıkladılar. Ankara Tabib Odası, AYÖD, Çağdaş Hukukçular Derneği, TİB, TMMOB, TÖB-DER, TÜMAS, TÜM-DER, TÜMOD, TÜS-DER ve TÜTED tarafından düzenlenen ortak basın toplantısında, DGM yasa tasarısının faşizmi kurumlaştırma çabalarının en önemli odak noktası olduğu belirtildi.

TÖB-DER, TÜM-DER, TÜTED, TÜS-DER, TÜM-AS

İstanbul Şubelerinin Ortak Bildirisi

Üyelerimize

Son günlerde basında, radyo ve televizyonda, fab-

rikalarda, iş yerlerinde, sokakta tartışılan bir konu var; 'DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ

Nedir Devlet Güvenlik Mahkemeleri?

Dışa bağımlı ülke ekonomisinin günden güne batağa saplanmasının sonucu olan hayat pahalılığının ağır yükü biz işçilerin, köylülerin, dar gelirli memurların, teknik elemanların, öğretmenlerin, sağlık personelinin, kısacası tüm emekçi halkımızın sırtına bindirilmektedir. Her gün ard arda açıklanan zamlara, fiat artışlarına karşılık, işçilerin ücretleri çok az, bir artış göstermekte, memur katsayısı ise 9 da dondurularak tüm emekçilerin yaşamı, çekilmez bir duruma getirilmektedir.

Bu baskı ve sömürüye karşılık, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm çalışanların ekonomik ve demokratik talepleri için örgütlenmeleri, dayanışmaları hızlanmaktadır.

Tekelci sermaye ve onun siyasi iktidarı bu haklı talepleri bastırabilmek, örgütlü mücadeleyi durdurabilmek için, başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm ilerici, yurtsever, demokrat ve devrimciler üzerinde baskı, kıyım, terör ve cinayetlerini sürdürmektedir. Bunun yanı sıra baskı ve terörü yasallaştırabilmek, Sıkıyönetimsiz Sıkıyönetimi getirebilmek ve Faşizmi kurumlaştırmak için Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasası gündeme getirilmiştir.

1971 karanlık günlerinden sonra dayatılan DGM; Anayasa Mahkemesi tarafından yasası iptal edilmesine karşın daha koyu faşizan uygulamalara olanak verecek biçimde yeniden tezgâhlanmaktadır.

DGM'nin amacı; Bir yandan tekelci sermayenin aşırı sömürü, kâr ve baskısını yoğunlaştırmak; diğer yandan bu düzene karşı mücadele veren başta işçi sınıfı olmak üzere tüm çalışanları ve onların demokra-

tik örgütlerini susturmak, ezmek ve emekçi halkımızın uyanışını önlemektir.

Bugüne kadar uygulamaları ile DGM, faşizme ve emperyalizme karşı mücadele veren tüm demokratik güçleri baskı altına almış, ilerici, yurtseverleri, devrimcileri ağır cezalarla, işkencelerle ezmıştır.

Okullarda yurt ve Dünya gerekçeleriyle ilgili olarak öğrencilere kitap öneren ya da okullarda uygulanan faşist baskılar sonucu İl Disiplin Kurullarına gönderilen öğretmenler, gelişigüzel, kasıtlı düzenlenen raporlarla Devlet Güvenlik Mahkemelerinin karşısına çıkarılmışlardır.

Bilimsel kitap yazarlar, çevirenler ve yayınlayanlar, kendilerini DGM'de bulmuşlardır. Buna benzer örneklerle birçok ilerici, yurtsever; demokrat, devrimci DGM'de yargılanarak ağır cezalara çarptırılmıştır.

Son olarak İzmir'de TÖS-DER ve TÜTED İzmir Şubelerinin de içinde olduğu 13 Demokratik kuruluş DGM tarafından kapatılmış ve yöneticileri hakkında, yayınladıkları bildiride suç olduğu gerekçesiyle DGM'de dava açılmıştır.

Yeni getirilen DGM yasası ile insanca bir yaşam isteyen; demokratik hak ve özgürlükler için mücadele eden, haklı ekonomik ve demokratik talepleri için örgütlenen tüm çalışanlar koyu bir faşist baskı ve terörle susturulacaktır.

İşçi sınıfımızın en büyük sendikal örgütü DİSK'in DGM'ye karşı yürüttüğü mücadelenin önümüzdeki günlerde yeni boyutlara ulaşması beklenmektedir.

Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini, grevli ve toplu sözleşmeli sendikal hakları alma mücadelesini sürdüren demokratik kuruluşlar olarak DİSK'in DGM'ye karşı mücadelesini destekler, üyelerimizi bu konu-

da tüm anti-faşist güçlerin ortaklaşa mücadelesi içinde yer almaya çağırırız.

Kahrolsun Faşizm ve Emperyalizm!

DGM'ye hayır!

Yaşasın Halkımızın Bağımsızlık ve Demokrasi Mücadelesi!

TÖB-DER İstanbul Şubesi

TÜM-DER İstanbul Şubesi

TÜS-DER İstanbul Şubesi

TÜ-MAS İstanbul Şubesi

TÜTED İstanbul Şubesi

(13 Temmuz 1976)

Aziz Nesin

Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı Aziz Nesin, dün İstanbul'da düzenlediği basın toplantısında, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin temel insan hak ve özgürlüklerine aykırı olduğunu söyledi. DGM'nin Türkiye'nin üye olduğu Avrupa Konseyi'nin ilkelerine ve Roma sözleşmesine de aykırı olduğunu örnekleriyle açıklayan Nesin, bu mahkemelerin faşizmin etkin bir silâhı haline gelebileceklerini belirtti.

DGM'nin, Roma sözleşmesiyle tanınan «bağımsız, tarafsız ve yasal mahkemeler önünde yargılanmak hakkı»nı ihlal ettiğini ve 15 günlük gözaltı süresi nedeniyle insan haklarına da aykırı olduğunu belirten Nesin sözlerini şöyle bitirdi :

«DGM'lerin yukarıda açıkladığımız özellikleri temel insan hak ve özgürlüklerine, çoğulcu demokratik anlayışa aykırı niteliklerini kesinlikle ortaya koymaktadır. Milliyetçi Cephe hükümetinin seçeceği yargıların önünde bu kuruluşların ülkemizde faşizmin yerleşmesinde etkin bir silâh durumuna geleceğinden kimse kuşku duymamalıdır»

TÜMAD-DER de Katıldı

Tutuklu ve mahkûmlarla dayanışma derneği (TÜMAD-DER), DİSK'in DGM tasarısının yasalaştırılmasına karşı mücadele çağrısına katıldıklarını açıkladı.

Sendikalar ve İşverenler

Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasasıyla ilgili olarak, bağımsız sendikalar, DİSK'in eylemini olumlu bulurken, Türk-İş'e bağlı sendikalar DGM yasasından yana olmadıklarını belirttiler. Ankara Sanayi Odası Başkanı Hami Kartay ise, aynı konuda, «DGM yasasının çıkması Anayasa gereğidir ve ülke yararınadır,» dedi.

Öte yandan DİSK'e bağlı Turizm-İş Sendikasına üye işçilerin kendi aralarında toplanarak, DGM yasalaştığı takdirde «MC düşünceye kadar grev» kararı aldıkları öğrenildi.

(Politika, 14 Temmuz 1976)

Türkiye Barolar Birliği

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu, Devlet Güvenlik Mahkemeleri tasarısına ilişkin hazırladığı raporda, «Usul hukukunun dayandığı temel fikre bağlı kalınmaksızın, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin (Mahkeme) olarak topluma kabulünü sağlamak mümkün olamayacaktır. Bundan ciddi surette endişe duymaktayız. Kanunla her şeyin yapılabileceği inancı demokrasilerde çoktan terkedilmiştir» denilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı, TBMM Başkanlığı, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, Yüksek Hakimler Kurulu ve Yüksek Savcılar Kurulu Başkanlıkları ile Başbakanlığa sunulan Türkiye Barolar Birliği raporunda, Birli-

ğın ilk tasarıya da karşı çıktığı, ancak kanunlaşmasının önlenemediği belirtilmekte, yeni tasarı ile ilgili olarak şu görüşlere yer verilmektedir:

«Devlet Güvenlik Mahkemesi ister istemez, olağanüstü mahkeme halini alacaktır. Böylesine mahkemelerin kuruluşu sırasında hakimlerin bazı ölçülere göre seçileceği şüphesi toplumda uyanabilir. Bu şekilde kurulan mahkemeler adalet organı olmak niteliğini hızla kaybederler.

Toplum suçu diye isimlendirilen olayların bugün mevcut adliye mahkemelerince görülemeyeceği inancı yersizdir.»

Devlet Güvenlik Mahkemelerine ilişkin 3 tasarı bulunduğu ve bu 3 tasarıda da savunma hakkının sınırlandırıldığı öne sürülen ve Barolar Birliği Başkanı Prof. Faruk Erem tarafından sunulan Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu raporunda, hakimlerin tayini ve aday usulü ile ilgili olarak da şöyle denilmiştir:

«Siyasetin adalete müdahalesi daima (mutemet hakim) tefriki yapılmakla sağlanmak istenir. Kanunda ve tasarıda bu vasıf açıkca bellidir.

Aday usulüne gelince: Yüksek Hakimler Kurulunca Bakanlar Kurulu tarafından gösterilecek adaylardan başkasının seçilemeyeceği yolunda bir sistem ile siyasi tercihin müdahale ettiği mahkemelerin, tarafsız bir mahkeme, dolayısıyla (mahkeme) olarak görünmesine imkan yoktur.»

Rapor, daha sonra şu ifadelerle sona ermektedir:

«Usul hukukunun dayandığı temel fikre bağlı kalınmaksızın, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin «Mahkeme» olarak topluma kabulünü sağlamak mümkün olamayacaktır. Burdan ciddi surette endişe duymaktayız. Kanunla her şeyin yapılabileceği inancı demok-

rasilerde çoktan terk edilmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemeleri huzuru sağlayamamıştır. Bu mahkemeler birer siyasi mücadele alanı haline gelmişlerdir. Bundan adaletin kaybı büyüktür. Siyasi tarih göstermektedir ki, adalette kayıp, sınırlanması imkansız sakinçalara yol açar. Bu mahkemelerin «Siyasi mahkeme» niteliğini taşıdıkları ve bu maksatla kuruldukları anlaşılmaktadır. Adaletin, «siyasal araç» olarak kullanılması demokratik düzene ve bu düzene inanca aykırı düşmektedir.»

(Cumhuriyet, 13 Temmuz 1976)

Aksoy'un Demeci

Prof. Aksoy DGM konusundaki demecinde, «Şimdi Demirel'den soruyoruz» demiş, «Anayasamızın öngördüğü ve bütün sistemine temel yaptığı (Mahkemelerin bağımsızlığı)nı ve «Hakimlerin güvencesi»ni kabul ederken gözönünde tutulan mahkemeler ve hakimler «Alacak boşanma, nafaka, ya da hırsızlık davasına bakan hakimler ve mahkemeler miydi? Yoksa siyasal nitelikteki davalara bakacak hakimler ve mahkemeler miydi?» diye sormuştur.

Prof. Aksoy, Demirel'in DGM'ye karşı çıkanları anarşi savunuculuğu ile suçlaması yerine bu mahkemelerde görevli hakimlerin iktidar dışından atanmasını sağlayan çözümler önermek olması gerektiğini savunmuş. «Örneğin yeni kanun tasarısını hükümetin yargıçlar önereceği iki misli adayın kimler olacağının Yüksek Hakimler Kurulunca saptanması kuralı konabilir.» demiştir.

İsvan'ın Sözleri

İstanbul Belediye Başkanı Ahmet İsvan ise DGM'

ye karşı çıktığını belirtmiş, «Bu tasarının alelâcele yasalaşması için yoğun çaba gösterenler, ülkemizde huzuru ve esenliği sahiden gözetiyorlarsa, zorunlu olarak artan giderlerini karşılamakta artık büsbütün dayanılmaz güçlükler içinde bulunan belediyeleri halkın beklediği hizmetleri yapabilecek güce kavuşturacak Belediye Gelirleri Yasasını öncelikle ele almaları gerektiğini hatırlatmak istiyorum» demiştir.

Aybar

Sosyalist Parti Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar da partisinin Merkez Komitesinde yaptığı konuşmada Demirel'in DGM hakkındaki sözlerini yanıtlamıştır. Aybar, Demirel'in alışılmış mugalatalarla gerçekleri bir kez daha tersine çevirmek gayreti içinde bulunduğunu, DGM'nin demokrasiye karşı olduğunu, dolayısıyla ileriye dönük her harekete karşı bulunduğunu söylemiştir. Aybar DGM'ye ilişkin yasa tasarısının Meclislerden geçirilişini engellemenin gerçek yurtseverlerin, demokrasiden, ilericiilikten yana olanların başlıca görevleri olduğunu belirtmiştir.

TMGT'nin Çağrısı

TMGT Genel Başkanı Suat Abdik de şunları söylemiştir :

«Halkımızın üzerinde sömürü ve zulmünü gittikçe artıran hakim sınıfların iktidarı faşist MC temel hak ve özgürlükleri yok etmek, halkımızın yükselen mücadelesini ezmek için DGM yasasını Meclisler tatile girmeden çıkararak faşist uygulamaları sistemleştirmek istemektedir.

Anayasa Mahkemesince anayasaya aykırı olduğu saptanan DGM'lerinin tekrar yasalaştırılarak uygula-

maya sokulmak istenmesi hukuk devletinin temellerini yok etmektedir.

Hakimler siyasi iktidar tarafından seçilen, hakimlik güvencesi olmayan DGM'ler MC iktidarının elinde demokratik talepleri uğruna mücadele eden tüm ilerici, demokrat ve yurtseverleri ezmek için kullanılacaktır.

Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı olarak DGM yasasına karşı tüm demokratik örgütleri, ilericileri, yurtseverleri, demokratları ortak mücadeleye çağırıyoruz.»

Teknikerler

Tüm Yüksek Tekniker ve Teknikerler Derneği Genel Başkanı Cihan Hamsici de DGM'ye karşı çıktığını belirttiği demecinde yurtseverlere, aydınlara baskının akılalmaz bir boyuta ulaştığını söylemiş. «Bu kavga-nın hayata geçirilmesi için alınacak kararlarda teknikerlerin üzerine düşen görevi fazlasıyla yapacağının bilinmesini isteriz.» demiştir.

İstanbul Devrimci Gençlik Birliği Başkanı Mesut Akın da bu konudaki demecinde, yasası Anayasa Mahkemesince iptal edilen Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yargı görevlerini sürdürdüklerine değinmiş, «Anayasamızı çiğneyen DGM'ye karşı bütün antifaşist demokratik kuruluşları kararlı ve ortak mücadeleye çağırırız» demiştir.

TÖB-DER, Tüm-Der, İlerici Kadınlar Derneği ile Makina, İnşaat, Elektrik, Ziraat, Kimya ve Mimarlar Odası İzmir Şubelerinin ortak bildirisinde de DGM'ye karşı çıktığı belirtilmiştir.

İlkokul Öğretmenleri

İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı 17. Genel Kurulunun dün de devam eden toplantısında verilen bir önerge kabul edilerek DGM'ne karşı çıkılması kararlaştırılmıştır.

180 bin üyeli yardım sandığının Genel Kurulunda DGM ile ilgili olarak verilen ve oybirliğiyle kabul edilen önerge şöyledir:

«Ülkemizin öğretmenleri olarak, insan onuruna aykırı düşen baskı, terör ve faşist uygulamalara olanak verecek her türlü davranışın karşısındayız.

Hak istemeyi, sömürüye karşı çıkmayı suç sayan, halkımızın uyanışını engelleyen baskıcı yöntem ve girişimleri reddederiz.

Devlet Güvenlik Mahkemesi adı altında bir mahkeme ile baskı rejimini kurumlaştırmak isteyen, ondan medet uman sermaye sınıfının bu atılımını, Anayasamızın özüne ve sözüne aykırı buluyoruz.

Sıkıyönetim özlemcilerinin kurmak istedikleri mahkeme, halkı susturmayı amaçlıyor.

Halk çocukları olan biz ilkokul öğretmenleri halkımızla birlikte demokratik iktidarımız için tüm engellerle mücadele edeceğimizi kamuoyuna duyururuz.»

Öte yandan, Milli Eğitim Bakanlığı adına toplantıyı izleyen bazı kişilerin, konuşmacıların kimliklerini saptamaya çalışmaları genel kuruldaki delegelerin tepkilerine yol açmış, bu tepki üzerine bakanlık görevlileri toplantıyı terketmek zorunda kalmışlardır.

Öte yandan Gaziantep'te bulunan bazı kuruluşlar, bu arada Sosyalist Parti İl Yönetim Kurulu ile Gaziantep Dokuma ve İplik İşçileri Derneği, Halkla Yardımlaşma Derneği yöneticileri bir açıklamada buluna-

rak DGM'nin yasalaşmasına karşı olduklarını bildirmişlerdir.

Basına yazılı olarak verilen bültende bu konu üzerinde ortak görüşler belirtilmekte ve özetle şöyle denilmektedir:

«Devrimci mücadelesi karşısında tedirgin olan egemen sınıfların, sıkıyönetim politikasını devam ettirmek için Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilen DGM'lerini yeniden yasalaştırma çabası içinde oldukları her halleriyle görülmektedir. Halkımızın geliştirmekte olan devrimci mücadelesini önlemek ve işçi sınıfının sendikal siyasal örgütlenmesini engellemeye yönelik olan bu yasalaştırma çabasının karşısında olduğumuz, kamuoyuna duyurmak isteriz. DİSK'in başlattığı antifaşist girişimimizi sürdüreceğiz.»

(Cumhuriyet, 19 Temmuz 1976)

7. SANATÇILARIMIZ DGM KONUSUNDA NE DÜŞÜNÜYOR?

Yaşar KEMAL

141-142 durdukça Türkiyede tam bir demokrasi-den söz edilemez. Bu maddeler Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirisine, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Antlaşmasına aykırıdır. Bu anlaşmaların ışığında oluşmuş bizim Anayasamıza da aykırıdır. Hele Devlet Güvenlik Mahkemeleri gibi özel mahkemeler toptan insan haklarına, insanlığa aykırıdır. 12 Mart olayı yurdumuzda hukukun ölümüdür. Devlet Güvenlik Mahkemeleri de 12 Mart faşizminin uzantısıdır. 141 - 142 sürdükçe, bu özel mahkemeler icrai faaliyet ettikçe Türkiye yüzyılımızda bir uygar ülke olamaz. Bu maddeler durdukça, Devlet Güvenlik Mahkemeleri işledikçe Hükümetlerin desteğinde cinayet şebekeleri kurulur, bu şebekeler sokaklarda insan avına çıkarlar, bütün demokratik kuruluşları yıkımla tehdit ederler, iç savaşa kıl payı kalırız. Uydurma bir demokratik düzen faşizm kadar tehlikelidir bir ülke için. Uydurmalık, toptan bir yozlaşma, çürümedir. Bu bakımdan yurdumuzun manzarası pek iç açıcı değildir. Toplumumuz sağlıklı bir toplum olmakta direnecekse. DGM'yi savunanlar bu direniş gücünün altında kalacaklar,

başlarına olmadık belâlar gelecektir. Toplumlar yozlaşmaya, çürümeğe, bunun sonunda da çağ dışı kalmağa kolay kolay izin veremezler. 141-142'ye karşı çıkmak, DGM'ye karşı çıkmak bir demokrasinin yerleşip yerleşmemesi değil, ülkemiz için bir ölüm kalım sorunudur.

Bekir YILDIZ

Yıllardan beri yürürlükte bulunan 141, 142 ile yazarın bir ayağı hapisanede ydi zaten. DGM'nin yeniden kurulmak istenmesiyle düşünce ve yaratmanın «toptan imha» edilmesi isteniyor. Yani, bugüne değin, askerlik gibi, sırası gelen gidiyordu hapisaneye. Tasarı yasalaşır sa perakendeciliğin yerini toptancılık alacaktır. Halk düşmanı MC iktidarının amacı bu. Bu amaç peşindeki MC iktidarı, yeni bir suçluluğun da sahibi oluyor. Onlar suç işlemeye devam ettiğı sürece, bizler de, hangi yasa yı getirirlerse getirsinler düşünce ve yaratma özgürlüğü savaşımına devam edeceğiz.

Ataol BEHRAMOĞLU

Düşünce ve yaratma özgürlüğünü kısıtlayan yasa maddeleri, Anayasaya aykırı olarak T.C.K.'nda zaten bulunmaktadır. DGM girişiminin amacı, yargı organını yürütmenin buyruğına sokarak, tümüyle faşistleştirmektir. DGM yasa tasarısı gerçekleşirse, Türkiye'de demokrasinin kırıntısının bile kaldığından söz edilemeyecektir. DGM yasa tasarısı gerçekleşmemelidir ve gerçekleşmeyeceğine inanıyorum. Türkiye'de demokrasiden yana güçler buna izin vermeyecek bilinç ve etki düzeyindedir.

Adnan ÖZYALÇINER

Halkının yanında olan her sanatçı, her düşünür bir mutluluk emekçisidir. Barışın, kardeşliğin, eşitliğin, kısacası mutluluğun egemen olması için gerçeğin

hak ve adaletin yanında olmak, güzellikle iyiliği savunmakla yükümlüdür. Büyük çoğunluğun bir avuç çıkarıcının egemenliğinde yaşadığı toplumlarda bu yükümlülük iyice önem kazanır. Halkın mutluluğunun sağlanması da çabuklaştırılmış olur böylece.

İşte bugün bizdeki çıkarıcılar, sanatçının ve düşünürün özgürce yaratmasını, özgürce düşünmesini DGM'ler yoluyla engellemeye çalışarak halkın mutluluğunu hapsetmeye kalkıyorlar. Umudunu yokediyorlar. Türküsünü söylerken basıp susturmak istiyorlar halkı. Oysa ki şimdiye kadar hiçbir türkünün büsbütün susturulabildiği görülmemiştir.

Hilmi YAVUZ

DGM'lerin yeniden kurulmasına ilişkin yasa tasarısının düşünce ve yaratı özgürlüğünü ortadan kaldıran hükümleri hukukçularımızın da belirttikleri gibi, bir (sıkıyönetimsiz sıkıyönetim) düzeni getirmek, Türk Ceza Yasasının 141 ve 142. maddesini nuygulanımını, siyasal iktidarca atanmış bir yargı organına vermek anlamına gelmektedir. Bu, düşünce ve yaratı özgürlüğünün siyasal iktidarın dilediği anlam ve ölçüde sınırlandırılması demektir. Oysa düşünce ve yaratı özgürlüğünün sınırlandırılması, bu özgürlüklerin yok sayılmasını içerir. Engels'in Spinoza'dan aldığı şu sözü anımsayalım! «Her belirleme ya da sınırlama, bir hayırlamadır (Negatio).» DGM yasa tasarısı, düşünce ve yaratı özgürlüğünün diyalektiği açısından bu özgürlüklerin bütünüyle ortadan kaldırılması ve siyasal terminolojideki karşılığıyla açıkça faşizm demektir.

Şükran KURDAKUL

Sermayenin dümen suyundaki iktidar partilerinin, işçi sınıfımızın mücadelesine yandaş olan düşün ve sanat hareketlerini ellerinden gelse Abdülhamit

dönemine rahmet okutacak yasaklarla zincire vurma-ya çalışacakları kanısındayım. Ellerinden ne kadarı gelecektir? Bunu bilemem. Bildiğim şey günümüzün gerçek düşün ve sanat adamlarının yasaklarla yaratma özgürlüğüne gölge düşürülmesine boyun eğmiyecek bilinç ve kültür mirasına sahip olduklarıdır.

Selim İLERİ

Sanat üzerine sağdan gelen baskılar, sanırım bu eğilimdeki kişilerin bilinçsizliğinden ileri geliyor. DGM'nin yeniden kurulması Anayasal düzene bütünüyle aykırı bir iştir. Bunun sanat üzerinde doğrudan doğruya bir baskısı olabileceğine inanmıyorum. Onurlu Türk sanatçısı bu soy faşist baskılar karşısında hiç bir zaman yılmamıştır. Tetiği çekenlerle tesbih çekenlerin aynı kişiler olup olmadığı tam yazılacak zaman şimdi.

Zeyyat SELİMOĞLU

Bu konuda bir sanatçının ne düşüneceği çok açıktır sanırım. Demokrasinin yerleşmesine çalışılan bir ülkede böylesine olumsuz ve ters bir tutum nasıl kabul edilebilir? Bir ortaçağ karanlıklarına geri dönüş hevesidir bu, çok yanlış bir adım olur kanısındayım. Geri geri yürümek.. nereye gittiğini görmeksizin!...

Erdal ÖZ

DGM'ni ille kurma isteği, gözü dönmüş sermaye çevrelerinin, faşizme süreklilik kazandırıcı çabasıdır. Uyanan, bilinçlenen, örgütlenen emekçi kitlelerle bu uyanışı hızlandıran devrimci aydınları sindirmek susturmak istiyorlar.

Demokratik bütün yolları tıkamak, olağanüstü dönem yasalaştırmak, sermayenin gerici iktidarını kurtaramayacaktır. Bu yasa meclislerden geçse bile,

emekçi kitlelerin ve ondan yana olanların barış, demokrasi, özgürlük ve sosyalizm mücadeleleri durmayacaktır. Ceza Yasasının 141, 142 ve benzeri maddeleri siyasal iktidarın seçtiği yargıçlar aracılığı ile ne kadar işletilse de hapisler, işkenceler, ölümler bu mücadeleyi durduramaz. Kavga kızışacaktır. Bu yasanın meclislerden çıkmasını önlemek, bir insanlık borcu olduğu kadar, demokrasi ve devrim mücadelesinin de bir parçasıdır.

Nurer UĞURLU

Türkiye’de düşünce ve yaratma özgürlüğünün kısıtlanmasına iktidarlar inanılmaz bir çaba göstermişler, sanatçının ve düşünce adamının özgürlüğünü kısıtlamakla çok şeylerini kurtaracaklarını sanmışlardır ki, en büyük yanlışları bu olmuştur. DGM’nin yeniden kurulmasını öngören yasa tasarısı da böyle bir çabanın ürünüdür. Yasa çıksa bile, sanatçı ve düşünce adamı gerçekleri söylemekten ve yazmaktan çekinmeyecektir. Düşündükleri ne olursa olsun, bu böyle olagelmıştır.

(Cumhuriyet, 17 Temmuz 1976)

8. DGM ve CEPHE PARTİLERİ

Halit ÇELENK

Çağdaş Hukukçular Derneği Genel Başkanı

DGM sorunu güncelliğini sürdürmektedir. Başbakan Süleyman Demirel AP ortak grubunda yaptığı konuşmada, DGM yasa önerisi TBMM'de görüşülürken herkesin yerinin belli olacağını ve CHP'nin de bu tasarıya karşı çıkmakla yerini belirleyeceğini söylemiştir. AP grup başkan vekili Aygün de, parti olarak 163. maddenin DGM tasarısından çıkarılmasına taraftar olduklarını ve bu maddede yazılı suçlara ağır ceza mahkemelerinin bakabileceğini açıklamıştır.

Konunun ve bu konuşmaların kimi yönleri üzerinde durmakta yarar vardır.

Yerler Bellidir

27 Mayıs Anayasası, nasıl DP'nin hukuk tanımayan Anayasa tanımayan partizan tutumuna karşı bir tepki olarak doğmuşsa, DP'nin bir devamı olan AP'de 27 Mayıs hareketine karşı duyulan bir tepkinin tüm belirtilerini yansıtarak ortaya çıkmıştır. 1961 yılında Anayasa halkoyuna sunulurken «Hayır'da hayır vardır» sloganı ortaya atılarak bu temel yasaya karşı takınılan

tutum, günümüze kadar Anayasa ile ilgili her alanda süregelmiştir. Bu anayasanın yürürlükte olduğu onbeş yıl içinde şu gerçekler ortaya çıkmıştır: Bu parti 27 Mayıs Anayasasına karşıdır, Anayasa Mahkemesine karşıdır. Danıştaya karşıdır, Anayasanın öngördüğü toprak reformuna karşıdır, eğitim reformuna karşıdır, Lâyetlik ilkesine karşıdır. Temel hak ve özgürlüklere karşıdır. Emekçi halkın dertleri ve sorunları ile yaşam kavgasına eğilen TRT'ye karşıdır, kısaca halka karşıdır, demokrasiye karşıdır.

Bu nedenlerle de 1961 Anayasası'nın getirdiği hak ve özgürlükler ve bunları güvence altına alan kurumlariyle birlikte ortadan kaldırmak istemektedir. 12 Mart faşizmi döneminde bu partinin dayandığı sınıfların temsilcileri, Anayasayı «Lüks» ilân ederek onu iki kez değiştirmişler, temel hak ve özgürlükleri kısıtlamışlardır. Anayasa Mahkemesinin yetkilerini sınırlamışlardır. Yabancı sermayenin desteğinde yerli sermaye çevrelerinin egemenliğini pekiştirmek için yani sermayenin diktasını perçinlemek için «Kurumlaşmak» yolunu tutmuşlardır.

DGM bu kurumlardan bir tanesi ve belki de en önemlisidir.

DGM'leri, günümüzde, demokratik hak ve özgürlüklerden yana olanlarla, buna karşı olanların tutumlarını belirleyen bir ölçü haline gelmiştir. Sayın Demirel bu açıdan haklıdır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasa tasarısının görüşülmesi bu yönden herkesin yerini belli edecektir.

Tesbih ve Silâh

Başbakan AP Genel Başkanı Demirel son basın toplantısında 163. maddenin DGM yasa önerisinden çıkarılmasına taraftar olduklarını ve tesbih çekenlerle

silâh çekenlerin bir tutulamayacağını söylüyor. Böylece bu maddenin 141 - 142. maddelerle birlikte ele alınamayacağına işaret ediyor.

Bu söz ve düşüncelerin arkasında yatan gerçek nedir? Burada iki noktanın açıklığa kavuşturulmasında yarar vardır.

Cephe partileri, bir «163. madde sorunu» yaratarak, Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasa önerisinin demokratik rejim için içerdiği tehlikeleri gözlerden saklamak istemektedirler.

Temel hak ve özgürlüklerden yana ve 1961 Anayasasının yanında olan kişi ve kuruluşların bu yanıltıcı noktayı gözden uzak tutmamaları gerekir. Sorun, bir 163. madde sorunu değil, bir DGM sorunudur. 163. maddenin yasa tasarısına girmesi ya da tasarının dışında kalması ikinci bir konudur. Temelde, karşı çıkılması gereken önerinin tümüdür.

163. Madde Sorunu

AP liderine göre T. Ceza yasasının 163. maddesi ni bozanlar tesbih çekenlerdir. Bunlar, dindar, müslüman, zararsız kimselerdir. Bu kişileri silâh çekenlerle yani 141 - 142. maddeleri bozanlarla bir tutmak yanlıştır.

Bu sözlerin, «Kanunun cürüm saydığı bir fiili iyi gördüğünü söylemek» (T. Ceza. Y. M. 312) anlamına geldiği ve suç niteliği taşıdığı konusunu bir yana bırakarak gerçek yönüne eğilelim :

T. Ceza Y.'nın gerek 163. maddesi ve gerekse 141 - 142. maddeleri, eylemi değil «düşünce»yi cezalandıran hükümlerdir. 142. madde bilindiği gibi salt düşünceyi cezalandırmaktadır.

141. madde ise, belli bir düşünce ve amaç etrafın-

da birleşmeyi suç saymıştır. Burada suç, eyleme girişmeden ve icra hareketlerine başlamadan gerçekleşmektedir. Eylem yani icra hareketleri başlayınca suç, 141. maddenin alanından çıkmakta ve başka maddelerin örneğin 146. maddenin alanına girmektedir. O halde 141. madde «düşünce»yi cezalandırmaktadır. İhtilâlcî İşçi ve Köylü Partisi davasında Ankara 3 Numaralı Sıkıyönetim askeri mahkemesine sunulan iddia-name ve bu mahkemece verilen karar bu düşünceyi doğrulamaktadır.

163. madde de, layikliğe aykırı olarak, devletin ekonomik, siyasal ya da hukuksal nizamlarını kısmen de olsa din esas ve inançlarına uydurmak amacıyla dernek kurmayı ve aynı amaçlarla propaganda yapmayı cezalandırmıştır.

Daha açık olarak söylemek gerekirse gerçekte burjuva sınıfının ve feodal unsurların egemenliğini güvence altına alan 141 - 142. maddeler, görünüşte bir sınıf egemenliğini ve bunun propagandasını, 163. madde de şeriat devleti kurma hazırlığını ve bunun propagandasını yasaklamıştır. Yani gerek 141 - 142. maddeler ve gerekse 163. madde «Düşünce»yi ve bir düşünce etrafındaki birleşmeleri suç saymıştır. Bu nedenle her üç madde de sonuç olarak «Düşünce»yi cezalandırır.

Görülmektedir ki 141 - 142. maddelerin silâh çekenleri cezalandırdığı savı gerçeğe aykırı olduğu gibi 163. maddenin de tesbih çekenleri cezalandırdığı savı aldatıcıdır.

O halde 141 - 142. ve 163. maddeler düşünceyi ve belli düşünceler etrafındaki birleşmeleri cezalandırırken bunların bir bölümünü DGM'lerinin görevleri arasına almak ve bir bölümünü de genel mahkemelerin görevleri alanında bırakmak: «Siyasal amaçlarla ha-

reket etmek. DGM den korkmak, vatandaşlar arasında ayırım yapmak-dan başka bir anlam taşıyamaz.

Demokratik rejimden, 1961 Anayasasından yana olanlar, 163. madde tartışmasına ve oyununa gelmemeli, yargının bağımsızlığına aykırı ve Sıkıyönetimi sürekli hale getirecek olan DGM yasa önerisinin tüm-den karşısında yer almalıdırlar.

(Cumhuriyet, 15 Temmuz 1976)

9. YASAK VE TEHLİKELİ

Mümtaz SOYSAL

Bütün tren yolcuları bilir: «pencereden dışarı sarmak yasak ve tehlikelidir». Ama niçin,, «önce yasak, sonra tehlikeli» diye yazıldığını pek az yolcu düşünür. Pencereden sarmak, tehlikeli olduğu için yasaklandığı halde, «yasak» demekten pek hoşlanan biri önce yasağı koyup işin teklikeli yanını açıklamayı da sonraya bırakmışa benzer. Düşünüp taşınarak, nedenlerini kendimize ve başkalarına açıklayarak yasaklamak, pek geleneklerimiz arasında değildir. Rastgele ve damdan düşercesine yasaklamaktan çok hoşlanırsınız. Yasağın gerekli olup olmadığını, anlaşılıp anlaşılmadığını ve hele yürüyüp yürümeyeceğini düşünmek sonradan gelir.

Kısaltılmış adıyla DİSK diye bilinen Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun da Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne karşı çıkmasına sinirlenen Başbakan, geçen haftaki basın toplantısında şöyle konuşmuş: «Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin, işçinin ya da başka zümrelerin aleyhinde olduğunu söylemek kışkırtıcılıktır. Yalancılıktır. DİSK, sınıf mücadelesi fikriyatını ortaya koymuştur. Oysa, Türkiye'de sınıf mücade-

lesi yasaktır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri, DİSK istemiyor, CHP istemiyor diye ortadan kalkacak değildir.»

Anlaşılan Türkiye'deki çok insan gibi, Başbakan da «sınıf mücadelesi» denince ille de kanlı bıçaklı kavgalar, ayaklanmalar, ihtilaller düşünüyor. Sınıf mücadelesinin, hattâ bazan kavga diye adlandırılrsa da, bu çeşit görüntülerle ilgisiz, hattâ çoğu zaman «derinden ve sessiz» ilerleyen bir gelişme olduğu pek aklına gelmiyor.

En şaşırtıcı olanı da, bir Başbakanın «yasak» deyince herşeyin yasaklanabileceğine inanmış oluşudur. Oysa, yasaklara bakarsanız, Türkiye'de kaldırımlar üzerine araba bırakmak da yasak, rüşvet de yasak, yanlış beyanlarla vergi iadesi almak da. Ama, bütün bunlar her gün oluyor. Sınıf mücadelesi denen olay ise, yasağa falan sığmayan, olmasın desanız da belirli bir sistemin kaçınılmaz parçası olarak sürüp giden bir olay. Mahkemelerin en güçlüsü, en heybetlisi bile durduramıyor onu. Ancak, akıllılık ederek yumuşatmanız, kansız, kavgasız sürdürmeniz mümkün.

Akıllılık etmek de, yasakları «tehlikeli» dediğiniz şeylerin önüne koymakla olmaz. Önce bir durumun tehlikeli olup olmadığına bakmalı, sonra yasaklamalı

Örneğin, sendikaların politikayla uğraşmaları, politik konular dolayısıyla grev ya da direniş kararı almaları yasaklanacak kadar «tehlikeli» bir şey midir? Zaman zaman yararlı bile olamaz mı bu uğraşma?

Sendikaların Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı çıkışlarını alalım. Bu karşı çıkışın bir örneği de ortada: DİSK'e bağlı Genel-İş Sendikasının İzmir kong-

resinde, «Bu mahkemelerin kuruluşuna ilişkin önerilerin yasalaşması durumunda genel direnişe geçilmesi» kararlaştırılmış.

Şimdi, işçilerin böyle bir konuda ağırlıklarını koymağa başlamaları tehlikeli midir, yoksa yararlı mı?

Konu, Türkiye Cumhuriyetinin bir «hukuk devleti» olarak kalıp kalmaması konusudur. Çünkü, hukuk devleti demek, her şeyden önce mahkemelerin bağımsızlığı demektir. Mahkemelerin bağımsızlığı ise, en başta yargıçların atanmasına, iktidarların karışmasını önlemekle sağlanır. Oysa, Devlet Güvenlik Mahkemelerindeki görevler, ancak hükümetlerin aday gösterdiği yargıçlar arasından seçim yapılarak dolduruluyor. Bir yargıcı o göreve yeniden aday gösterip göstermemek de yine hükümetlerin elinde.

İşte derneklerle, sendikalarla, basınla ilgili bütün «siyasal» nitelikteki davalara bakmak yetkisi, iktidarların tercihlerine böylesine açık olan bu mahkemelere verilirse, Türkiye'de «mahkeme bağımsızlığı» diye bir şey kalmamış olacaktır. Çünkü, mahkeme bağımsızlığı ve yargıç güvencesi asıl böyle davalarda aranır. Yoksa, boşanma işlerine ya da borç senetlerine bakan mahkemelerdeki yargıçların hükümetçe aday gösterilip gösterilmemesi pek o kadar önemli değil. Demek ki, Devlet Güvenlik Mahkemeleri sistemi, yargı bağımsızlığını en çok gerekli olduğu yerde ortadan kaldırmaktadır.

Üstelik, bu sistemin, eğer sürerse, kimin başına patlayacağını kestirmek pek kolay değil. Şimdiden, siyasal partiler, «Hür demokratik düzene ve cumhuriyete karşı» oldukları ileri sürülerek, Devlet Güvenlik Mahkemelerinde yargılanmağa başlanmıştır bile. Oy-

sa, partileri bu nedenlerle yargılamak, Anayasa'ya göre, ancak Anayasa Mahkemesinin yetkileri içine girer. Bugün küçük ve adı pek duyulmamış partilerin başına gelenler, yarın büyüklerin de başına gelebilir.

Böyle olunca, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kuruluşuna karşı çıkmak, bir anlama, çok partili demokrasinin de savunmasını yapmak demektir. İşçi kuruluşlarının böyle bir savunmaya ağırlıklarını koymaları niçin «tehlikeli» görülsün ve yasaklansın?

Sorunların can alıcı noktalarına parmak basmaktan hiç çekinmeyelim: Bir çeşit davranışlar, aslında, yasaklandıkları için tehlikeli görünüyor çoğumuza.

(Milliyet, 14 Temmuz 1976)

10. TESBİH

Mümtaz SOYSAL

Türkiye'de tesbih çeken yüzbinlerce, milyonlarca insan var. İster siyasal amaçla, ister namus uğruna, kafası kızıp da tetik çeken insanların sayısı ise, binlerle, bilemediniz onbinlerle ölçülür.

Şimdi, «Tesbih çekenle tetik çekenı aynı tutan zihniyete karşıyız» gibilerden bir lâf ettiniz mi, gönlünü aldığınız insan sayısının kızdırdığınız insan sayısını çok fazla aşacağından emin olabilirsiniz. Tesbih çekip dua edenden, turist kızlara bakıp tesbih çekene, elinde tesbihiyle dünya ötesi derin duygulara dalmış ak sakallı ihtiyardan, tesbihine fiyakalı üçgenler çizdirerek hapisane avlusunda volta atan azılı hırsıza kadar herkes «Lâf dediğın böyle olmalı» deyip pek beğenirler sizi. Zaten demagoji, yığınların gözüne girmek için onların duygularını okşayan politikacının marifetidir.

Ama, bu sözü Devlet Güvenlik Mahkemeleri gibi çok tartışmalı bir hukuk konusunu halka kabul ettirebilmek için söylemişseniz, o zaman iş değişir.

Başbakan'ın şon basın toplantısında Devlet Güvenlik Mahkemeleriyle ilgili olarak söylediğı ve tesbih-tetik benzetmesiyle noktaladığı sözler bir harika.

Şöyle diyor Başbakan: «Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ni istememek sözkonusu olamaz. Devlet Güvenlik Mahkemeleri Anayasa'nın 136. maddesine göre kurulmuştur. Anayasa'da var. Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne karşı çıkanlar neye karşı çıkıyorlar? Devletin milleti ve ülkesiyle bütünlüğünün korunması gereğine kani değiller midir? Yoksa, bu bütünlüğü bozma gizli niyeti içinde midirler? Devlet Güvenlik Mahkemeleri de, öteki ticaret ve iş mahkemeleri gibi bir mahkemedir. Diğer yargı müesseselerinden bir farkı yoktur...»

Hangi birinden başlamalı?

En iyisi, sırayla gitmek.

Birincisi: Bu mahkemelerin Anayasayla öngörülmüş olduklarını söylemek hiçbir şey ifade etmez. O hükümlerin Anayasa'ya nasıl ve hangi baskılarla girdiğini bilmeyen mi var? Siz, ticaret ve iş mahkemeleriyle ilgili hükümlerin Anayasa'da yeraldığını hiç gördünüz mü? Yer almaz, çünkü o uzmanlık mahkemelerinin kuruluşunda Anayasa'ya ters düşen bir yan yoktur. da ondan. Ama Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kuruluşunda Anayasa'nın özülü, ana ilkeleriyle, hatta belirli maddeleriyle çatışan yönler dolu, onun içindir ki, bu mahkemelerin kuruluşu ancak o zorlama hükümlerinin Anayasa'ya sokuşturulmasıyla mümkün olmuştur. Yani, normal olarak Anayasa'ya göre yasa çıkarılıp mahkeme kurulurken, bu konuda, önce mahkemelerle ilgili yasanın nasıl olabileceği düşünülmüş, sonra Anayasa bu niyete göre değiştirilip kuşa döndürülmüştür.

İkincisi, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne karşı çıkmakla «Devletin milleti ve ülkesiyle bütünlüğünün korunması gereği»ne karşı çıkmak arasında hiçbir ilişki yoktur. Eğer bu bütünlüğün yasa hükümleriyle

korunabileceğine inanıyorsanız, böyle hükümler Türk Ceza Yasası'nda bol bol var. Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ne ilişkin konularda yeni ceza hükümleri getirmiş değil, yalnız, yargılayıcı mahkemeleri ve yargılama usullerini değiştirmiş. Bu mahkemelerin kurulmasına karşı çıkanlar, ille «Ceza yasasındaki hükümler de değişsin» demiyorlar ki. O ayrı dava. Kaldı ki, «Ceza yasasındaki bazı hükümler yalnız tetik çekmeyi değil, düşünce özgürlüğünü de engelliyor, kalksın» demekle «Devletin bütünlüğünü bozma» niyeti içinde olmak hiç aynı şey değil. Böyle «Gizli niyet»leri olanlar yasalarla, hukukla, mahkemelerle mi uğraşırlar?

Üçüncüsü: Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin öbür yargı kuruluşlarından farkı olmadığını söylemek gerekleri saptırmanın ta kendisidir. Arada çok büyük ve önemli bir fark vardır ve bütün tartışma da bu farktan doğmaktadır. Bir Devlet Güvenlik Mahkemesi beş yargıçtan oluşur. Bunların üçü sivil, ikisi de askeri yargıçtır. Askerliğin gerektirdiği usullere göre atanan askeri yargıçlar konusunu bir yana bıraksanız bile sivil yargıçların atanma usulü de mahkeme bağımsızlığı ve yargıç güvencesi gibi ilkelerle bağdaşmıyor. Yüksek Hakimler Kurulu bunların atanmalarını yaparken Bakanlar Kurulu'nun her boş yer için göstereceği bir misli adayla bağlıdır. Başka bir deyişle siyasal iktidarın hoşuna gitmeyen yargıçlar bu mahkemelere üye olarak atanamazlar, çünkü aday bile olamazlar. Üstelik, görev süreleri olan üç yılın sonunda yeniden atanmak, dolayısıyla aday olmak istiyorlarsa, hükümetlere ters gelecek tutumlardan uzak durmalıdırlar.

Aralarında çok dürüst yargıçlar da çıkabilir, hatta hepsi öyle olabilirler ama, siz hiç böyle kurulan bir

başka mahkeme biliyor musunuz? Böyle mahkemeler kime güven verir?

Başbakan'ın «tesbih»le ilgili sözleri, laikliğe aykırı davranışları cezalandıran suçlara da Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin bakıp bakmamasıyla ilgili olarak söylenmiş. Eğer bununla, düşüncelerin cezalandırılmasına karşı olduğunu söylemek istiyorsa, kendisindeki bu hayırlı gelişmeyi memnunlukla karşılamak ve başka düşünceler için de aynı hoşgörüyle düşünmesini dilemek gerekir.

Ama, kiminle tesbih yarışına girdiği için bu sözleri ettiği çok iyi bilindiğinden, kimsenin böyle bir boş umuda kapıldığı da yoktur.

(Milliyet, 13 Temmuz 1976)

11. BAŞBAKANIN BİLGİSİZLİKLERİ

Prof. Dr. Öztekin TOSUN

10 temmuz 1976 günü yaptığı basın toplantısında Başbakanın Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda söylediklerini duyunca bunların bazılarına değinmeden edemedim. Bu söyledikleri o kadar yanlış şeylerdir ki, bunlardaki yanlışlıkları göstermek isteyen bir kişi elinde olmadan «boynu eğri» devenin «nerem doğru ki» dediği hikâyeyi hatırlamadan edemiyor.

Başbakan, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin şu veya bu zümrenin aleyhinde olduğunu söylemenin kışkırtıcılık, yalancılık olduğunu açıklamıştır.

Ülkemizde adli mahkemeler ve bağımsız hakimler vardır. Bu hakimlerin bağımsızlığını sağlamak, yani etki altında kalmalarını önlemek için, onların bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisi Yüksek Hakimler Kurulu adı verilen bir Kurula verilmiştir; böylece Yürütme Organının bu hakimlerin yükselmesi, nakledilmesi, cezalandırılması vb. gibi konularda onları etkilemesi önlenmiştir. Bu hakimler şöyle veya böyle karar verdikleri için veya vermeleri için zorlanmamaktadır. İşte, adli mahkemelerin böyle bir bağımsızlık içinde suçları yargılamakta olduğu Türkiye

Cumhuriyetinde, bu mahkemelerde görülmekte olan davaların bir kısmına bakmak üzere, özel bazı mahkemeler kurulması yönüne gidilmiştir. Bunun nedeni, ülkemizde demokratik düzenden ayrılma eğiliminin doğması olmuştur. Demokratik bir düzende Devlet gerek sağ, gerek sol güçlere eşit uzaklıkta iken, bu düzenden ayrılma başlayınca, otoriter eğilim kendisini gösterince, Devlette ya sağa ya da sola doğru bir kayış olacaktır. Sağa kayış, sağ diktatörlüğüne, yani faşizme, sola kayış sol diktatörlüğüne yani komünizme doğru olur. Ülkemizde, demokratik düzenin sağa doğru kayması, sağ diktatörlüğüne yönelmiştir. Doğal olarak, bu yöneliş, hemen Faşist bir idarenin gelmesini gerektirmez; önce faşist idarenin önşartları hazırlanır. Bunlar arasında, yargılama makamlarını böyle bir idarenin temeli haline getirmek de vardır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri sağ diktatörlüğünün temeli yapılmak istenmiştir. Bunu sol çevreler ta baştanberi tekrarlamaktadır. Nitekim, sağcı propagandanın cezalandırılmasını bu mahkemelerden almakla, bu mahkemeleri kurmak isteyen zihniyetin maskesi de artık sıyrılmıştır.

Gerçekten, Başbakan «A.P. Genel Başkanı olarak söylüyorum. Tespih çekenle tetik çeken bir tutan zihniyete karşıyız. 163. maddenin Devlet Güvenlik Mahkemeleri kapsamına alınmasında hiç bir zaruret yoktur» demektedir. Önce şunu belirtelim ki, Türkiye’de şimdiye kadar tespih çekti diye cezalandırılan yoktur; cezalandırma devletin temel nizamlarını dini esaslara uydurmak yolunda propaganda yapanlar için olmuştur. Tetik çekmeye gelince, bununla komünizm propagandası yapanlar kastedilmiş ise, bu da yanlıştır. Tetik çekmek artık propaganda değildir, bu fiil başka maddelere göre cezalandırılır. Bir Başbakanın Türk Ce-

za Kanununun 163. maddesini iyi bilmemesi kabul edilebilir, fakat bildiğini zannederek konuşması yahut bilmediğini bile bile konuşması için ne denebilir? Başbakan tespih çekenlerin bu fiilinin TCK. m. 163'e girmediğini bile bile böyle konuşursa hele ona ne denir? Bunu yazmayı gereksiz buluyorum.

Başbakan «Devlet Güvenlik Mahkemeleri diğer mahkemeler gibidir. Ticaret Mahkemeleri, gibi bir mahkemedir.» diyor. O halde Ticaret Mahkemeleri, İş Mahkemeleri için de ülkemizde eleştiriler yükselmesi, onun deyimi ile «Kışkırtıcılık yapılması, yalancılık yapılması» olarak nitelenen itirazlar yükselmesi gerekmez miydi?

Ticaret Mahkemeleri ve İş Mahkemeleri hakimlerini Yüksek Hakimler Kurulu seçer; Devlet Güvenlik Mahkemeleri hakimlerindeyse böyle olmaz. Bunların asker üyelerini Millî Savunma Bakanlığı, sivil üyelerini ise Bakanlar Kurulu göstermektedir. İlk iki mahkemenin üyeleri sadece üç yıl için seçilmez; Devlet Güvenlik Mahkemeleri üyeleri ise üç yıl için seçilir. Böyle olunca, bu üyeler yeniden seçilmek için kendilerini seçenlere yaranacak biçimde davranmak yoluna sapabilirler. Böyle özel mahkemelerde adeta vatan kurtarıcı durumda görünmek fikrine kapılan hakimler olabilir. Bunlar öteki mahkemelerde göze çarpmadıklarını düşünerek bu hizmete gönüllü olabilirler. Demek Başbakanın Devlet Güvenlik Mahkemeleri için kullanılmış olduğu «Diğer yargılama makamlarından hiç bir farkları yoktur» biçimindeki açıklaması gerçeğe aykırıdır.

Bu mahkemelerin kanununu Anayasa Mahkemesinin Meclislerde hazırlanışında gerekli biçimsel kurallara aykırı olduğu için bozduğu iddiasına gelince

bu da Başbakan tarafından iyi ifade edilebilmiş de ğildir. Başbakan bu kanun hakkında Anayasa Mahkemesinin esastan bozma kararı vermediğini söylemektedir. Böyle bir karar vermemesinin nedeni esastan bozmak için sebepler olmadığı de ğlidir.

Bizde Yüksek Mahkemeler denetim yaparken, biçim bakımından aykırılıklar varsa, sadece bunları göstermekle yetinirler; alışkanlıkları budur. Bu çeşit bozma sebebi gördüklerinde, esastan bozma için artık araştırma yapmazlar. Böyle olunca, Anayasa Mahkemesinin kanunu esastan bozmamasını, böyle sebepler bulmaması olarak yorumlamak, mahkemelerimizin bu tutumunu bilmemektir. Bir Başbakanın mahkemele rin uygulamadaki alışkanlıkları bilmemesi olana ğı vardır. Ama bilir gibi sonuçlar çıkarmaya kalkışması karşısında ne denir? Biz bunu da okuyucularımıza bırakıyoruz.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri hakkındaki maddelerin Anayasada bulunduğu yolundaki açıklamaya gelince:

Bu maddelerin Anayasada bulunması onların mutlaka kurulmasını gerektirmez. Bizce, Türkiyedeki hukuk anlayışı, suçların bağımsız ve tarafsız hakimlerce yargılanmasının gereklili ği bilincine yükselmiştir. Böyle olunca, Anayasada yer alsa da kamu fikri bu mahkemeleri kabul etmemektedir. Bir kısım geri kalmış çevrelerde bu mahkemelerin ticaret veya iş mahkemeleri gibi mahkemeler oldu ğu, onlardan hiç bir farkı bulunmadığı yolundaki gerçe ğe aykırı açıklamalar etki yapabilirse de, bu çevreler çok sınırlıdır.

Sonuç olarak, şunu belirtelim ki, bu mahkemele rin Anayasada yer alması onların mutlaka kurulma-

sını gerektirmez. Ülkemizde onları gerektirecek olağanüstü durumlar yoktur; bağımsız ve tarafsız adli mahkemeler yeterlidir. Nasıl milli korunma kanunu vardır, fakat ancak olağanüstü durumlarda yürürlüğe konulmaktadır; aynı biçimde bu mahkemeler Anayasada olabilir, fakat olağanüstü durumlarda bunlara başvurulur deyip bu mahkemeler hakkındaki kanun çıkarılmayabilir. Böyle yapılması Türk Adalet Cihazına güvenildiğini ortaya koyacaktır.

(Cumhuriyet, 17 Temmuz 1976)

12. KUTSAL GÖREV

Hıfzı Veldet VELİDEDEOĞLU

Her meslek sahibinin kendine özgü bir görev ve sorumluluğu vardır: Bir mimar veya mühendis, meydana getirdiği yapıtların sağlam ve güzel olmasından; bir hekim, hastasının sağlığından; bir kimyager, analizlerinin doğruluğundan; bir politikacı, memleket işlerinin yasalara ve hukukun üstünlüğü ilkesine uygun yolda yürütülmesinden; bir komutan, emrindeki birliğin savaş gücünden; inanmış bir hukukçu da, ülkede hukuk egemenliğinin ve böylece adaletin sağlam temellere oturması için kendine düşeni yapmaktan sorumludur.

Gerçek Hukukçunun Görevi

«İnanmış hukukçu» dedim; çünkü bugünkü Türkiye, ne yazık ki hukuka inanmayan hukuk diplomalılarıyla doludur ve bunlar «hukuk» kavramını bir takım yasa kuralları içinde belirli maddelerden oluşmuş sanmaktadırlar. Bu gibiler için yasaların üstünde bir «Hukuk ilkesi»; «Hukukun üstünlüğü, objektifliği ve yansızlığı kavramı» diye bir şey var olmayıp, sadece yasalarda yazılı maddeler vardır. Millet Meclisinde

226 oy bulununca bu yasa maddeleri değiştirilebildiğine veya ülkeyi yönetenlerin hukuka aykırı bütün işlem ve eylemleri karşısında etkisiz kılınabildiğine göre, onların kanısınca hukuk, parlamentoda tek başına veya bir koalisyonla çoğunluğu sağlayan partinin ya da partilerin irade ve kararlarından başka bir şey değildir. Yasa maddelerinin üzerinde, sosyal adalet ve hukukun üstünlüğü gibi soyut ilkeler ve hele maddelerin bu ilkelere uygun olması zorunluluğu diye bir şeyi, hukuka inanmamış hukukçuların kafaşı almamaktadır.

Bugün ülkemizde ister yargıç veya savcı, ister avukat veya politikacı, ya da öğretim üyesi olsun, bütün namuslu hukukçulara düşen kutsal görev, ellerinde olan her türlü olanaktan yararlanarak, yalnız hukuka inanmıyan hukukçuları değil, başka mesleklerden oldukları halde «hasbelkader» ülke yönetiminin başına geçmiş kişileri de hukukun üstünlüğü ve yansızlığı doğrultusunda uyarmak, bunun için hiç bıkmadan, usanmadan ve yılmadan savaşım vermektir. Eğer hukuka inanmış hukukçular, yukarıda sözünü ettiğim ilke ve kavramlara akılları erdiği halde, şu, ya da bu menfaat veya korku, ya da hatır, gönül, arkadaşlık gibi etkenlerle bu savaşımдан kaçınırlarsa, ülke ile birlikte kendileri de adaletsizlik batağında kaybolup giderler. Bilindiği gibi ulusların ayakta durması adaletle mümkündür; çünkü «Mülkün temeli adalettir». Vatan şairi Namık Kemal'in dediği gibi:

**Bulunmazsa adalet milletin efradı beyrinde,
Geçer bir gün zemine, arşa çıksa paye-i devlet.**

Bir Alman atasözünde de: «Memleket ancak adaletle sonsuzlaşır ve adaletsizlikle batar» denilmektedir.

Demirel'in Hukuk Anlayışı

Türkiye'nin bugünkü Başbakanı Sayın Demirel, devletin bu yüce makamına, Su İşleri Genel Müdürlüğü inşaat müteahhitliği, Amerikan Morrisson Şirketi'nin Türkiye temsilciliği gibi aşamalardan geçerek gelmiştir. Bu aşamalardan geçerken zorunlu olarak karşılaştığı hukuk kuralları hep teknik işlere ilişkin yasalarda maddeleri içindeki teknik kurallara olmuştur. Daha 1965'te görüldü ki, onun hukuk anlayışı, icranın üstünlüğüne ve diktatör Enver Paşanın «Yok kanun, yap kanun» zihniyetine dayanan bir görüştür. Demokrat Partinin, bu anlayış yüzünden yıkılıp gittiğini bir türlü anlayamamıştır Sayın Demirel. Onun Anayasa'daki denetim kurullarını başından beri işlemez duruma getirmek ve olanak bulsa yıkmak isteğinin nedeni işte budur. Gerek tek başına, gerek koalisyon ortağı olarak sürdürdüğü iktidar yıllarında ülkenin sürüklendiği huzursuzlukların nedeni de budur.

Şimdi de kalkmış, Devlet Güvenlik Mahkemelerine karşı çıkanları suçluyor. Ona göre bu gibiler nerede ise vatan hainidirler. Demek ki ülkede hukukun üstünlüğü ilkesinin egemen olmasını isteyenler hain; buna karşılık, bir parti veya partiler çoğunluğunun iradesini bu ilkelerin üzerinde görenler ise vatan savunucusu kahramandır.

Bu zihniyet, koruyucu kurtarıcı olmayıp, batırıcı bir zihniyettir. Bu nedenle yalnız hukuka inanmış hukukçular değil, adalete inanmış başka meslekten politikacılar ve her türlü kurum ve kuruluşlar da bu zihniyetle savaşmalıdırlar.

DGM'ne Niçin Karşıyız?

Devlet Güvenlik Mahkemelerine niçin karşı oldu-

ğumuzu bir daha özetleyelim. «Bir daha» diyorum, çünkü ben bu mahkemelerin kurulması için Anayasa'da değişiklik yapılması söz konusu olduğu 12 Mart döneminden başlayarak, böyle mahkemelerin vatandaşlara «güvenlik» değil, «güvensizlik» getireceğini bu sütunlarda birçok kez dile getirdim¹. Dört yıldan beri Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusunda dönüp dolaşıp yine aynı noktaya gelmek ve hukuk anlayışsızlığının yarattığı bu kısır döngüden bir türlü kurtulamamak, Türk demokrasisi hesabına gerçekten çok hazine ve hukukun üstünlüğüne inananlar için de çok üzücüdür. 15 mart 1973 gün ve 1699 sayılı yasa ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri konusundaki kuralların Anayasaya eklenmesinden beş ay önce, böyle olağan dışı mahkemeler kurulmasının sakıncalarını özetle şöyle belirtmişim:

● ... Gün gelir, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, onu kuranlar için bile «güven» değil, «güvensizlik» ögesi olarak, ülkenin siyasal ve düşünsel atmosferi üzerinde Demoklesin kılıcı gibi sallanabilir. «Sivil sıkıyönetim» rejimi bir ülke için «Askeri sıkıyönetim» den bin kat daha tehlikelidir.

● Başka bir sakınca da, Güvenlik Mahkemesi üyelerinin seçiminde kendini gösterebilir: Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yüksek Hakimler Kurulu gibi devletin temel adalet kurumlarının üye seçimlerinde politikanın ne büyük bir rol oynadığının, her partinin ve hele iktidar partilerinin bu üyeliklere kendi felsefeleri doğrultusunda bulunan kişileri seçtirmek için

(1) Cumhuriyet 22 ekim 1972, 11 mart 1973, 25 Ağustos, 8. 22 ve 29 eylül 1974. (Bu yazıların tümü Sağsız - Solsuz Demokrasi (I. Bası 1973) sh. 187'de ve Devirden Devire cilt 3 (1976) sh 461-479'da yer almıştır).

nasıl bir çaba içine girdiklerinin türlü örnekleri daha unutulmadı. O mahkeme ve kurullara, eskiden belirli bir partinin adayı olarak seçilip parlamento üyeliği yapmış olanlar bile girme olanağını buldu.

● Bir başka sakınca ise, «muhalefet» durumunda düşünülebilir: Her iktidar, dilediği muhalefeti ezmek için, Güvenlik Mahkemesini bir araç olarak kullanmanın yolunu arayabilir. Son 25 yılımız hep muhalefeti «karınca gibi ezmenin» yollarını aramakla geçti zaten. Eğer bu yol bulunabilirse vay muhalefetin durumuna!..

● Bir sakınca da, düşünce özgürlüğü ve basınla ilgilidir: Eğer kısıtlı bir basın yasası çıkarılır ve bundaki yaptırımları uygulama yetkisi Güvenlik Mahkemelerine verilirse, karşıt düşüncede olan kişilerin, birbirini ezdirmek için nasıl çirkin jurnallara başvuracaklarını düşünmek bile insanı tiksindiriyor. Son sıkıyönetim rejiminde bunun iğrenç örneklerini gördük. O zaman vay düşünce özgürlüğünün haline!..

● Eğer mutlaka gerekiyorsa, «Güvenlik Mahkemeleri»ni normal yargının dışında olağanüstü bir Anayasa kurumu olarak değil, özel yasa ile olağan bir ihtisas mahkemesi olarak kurmak, ülkenin geleceği bakımından, en doğru yoldur.

● Ülkede sosyal huzuru kuralım derken, gelecekteki huzursuzlukların tohumlarını atmaktan sakı-
nalım (Cumhuriyet 22 ekim 1972).

Bütün bu uyarılarımıza karşın, Anayasa değiştirildi ve DGM kuruldu. Yine bu sütunlarda çıkan 8 Eylül 1974 tarihli yazıda: «Yargıyı Zedeleyen Yargı Mercii» başlığı altında şöyle yazdım ve bu mahkemelere

ilişkin kuralların Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi gerektiği düşüncesini ileri sürdüm:

«Anayasanın değişik 136. maddesiyle kurulan Devlet Güvenlik Mahkemeleri, bu yasanın temel ilkelerinden biri olan yargı bağımsızlığını ve yargı bütünlüğünü bozmuş; yargıçların atanmasında Anayasaya uymayan yöntemler getirmiştir.

Yargıçların atanması yetkisinin Yüksek Hakimler Kurulunda bulunması, Anayasamızda yargı bağımsızlığını yerleştirmişti. 15 mart 1973 tarihli yasa ile Anayasanın 136. maddesine eklenen dördüncü fıkra, yeni kurulan Devlet Güvenlik Mahkemelerinde bu yöntemi değiştirmiş ve şu kuralı koymuştur:

«Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı, üyeliği yedek üyeliği, savcılığı ve savcı yardımcılığı atamalarında Bakanlar Kurulunca her boş yer için bir misli aday gösterilir. Bu adaylar arasından Devlet Güvenlik Mahkemesi hakimlerinin atanması Yüksek Hakimler Kurulunca; savcı ve yardımcılarının atanması Yüksek Savcılar Kurulunca; askeri hakimlerden üye, yedek üye ve savcı yardımcılarının atanmaları ise özel kanunda gösterilen usule göre yapılır.»

Görülüyor ki, sadece bu fıkra bile, Devlet Güvenlik Mahkemelerine sürekli olarak kurulan olağanüstü mahkeme niteliğini vermekte, Anayasamızın temel ilkelerinden biri olan yargı birliği ve bütünlüğü, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı ilkelerini bozmaktadır. Şöyle ki:

● Devlet Güvenlik Mahkemelerine yapılacak başkan, üye ve savcı atamalarında Bakanlar Kuruluna bir misli aday gösterme yetkisinin tanınması ve Yüksek Hakimler Kurulu'nun ancak bu adaylardan

birini atamakla zorunlu tutulması, hükümetin, yani yürütme organının yargıya müdahalesinden başka bir yönde yorumlanamaz. Böylece mahkemelerin bağımsızlığı ilkesi ihlâl edilmiştir ve yapılan bu değişiklik Anayasanın özüne de, sözüne de aykırıdır.

● Anayasanın 136. maddesine eklenen beşinci fıkra ile Devlet Güvenlik Mahkemelerine yapılan atamaların üç yıllık bir süre ile sınırlanması, hoşa gitmeyen yargıçların hükümetçe değiştirilmesi olanağını sağlamakta, bu ise hem mahkemelerin bağımsızlığı, hem de hakimlik teminatı ilkelerini ortadan kaldırmakta, Devlet Güvenlik Mahkemelerine bu nedenle de olağanüstü bir nitelik vermektedir.

● Dahası var: Bu maddeye eklenen üçüncü fıkraya göre, Devlet Güvenlik Mahkemesinin dört asil üyesinden ikisi, iki yedek üyesinden de birisi askeri hakimler arasından; savcı yardımcılarında bir kısmı ise yine askeri hakimler arasından atanır ve dördüncü fıkranın son cümlesine göre **«Bu atanmalar özel kanunlarında gösterilen usule göre yapılır.»** Başka bir deyimle, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin asker üyeleri ve savcılar, Bakanlar Kurulunca gösterilecek adaylar arasından Yüksek Hakimler Kurulunca veya Yüksek Savcılar Kurulunca değil, özel yasasına göre askeri makamlarca atanacaktır. Bu kural, bağımsız yargıya yalnız Bakanlar Kurulunun değil, askeri mercilerin de müdahale etmesi olanağını sağlamış olması bakımından, Anayasanın yargı bağımsızlığı ve hakimlik teminatı ilkelerine aykırı düşmekte ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin olağanüstü niteliğini katmerleştirmektedir» (Devirden Devire, Cilt 3, Sh. 467-468).

Kısacası, hangi yönden bakılırsa bakılsın, olağan

yargı dışında DGM adıyla olağanüstü bir yargı organının kurulması, normal ve Anayasal yargı organlarına güvensizlikten başka bir şey değildir ve Anayasaya hepten aykırıdır.

İşte yukarıda saydığım büyük sakıncaları dolayısıyla bu mahkemelere karşı çıkan bizler «vatansever» kişileriz ve dayandığı kurallar Anayasa Mahkemesince iptal olunan bu mahkemelerin yerinde kalmasında direnen sayın Demirel ve benzerleri ise «vatansever» kişilerdir. Bu tuhaf bir çelişki değil mi!..

Bütün gerçek hukukçuları, Anayasanın ve hukukun üstünlüğü ilkesinin bekçiliği görevine çağırmak, herhalde çok fazla bir iyimserlik olmaz sanırım. Bu bekçilik görevi, ülkemizin bugün içinde bulunduğu koşullara göre, en kutsal bir görevdir.

(Cumhuriyet, 18 Temmuz 1976)

V

**DGM İLE İLGİLİ KISA HABERLER
VE DGM'NİN FAALİYETLERİNDEN ÖRNEKLER**

DGM İLE İLGİLİ KISA HABERLER VE DGM'NİN FAALİYETLERİNDEN ÖRNEKLER ¹

23 Temmuz 1973 Bakanlar Kurulu Adana ve İzmir'de olmak üzere iki Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmasını kararlaştırmıştır.

8 Ağustos 1973 İzmir, Adana Güvenlik Mahkemeleri Başkan ve yargıç üyeleri belli oldu.

Yüksek Hakimler Kurulu dün Adana ve İzmir'de kurulan Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Başkan ve yargıç üyelerini seçmiştir.

Adana Mahkemesi: *

Başkan : Konya Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı,
Celal KALYONCU

(1) Bu bölümdeki yazılar çeşitli zamanlarda Cumhuriyet gazetesinde çıkan haber başlıklarından seçilmiştir. DGM'de açılan davaların tümüyle ilgili bir dökümanı ayrıca elde etmek olanağı bulunamadığından bu haberlerle yetinilmiştir.

DGM'de bunların dışında, çoğunluğu öğrenciler olmak üzere, öğretmen, işçi, memur, üniversite öğretim üyesi, yazar, gazeteci, çevirmen, yayımcı, dernek üyesi vd. bir çok kişi ve kuruluşların yargılandıkları bilinmektedir. Ayrıca «1971 sıkıyönetimi» nin sona ermesiyle, sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanan bazı işçi, emekli subay, yayıncı, öğrenci vd. birçok kişilerin de DGM'de yargılandıkları bilinmektedir. Ayı ve uzun bir çalışmayı gerektiren davaların tümünden çeşitli örnekleri gösteremedik. Ayrıca gösterilen örnekler, DGM'de görülen davaların tamamı olmadığı açıktır. Bu mahkemelerde sayıları yüzleri aşan davaların bulunduğu da bilinmektedir.

Asıl üyeler : Şerafettin CANBOLAT, Eyüp Sabri LEBLEBİCİ

Yedek üye : İhsan UYSAL

İzmir Mahkemesi :

Başkan : İzmir Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı, Yahya Saim GÖKÇEDAĞ

Asıl üyeler : Bekir Sıtkı ÖZALP, Ahmet Hamdi YİĞİTTEKİN

Yedek üye : M. Ali GÜRBÜZ

12 Ağustos 1973 Güvenlik Mahkemelerinin Asker yargıç üyeleri ile savcıları da açıklandı.

İzmir DGM'ne atanan yargıç ve savcılar şunlardır: Albay, Doğan ACAR, Albay, Nevzat BENGÜ, Albay, Ali Rıza HAFIZOĞLU, Kıdemli Binbaşı, İlhan SAKMAN, Binbaşı, Hilmi GÜLER, Yüzbaşı, Ayhan ULUS.

Adana DGM'sine de, Albay, İskender OFLAS, Albay, Nevzat ULUTAŞ, Albay, Hayrettin UĞRASIZ, Yüzbaşı, Yaşar DEĞERLİ, Kıdemli Yüzbaşı, Yılmaz ÖZCAN, Üsteğmen, Yılmaz GÜNER.

24 Ağustos 1973 Ankara ve İstanbul'da da Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulacak.

Diyarbakır'da da kurulması kararlaştırılan Devlet Güvenlik Mahkemesine 20 il bağlanacak.

15 Eylül 1973 Askeri savcı, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş Kanunu geçici maddesinin Anayasaya aykırı olduğunu söyledi.

(*) Anayasa Mahkemesinin DGM Kuruluş yasasını iptal etmesi üzerine bu mahkeme kendini görevsiz ve yetkisiz sayarak davaların Adliye mahkemelerine sevkine karar vermiştir. Ancak yargılamada 9. C. D. si bu kararı bozdu.

17 Kasım 1973 İzmir Güvenlik Mahkemesi, işken-
ceye karşı sanıklara teminat verdi.

6 Aralık 1973 Güvenlik Mahkemesi üç sanığı tah-
liye etti.

İzmir DGM'si dünkü gizli örgüt davası duruşma-
sında Nejat Aykanlı, Hasan Hilmi Sezel ve Nazım Ku-
ru'nun serbest bırakılmasına karar verdi.

15 Şubat 1974 Devlet Güvenlik Mahkemesindeki
3 davaya başlandı. İstanbul DGM.'sinde açılan ilk üç
davanın duruşmasına başlanmıştır. İlk duruşmada 'Ye-
ni Adımlar' dergisi sahibi ve sorumluları ile yazarları
yargılanmıştır. Diğer iki duruşmada, 3 çobanla ilgili
casusluk davasıdır.

7 Mayıs 1974 Atatürk Öğrenci Yurdunu basan 300
kadar komandohun yarattığı olay sonucu 3 öğrenci
yaralanmış 77 öğrenci gözaltına alınarak İstanbul
DGM.sine sevk edilmiştir. DGM.de sorguları yapılan
öğrenciler daha sonra ikâmete rapten serbest bırakıl-
mışlardır.

14 Mayıs 1974 Haruniye olayları sanıkları dün
Adana DGM.de yargılandılar.

Sanıklar : Selahattin Öner, Mehmet Durdu Öner,
Kerim Köse, İsmail Yeşiloğlu, Cemil Sarı.

Bu dava sanıkları daha sonra 8 ay hapse mahkûm
edildi. 4.6.1974

19 Eylül 1974 İstanbul DGM.'sinin ilk davasından
olan 'Kıvılcım' dergisindeki yazılarla komünizm pro-
pagandası yaptıkları iddiasıyla derginin sahibi Demir
Küçükaydın ve yazı işleri müdürü Dünder Erenler 36
yıla, Erol Atakan ve Ali Selim Ergunalp ise 5'er yıl
hapse mahkûm oldular.

8 Şubat 1975 İstanbul DGM.si Kerim Yaman'ı öldürmekten sanık İbrahim Halil Öztürk, Mehmet Acar, Harun Kulunk'u tutuklamış, Faruk Kılıçaslan, Abdurrahim Erusta, Cevat Aktay, Harun Albay adlarındaki öğrenciler hakkında ise gıyabi tutuklama kararı vermiştir.

27 Şubat 1975 Diyarbakır DGM.de Erzincan olayları ile ilgili 143 kişinin sorguları yapılmıştır.

26 Nisan 1975 İstanbul Fen Fakültesinde ve Site öğrenci yurdunda çıkan olaylar nedeniyle 140 öğrenci İstanbul DGM.since tutuklanmıştır.

29 Ağustos 1975 Ankara DGM.si «Gizli örgüt kurmak» la suçladığı «Devrimci Gençlik» derneğinin 52 yöneticisi hakkında 141/1 den dava açmıştır. Ayrıca Kırşehir'de devrimci öğrenciyi öldürmekten sanık, komando olduğu öne sürülen Ahmet İhsan Ertem, Tekdal, Kemal Çelikel, İmdat Tilkici, Cemal Tilkici, Aslan Ağca, Eşref Bacaksız, Faruk Doğan, Veli Ceyhan hakkında da Ankara DGM.de dava açılmış sanıklar tutuklanmıştır.

10 Eylül 1975 Ankara DGM.si «Yankı» dergisi sorumlu yazı işleri müdürü Mehmet Ali Kışlalı ile emekli albay, Hüseyin Yokuş aleyhine devletin gizli sırlarını basın yoluyla açıklayarak devlet sırlarını haleldar ettikleri iddiasıyla dava açılmış, albay Hüseyin Yokuş tutuklanmıştır.

10 Eylül 1975 Kasım 1974 tarihinde, Kissinger'in Ankara'ya geldiği dönemde Hacettepe Üniversitesinde çıkan olaylardan dolayı, Ankara DGM. Ahmet Teyfik Ozan adlı öğrenciyi 4 yıl 5 ay hapse mahkûm etmiştir.

10 Eylül 1975 Adana DGM.sinde «İncirlik yürüyü-

şüne» katılanlar hakkında dava açılmış olay günü yakalanan 23 kişi tutuklanmıştır.

14 Ocak 1976 Ege Üniversitesinde çıkan olaylarda 160 kişi aleyhine DGM. since dava açılmıştır. Bu 160 kişiden 75'i işçidir.

20 Ocak 1976 Zeytinburnu olayı ile ilgili olarak İstanbul DGM.since Hasan Aksu, Atilla Özkan, Mustafa Yapışkan, Ali Naki Özkan, Seyfi Cansı adlı öğrenciler tutuklanmıştır.

24 Ocak 1976 Adana DGM.since Malatya olayları ile ilgili olarak 19 kişi tutuklandı.

4 Şubat 1976 Komünizm propagandası yaptığı iddia edilen 5 halk ozanı İzmir DGM.since tutuklandılar. Tutuklanan ozanlar, Necdet Ulusal, Nazım Çakmak H. Hüsnü Uçar, Derviş Lagap, Rıza Ceylan'dır.

16 Şubat 1976 Ankara DGM. THKO üyesi 5 kişiyi Sivasta tutuklandı. Tutuklananlar; Müslim Tank, Hüseyin Şengül, Ahmet Özkan, Aziz Bozdağ ve Ahmet Akdağ'dır.

6 Mart 1976 İstanbul DGM. Savcılığınca Atatürk Eğitim Enstitüsünün 46 öğrencisi «dersleri engelledikleri» iddiasıyla gözaltına alınmışlardır.

11 Mart 1976 İzmir DGM. komando öğrenci Serdar Turhan'ın öldürdüğü bildirilen mobilya işçisi Hüseyin Güzel'in cenaze töreninde çıkan olaylarla ilgili 58 kişi hakkında dava açılarak tutuklanmışlardır.

16 Mart 1976 Ankara Tıp Fakültesinde asker ve sivil öğrenciler tartıştı. Ankara DGM.since İhsan Şengül, Kasım Cengiz, Selahattin Efe tutuklanmış, ayrıca 17 öğrenci hakkında dava açılmıştır.

17 Mart 1976 Adana DGM.sinde Düziçi Öğretmen Lisesinde çıkan olaylar nedeniyle Mahmut Aksu, Mustafa Kıyırıcı, Ömer Alkan, Hasan Sedef, Acem Tokaç, Muammer Gümbekoğlu, Selahattin Aktaş, Mehmet Akif, Adil Arpak, Kemal Yıldız, Zeki Gök ve Mehmet Kılıç hakkında dava açılmış, bu öğrenciler ilk sorgularından sonra tutuklanmışlardır.

18 Mart 1976 Komandolar forumu bastı. İstanbul DGM. Aydın Ungan, Niyazi Kamberler, Hüseyin Tuncer, Şahin Tekbak, Adnan Köymen ve Muzaffer Olcay adlı devrimci öğrencileri tutukladı.

24 Mart 1976 Diyarbakır DGM. TÖB-DER üyesi 12 öğretmeni komünizm ve kürtcülük propagandası yaptıkları gerekçesiyle tutukladı.

25 Mart 1976 Amasya ve Tokat olaylarıyla ilgili olarak Ankara DGM.sinde 89 kişi hakkında dava açıldı.

2 Nisan 1976 Mut olayları ile ilgili olarak 17 kişi Adana DGM.sine verildi.

14 Nisan 1976 Semih Erbek'in cenaze töreninde çıkan olaylar nedeniyle Ankara DGM.sinde Fehime Sertkaya, Dilber Ağca, Haşim Aydınçak, Harun Kolban, Haydar Demirhan, Cemil Korkmaz, Turhan İçli, Kamil Tan tutuklanmışlardır.

14 Nisan 1976 «Öncü» gazetesini satarak «Devletin manevi şahsiyetini hakaret» ettikleri iddiasıyla Yalçın Ergundoğan, Hasan Mavigök, Beyhan Öztürkmen, Behçet Kocaecdar, Erdoğan Mete, Fatma Akgünler DGM.sine verilmişlerdir.

27 Nisan 1976 İzmir DGM.sinde banka soygunu ile ilgili olarak 10 kişi hakkında dava açıldı.

6 Mayıs 1976 (Bayrak Gazetesi) İzmir DGM TİKKO davasıyla ilgili olarak 12 kişiyi tutukladı.

14 Mayıs 1976 (Orta Doğu Gazetesi) Adana DGM. Komünizm propagandası yaptıkları iddiasıyla, Mehmet İyigün, Ali Çullu, Metin Ekinci, Oktay Nazlı, Ahmet Dikilitaş, Mehmet Bozkurt, Ömerbaş Hasan, Ali Aslan adlı kişileri tutukladı.

25 Mayıs 1976 Ilgaz saldırı olayları ile ilgili olarak Ankara DGM. 21 kişiyi tutukladı.

25 Mayıs 1976 İzmir içme suyu tesislerinin açılışında çıkan olaylarla ilgili olarak İzmir DGM. 15 kişiyi gözaltına aldı. Daha sonra serbest bıraktı.

19 Haziran 1976 Adana DGM Gaziantep olayları ile ilgili olarak 8 kişiyi tutukladı.

22 Temmuz 1976 İzmir DGM.sinde «Gizli örgüt kurmak banka soymak ve Türkiye Cumhuriyetinin Anayasasını tağgir tebdile teşebbüs etmek» suçundan Çoban Bakır, Mustafa Çelik, Hüseyin Aktulun, Yavuz Karadağ, Füsün Özbay, Işıl Kazan, Şeniz Aytok, Hüseyin Polat, Müzeyyen İpar, Yarvent Tüzün, Mihran Samuelyan, Hayrettin Günaydın, Mehmet Gönül, Halil Türkmen, Mehmet Yalçın, Muzaffer Danışman, Yaşar Güngör, Ramazan Özkan, Yaşar Göçmen, Muzaffer Öztürk, hakkında dava açtı.

27 Temmuz 1976 İzmir DGM dernekler yasasına aykırı davrandıkları iddiasıyla 13 devrimci derneği kapattı.

SORUN YAYINLARI

Türkiye burjuvazisinin, işçi ve emekçi sınıflar üzerinde kurmaya çalıştığı baskı ve terör uygulamaları, 1976'nın yaz aylarında, yeniden çıkarılmasına çalışılan DGM yasası ile, sınıflar arası çelişkiler, çok önemli bir aşamaya ulaşmış ve büyük anlam kazanmıştır.

Geçmişten-günümüze, tarihi deneyimlerle güçlenen ve giderek birliği sağlanılmaya çalışılan, başta işçi sınıfı olmak üzere, yandaşları tüm demokratik güçlerin, ileri demokratik bir ortamın yaratılması yolunda verdikleri savaşım ileri boyutlara ulaşmıştır.

Bugünkü aşamada, başta DGM yasası olmak üzere, işçi ve emekçi sınıfları yakından ilgilendiren tüm konularda, ilerici hareketin güncel sorunlarını kitlelere götürmek, onların bilinçli, kararlı ve aktif desteklerini gerçekleştirmenin dışında, demokratik güçlerin, başkaca bir seçenekleri ve güvenceleri bulunmamaktadır. Bunun bilincinde olarak :

Gerici egemen sınıfların gündemini çok iyi bilmek zorunda olan devrimci ve demokratik güçlerin; güncel ve tarihi sorumluluğu anlamlı, söz, yazı ve davranışlarına titizlik ve özen göstermeleri, demokratik güçlerin birlik ve dayanışmasını zedeleyici tutumlardan şiddetle kaçınmaları gerekmektedir.

İşçi sınıfının başını çektiği demokrasi savaşımının, ilerleme yolunda, önemli mevziler ve başarılar elde edeceği ve kazanımları koruyacağı açıktır.